واتموا الحج والعمرة لله (القرآن)

د حج او عمرې

مسنون طریقه

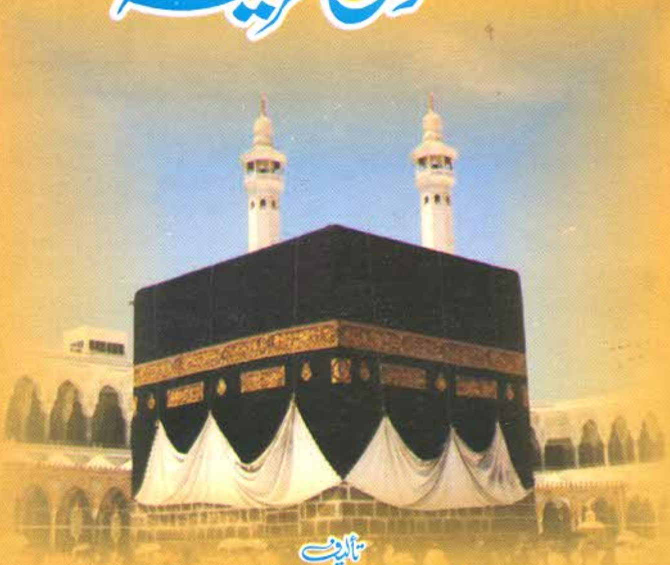

تالیف

فضیلة الشیخ ابو محمد امین الله البشاوري

حفظه الله تعالی

Ketabton.com

مکتبه محمدیه
منگل مارکیټ بیرون گنج پیښور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوستانو اګرکه تفصیلا دا مسائل ډیر وقت (او ضخیم کتاب غواړي) لیکن ان شاء الله دا مسائل تحقیق شده دي عمل پرے پکار دے۔

او مونږ حتی الوسع د دلیل نه راویستلی دي۔

نو د خپل حج او عباداتو اصلاح اوکړئ او د رسول الله ﷺ په مخالفت سره ئے بربادول پکار نهٔ دي۔ او تفصیل دپاره فتاوی الدین الخالص (۱۰) جلد عربی ته رجوع کیدے شي۔

وصلی الله علی نبینا محمد وآله وصحبه اجمعین وقع الفراغ من الضمیمة لیلة الثلاثاء عام ۱۰/۱٤۲٦ هـ شوال ۱۰/۱۳۔

oooooo

کمپوزنګ وتصحیح

ابوزهیر سیف الله شیخ آباد نمبر ٤ پشاور۔

فهرست د کتاب

مضمون	صفحه
مقدمه : په دے کتاب درے بحثونه دي	٦
اول بحث : فوائد الحج : د حج فائدے	٦
یوه عظیمه فائده	۹
د حرمینو شریفینو فضیلت	۱۱
د حج مبرور – یعنے مقبول حج – فائده او علامه	۱۲
فائده : حج یو قالب دے	۱٤
دویم بحث : صحیح نیت، صحیح عقیده دریم بحث د مال حلالوالے	۱٥
عجیبه نکته	۱٦
اول باب : د عمرے، حج قِران، حج اِفراد او حج تمتع بیان	۲۱
د حج تمتع بیان	۲۲
تبصره : څو بدعات او غلط فهمیانے	۲۲
کوم حج غوره دے ؟	۲۳
د ډیرو عمرو کولو حکم	۲٤
دویم باب : د عُمرے تفصیل	۲٦
د میقاتونو بیان اودا پنځه دي	۲۸
د تلبیه الفاظ	۲۹
د حج یا عُمرے دپاره عربئ وغیره ژبه کښے نیت نشته	۳۱
د ذو الحلیفه خصوصیت : چه هلته به مونځ کولے شي	۳۲
محرم دپاره څه کارونه جائز او څه منع دي	۳۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

په احرام کښې او د احرام نه مخکښې بدعات او غلطیانې	۳۷
کله چه د مکې کورونه اووینې	۳۹
مکې مکرمې ته د ورځې داخلیدل افضل دی	۴۰
د کعبې لیدو په وخت هره دعاء کول جائز دی	۴۱
طواف اود هغې متعلقات	۴۲
تنبیه : د حجر اسود خکلولو په وخت صرف الله اکبر وئیل سنت دی	۴۲
د رکن یمانی او حجر اسود مینځ کښې دعاء	۴۳
په طواف کښې اضطباع (ښئ اوګه ښکاره کول)	۴۳
په حجر اسود باندې تندې کیخودل سنت دی	۴۴
فائده : د کعبې د مورې نه په طواف کښې ځان ساتل	۴۴
د طواف، حجر اسود او رکن یمانی فضیلت	۴۵
په طواف کښې بدعات او ناروا کارونه (۱۹)	۴۶
کله چه طواف ختم کړی شنګه به اوځی ؟	۵۰
بیا به دوه رکعته مونځ اوکړی، ددې مسائل	۵۰
د طواف نه پس دوه رکعته هر وخت کول جائز دی	۵۱
بیا به زمزم ته لاړ شی او اوبه به اوسکی	۵۳
د زمزم اوبو ښبنلو په وخت اودریدل شته که نه ؟	
په زمزم کښې بدعات	۵۴
کله چه فارغ شی نو سعی ته دې متوجه شی	۵۵
سعی او د هغې مسائل	۵۵
په سعی کښې د صحابه کرامو نه منقوله دعاء	۵۷
په سعی کښې بدعات (۹)	۵۷

بیا دې سر اوخرئی، احرام نه اووتلو، عمره پوره شوه	۵۹
د حلق او قصر - یعنې سر خرئیلو یا لنډلو - بیان	۵۹
په حلق او قصر کښې بدعات (۱۵)	۶۰
فصل : د زنانه د عمرې بیان (۸) مسائل	۶۱
په عمره کښې فرائض	۶۴
دریم باب : د حج اود هغې د احکامو تفصیل	۶۵
احرام به د کوم ځائې نه تړی ؟	۶۵
مِنیٰ کښې مخکښې ځایونه نیول بدعت دې	۶۶
فرض طواف مخکښې کول نه دی جائز	۶۷
په حج کښې فرائض	۶۷
په حج کښې واجبات (۷)	۶۸
عرفات اود هغې متعلقات	۶۹
د عرفات مسائل (۵)	۷۰
په عرفات کښې بدعات او ناروا کارونه (۱۶)	۷۲
مزدلفه اود هغې متعلقات	۷۵
مزدلفه نه مخکښې مونځ کول خلاف سنت دی	۷۶
مزدلفه کښې شپه تیرول واجب دی	۷۷
په مزدلفه کښې بدعات (۶)	۷۸
مزدلفې نه د نمر خاته نه لړ مخکښې روانیدل سنت دی	۷۹
مِنیٰ اود هغې متعلقات	۷۹
د اختر په ورځ صرف یوه جمره عقبه ویشتل دی	۸۰
حلق - سر خرئیل	۸۰
د ذبح طریقه	۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شيطان په ويشتو او ذبح کښې بدعات (۱۱)	۸۱
د سر خرئيلو نه پس جامې اغوستل او طواف زيارت له تلل	۸۳
مهمه مسئله	۸٤
ددې طواف نه پس سعي شته او که نه ؟	۸٤
هرکله چه مِنیٰ نه واپس لاړ شي	۸۵
د مِنیٰ په ورځو کښې ذکر او عبادت کولو ترغيب	۸٦
کله چه د اختر په دويمه ورځ جمرات ويشتلو اراده وي	۸٦
د دوو جمرو ويشتلو نه پس دعاء کول (او طريقه)	۸۷
دريمه ورځ ته نه ايساريدلو جواز	۸۷
د دعاء د قبليدو ځايونه او وختونه (۱۸)۔	۸۸
د دعاء شرطونه	۹۰
د حج نه واپسی	۹۱
کله چه بيت الله نه اوځې	۹۲
ځان سره زمزم يا هديه راوړل	۹۲
د حج تکليفونه يادول د محبت تقاضا نه ده	۹۴
د حج نه واپسئ کښې بدعات	۹٤
څلورم باب : د حج بعضې مسائل (۲٤)۔	۹٦
د احرام او ميقات مسائل	۱۰۱
د حج قِران، تمتع او حج افراد مسائل	۱۰۵
عجيبه فائده : مسجد حرام کښې د مونځ گذار مخې ته تيريدل څنګه دي ؟	۱۰٦
دَم په څه لازميږي ؟ او ضروري خبردارې	۱۰۷
د طواف، سعي او جمراتو مسائل	۱۱۱

د هدی احکام	۱۱۸
د حرم شريف حدود	۱۱۹
د عرفات، مزدلفه او مِنیٰ مسائل	۱۲۱
نا شنا مسئله	۱۲٤
د ماشومانو د حج بيان (۷) مسائل	۱۲۵
په حج کښې نائب نيول او شرطونه	۱۲۷
زنانه بغير د محرم نه حج نشي کولې	۱۳۰
طواف وداع	۱۳۳
خاتمه د کتاب : د مسجد نبوی او غارونو زيارت کول	۱۳٦
د نبی ﷺ په زيارت کښې موضوعی حديثونه	۱۳۸
کله چه مدينې طيبې ته اورسی، اول به مسجد ته لاړ شي	۱۳۹
رسول الله ﷺ به بقيع مقبرې ته تللو	۱٤۱
مدينې طيبې ته د تللو بدعات (۲٤)	۱٤۲
غار حراء او غار ثور ته تلل	۱٤۵
بيت المقدس ته سفر کول ثواب لري	۱٤۵
اختتام کتاب	۱٤٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمله حقوق محفوظ دی

د کتاب نوم ———— د حج او عمرے مسنون طریقه

د مؤلف نوم ———— شیخ ابو محمد امین الله بشاوری حفظه الله

سنهٔ طباعت اول ایډیشن ذی القعده : ۱٤۲٦ هـ

سنهٔ طباعت دویم ایډیشن شعبان ۱٤۳۲/۲۰ هـ

تعداد ———— ۱۱۰۰

کمپوزنګ وتصحیح ابو زهیر سیف الله عفی عنه

اخراج ———— ابو سلمان حضرت محمد عفی عنه

ناشر

مکتبه محمدیه

بیرون گنج گیټ منګل مارکیټ پیښور

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله والصلاة والسلام علی رسوله محمد وآله وصحبه اجمعین :

امابعد : د کتاب پدے طبع (ایډیشن) کښې بعضے ضروري مسائل چه مخکښې کتاب کښې نهٔ وو - د بعضے ملګرو په مشوره - اضافه کړے شول۔ الله تعالی دے ددے فائده نوره هم عامه کړي۔ آمین۔

ابو محمد امین الله البشاوري۔

ذو القعده : ۱٤۲٦/۱۲ هـ

OOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

تمهید

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ فَرَضَ عَلٰی عِبَادِهٖ فَرَائِضَ وَحَدَّ لَهُمْ حُدُوْدًا وَسَكَتَ عَنْ اَشْیَاءَ رَحْمَةً بِهِمْ لَا نِسْیَانًا بَلْ مَغْفِرَةً وَاِحْسَانًا، وَمِنْ اَهَمِّهَا الْفَرَائِضُ الْخَمْسَةُ الْمَذْكُوْرَةُ فِیْ حَدِیْثِ ابْنِ عُمَرَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمَا الَّذِیْ رَوَاهُ فِی الصَّحِیْحَیْنِ. وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی مَنْ بَلَّغَ عَنِ اللّٰهِ مُرَادَهٗ بِاَوْضَحِ بَیَانٍ وَاَتَمِّ تِبْیَانٍ، تَرَكَهُمْ عَلَی الْمَحَجَّةِ الْبَیْضَآءِ لَا یَزِیْغُ عَنْهَا اِلَّا هَالِكٌ وَعَلٰی آلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَاَتْبَاعِهٖ اِلٰی یَوْمِ التَّنَادِ ۔

اما بعد :

په هر قسم علم کښې کتابونه لیکلے شویدی او په هره مسئله پوره پوره کتابونه مسطور دی لیکن مونږ دا رساله د حج د بعضے احکامو په بیان کښې اولیکله ځکه چه شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله فرمائیلی دی چه د مسائلو په اعتبار سره په عباداتو کښې حج گران عبادت دے، اگرکه پدے باب کښې ډیر کتابونه شته لیکن صحیح کتابونه په عربئ ژبه کښې دی او اردو کښې هم شته لیکن بعضے ډیر اوږده او بعضے ډیر مختصر دی او په اکثرو کښې د

بدعاتو اثبات هم شویدے۔

ځمونږ دا رساله به ان شاء الله تعالی تاسو ته د کتاب د حوالے او د کتاب د نوم سره سره هغه احکام پیش کوی چه هغه د رسول الله ﷺ یا د صحابه کرامو ؓ نه ثابت وی۔

او ددے سره سره به زه هغه بدعات هم لیکم چه د حج په مراسمو کښې ئے خلق کوی، ځکه چه کله عبادت په داسے طریقه اوشی چه هغه د سنت مطابق وی او بدعت په کښې نه وی نو هغه د الله په دربار کښې ښه قبلیږی او دیته احسن عمل وائی۔

پدے رساله کښې یوه مقدمه او څلورو بابونه او یوه خاتمه ده۔

❁❁❁❁❁❁❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

مُقَدِّمَة

پدے مقدمه کښ درے بحثونه دی

اول بحث د حج او د عمرے او د مسجد حرام او د مسجد نبوی د فضائلو په بیان کښے دے۔

۱- فوائد الحج والعمرة :

یعنے د حج او عمرے فائدے چه د هغے په معلومولو کښے د نیت صحیح کیدل راځی او احتساب په عمل کښے پیدا کیږی، دارنګه د عمل سره شوق پیدا شی، دغه فائدے زه د آیاتِ قرآنیه او د احادیث د رسول الله ﷺ نه راخلم او صرف په حواله اکتفاء کوم بتوفیق الله تعالی وعونه۔

په حج کښے ایمانی، اخلاقی، ثقافتی او اجتماعی، سیاسی او دنیوی فائدے شته۔ الله تعالی فرمائی : ﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ﴾ چه حاجیان خپلو فائدو ته حاضر شی۔

۱- صحیح حج سبب د جنت دے .

۲- سبب د مغفرت دے۔ [رَجَعَ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ اُمُّهُ]. (بخاری مسلم).

۳- پرله پسے حج او عمره کول فقر ختموی .

٤- دارنګه ګناهونه ختموی (ترمذی)۔

٥- حج د ایمان او د جهاد نه روستو افضل عمل دے۔ (بخاری

ومسلم)۔

٦- د الله تعالی حکم اداء کول دی :

﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ﴾ .

٧- د نبی علیه السلام اتباع ده۔

٨- حاجی ته په هره تسبیح او تکبیر او تهلیل باندے زیرے ورکول کیږی۔ (ترغیب وترهیب)۔

٩- حج مخکښی تول ګناهونه ختموی تردے چه حقوق العباد لیکن که پردے مال ورسره وی نو واپس کول د مال خپل مستحق ته ضروری دی۔ (صحیح مسلم وابن خزیمه)۔

١٠- حج جهاد د هر ضعیف انسان دے۔ (طبرانی، عبد الرزاق)

١١- د زنانو دپاره حج ، جهاد دے۔

١٢- د اسلام یو عظیم رکن دے۔

١٣- پرله پسے حج او عمره عمر ډیره وی۔ (بیهقی)۔

١٤- حاجی به د خپلے کورنئ خلقو دپاره سفارش کوی۔ په یو ضعیف روایت کښے راغلی دی چه د څلور سوه کسانو سفارش به کوی۔ (مسند البزار)۔

١٥- په هر قدم د اوښانو د حاجی باندے یوه نیکی لیکل کیږی او یوه ګناه لرے کیږی او یوه درجه اوچتیږی۔ (ابن حبان)۔

١٦- د حاجی او معتمر دعاء قبلیږی ځکه د الله تعالی میلمانه دی۔ (بزار، ابن ماجه، ابن حبان) ۔

١٧- او که دے استغفار غواړی الله تعالی ورته بخښنه کوی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

(نسائی) ۔

۱۸- او حاجی چه د چا دپاره بخښنه اوغواړی هغه هم الله تعالی بخښی۔ (الحاکم، ابن خزیمه)

۱۹- په دوه رکعاتو د طواف د یو مریئ (غلام) آزادولو ثواب ملاویږی۔

۲۰- صفا مروه کښے سعی باندے اویا (۷۰) مریانو ثواب۔

۲۱- د عرفے په ورځ الله تعالی آسمان د دنیا ته راځی او ټولو حجاجو ته - او دوی چه د چا دپاره سفارش کوی - بخښنه کوی۔

۲۲- د جمراتو په یو یو ګذار باندے یوه کبیره هلاکونکی ګناه معاف کیږی۔

۲۳- قربانی ذخیره کیږی د الله تعالی په نزد۔

۲٤- د سر خرئیلو په هر ویخته باندے یوه ګناه معاف او نیکی لیکل کیږی۔

۲۵- او طواف چه کله کوی نو ټول ګناهونه به دے معاف وی او یو ملائك به تا ته وائی، د سره عمل شروع کړه۔ دا روایت طبرانی ، ابن حبان راوړیدے ۔

(مجمع ٤ / ۲۷۶۔ المطالب العالیه - ۸٤، ۵۰۷، باسناد لابأس به)۔

۲۶- دارنګه په یو یو ویخته چه په زمکه پریوځی د قیامت په ورځ به نور ملاویږی۔

۲۷- که حاجی او عمرے والا چرته لاره کښے مړ شی نو تر قیامته به هغه له د حج او عمرے اجر لیکل کیږی۔ (ابویعلی)۔

۲۸- او الله تعالی په عرفات والو باندے دارنګه په طواف والو باندے فخر کوی (طبرانی، بیهقی)۔

۲۹- د حاجی او عمرے والو ذمه واری الله تعالی اخستے ده که مړ شی جنتی به وی او که واپس راشی نو اجر او یا غنیمت به راوړی (طبرانی فی الاوسط) ۔

۳۰- دارنګه حساب به ورسره نه کیږی۔

۳۱- دارنګه قیامت کښے به تلبیه حالت کښے راپاځیږی (بخاری، مسلم) ۔

۳۲- نفقه په حج کښے په اووه سوه (۷۰۰) چنده ده۔ (رواه احمد باسناد حسن) ۔

۳۳- په رمضان کښے عمره د حج مقدار ثواب لری بلکه د رسول الله ﷺ سره د حج کولو ثواب لری۔

۳٤- حج هم سبیل الله دے (ابوداؤد)۔

۳۵- د تلبیه ویونکی دپاره هر څوك ګواهی ورکوی ښی او چپ طرف والا۔ [رزین، ابن ماجه، ترغیب]۔

۳۶- په تلبیه او تکبیر کښے د جنت زیرے دے (طبرانی) ۔

۳۷- د طواف اجر په مقدار د مریئ (غلام) آزادولو دے۔

۳۸- د حجر اسود او رکن یمانی مسح کول د ګناه د رژیدلو سبب دے۔ (ابن حبان)۔

۳۹- **یوه عظیمه** فائده دا ده چه مسجد حرام کښے یو مونځ په یو لاکهه دے او مسجد نبوی کښے یو په زر باندے دے۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

(عبد الرزاق، ابن حبان) ۔

٤٠- په طواف کښې د الله تعالی په رحمت کښې داخلیدل د... (ابن ماجه) ۔

٤١- د حجر اسود ګواهی به وی په هغه چا چه ښکل کړے ... وی په حق باندے۔ (ابن حبان) ۔

٤٢- دارنګه رکن یمانی به هم ګواهی ورکوی۔ (طبرانی) ۔

٤٣- د ذو الحجے په ابتدائی لس ورځو کښې نیک اعمال ډیر اجر لری۔ (بخاری)۔

٤٤- د عرفے په ورځ اکثر خلق د اور نه آزادولے شی ۔

[ابن خزیمه، ابویعلی]۔

٤٥- شیطان په ورځ د عرفے باندے سخت غصه او ذلیل وی ځکه د الله تعالی رحمت نازلیږی او لوئی لوئی ګناهونه معاف کیږی۔

٤٦- په رمی الجمار یعنی شیطان ویشتلو کښې د ابراهیم علیه السلام اتباع ده۔ (ابن خزیمه)۔

٤٧- د سر خریونکی دپاره رسول الله ﷺ د رحمت دعا کړیده۔ [اَللّٰهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِيْنَ۔ بخاری] ۔

٤٨- د زمزم د اوبو ډیرے فائدے دی لکه د هر مرض او جهل او بے تقوائی دپاره علاج دے۔ (طبرانی، ابن حبان)۔

٤٩- په حج کولو سره سړے د یهودیت او نصرانیت د مرګ نه بچ کیږی۔ (بیهقی، مشکاة) ۔

٥٠- الله تعالی فرمائی: کوم انسان چه ما ورته مال ورکړے وی

او هر پنځه کاله کښې حج نه کوی نو محروم دے یعنی د هر خیر نه۔ (ابن حبان باسناد صحیح) ۔

٥١- د مسجد قباء زیارت او هلته دوه رکعاته مونځ د عمرے په مقدار اجر لری هره ورځ۔ (احمد، نسائی) ۔

٥٢- په مدینه کښې که څوک مړ شو هغه دپاره خصوصی شفارس د رسول الله ﷺ شته۔ (مسلم) ۔

٥٣- دا قسم نور فوائد هم په کښې شته لکه دعا قبلیدل لږ وقت کښې ډیرے نیکیانے جمع کول، د الله تعالی د محبت نښه ده، دارنګه د هدایت ذریعه ده، دارنګه د حج او عمرے په وجه د دنیا بقا ده ﴿قِيَامًا لِّلنَّاسِ﴾ او بے شماره فوائد لکه ایمان تازه کول وغیره پکښې شته لیکن په شرط ددے چه شعور او فکر سره حج څوک اوکړی۔ اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا زِيَارَةَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ آمین۔

د حرمینو فضیلت

١- حدیث کښې راځی، نبی کریم ﷺ فرمائی:

لَا تَشُدُّوا الرِّحَالَ اِلَّا اِلٰى ثَلٰثَةِ مَسَاجِدَ، اَلْمَسْجِدِ الْحَرَامُ وَالْمَسْجِدِ الْاَقْصٰى وَمَسْجِدِیْ هٰذَا۔ (بخاری، مسلم)

ترجمه: د درے جماتونو نه غیر نورو جماتونو ته د عبادت دپاره سفر مه کوئ چه هغه مسجد حرام، مسجد اقصی او مسجد نبوی ﷺ دے۔ [بخاری ومسلم]۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج مبرور (مقبول) فائده او علامه

د ابو هریره رضی الله عنه نه روایت دے دا فرمائی د رسول الله ﷺ نه تپوس اوشو چه کوم یو عمل بهتر دے؟ رسول الله ﷺ اوفرمائیل: په الله او رسول باندے ایمان راوړل، دا بهترین عمل دے. بیا ترے تپوس اوشو چه بیا کوم عمل بهتر دے؟ هغ اوفرمائیل: جهاد فی سبیل الله. بیا ترے تپوس اوشو، بیا کوم یو عمل بهتر دے؟ نو وے فرمائیل: حج مبرور بهتر عمل دے.

[بخاری، مسلم].

د حج مبرور ثواب دا دے چه جنت ته انسان داخلوی حج مبرور دیته وائی چه ګناه په کښے نه وی او حدیث کښے راځی:

[إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَلِينُ الْكَلَامِ] .

(د الله تعالی بندګانو ته خوراك ورکول او نرمے خبرے ورسره کول دی) نو د حج د مبرور کیدو دپاره یو څو ګناهونو نه ځان ضرور ساتل پکار دی چه حج ئے مبرور شی:

۱ - اوله ګناه: **شرك** دے چه دا بنیادی ګناه ده مغفرت ئے نه کیږی ترڅو چه توبه دے ویستلے نه وی. د شرك مثال دا دے لکه یاعلی مدد وئیل. یارسول الله مدد یا رسول الله أَغِثْنِيْ یا رسول الله یا بابا راورسیږے یا دا وئیل چه د فلانی ولی په مدد او طاقت مے دا کار اوکړو یا د اولیاؤ په نوم قسم او نذر کول یا د طاغوت قانون منل

او هغے ته ځان تسلیمول ځکه شرك سره هر عمل باطلیږی او خصوصا حج به دے باطل شی.

۲- **دویمه** ګناه: ږیره خرئیل یا وره کول دا یو عظیم جرم دے او داسے ګناه چه په سفر او حضر او خوب او په ویخه او مسجد کښے او بهر د مسجد نه هر وخت سرے پرے ګناهګار وی. او که دے حالت کښے مرے شوے نو بیا د خاتمے د خرابوالی علامه ده، د چا حج چه قبول نشی نو د هغے نښه دا ده چه ګناه نه پریدی، بار بار ئے کوی.

۳- دریمه ګناه: د سرو ګوته اچول دا په سړو حرامه ده.

۴- څلورمه ګناه: بے حیائی کول او په طواف او حجر اسود کښے د زنانو تیل کول چه دا ظلم عظیم دے او حال دا دے چه د نفلی طوافونو نه ځان حفاظت کښے ساتل زیات ضروری دی، بلکه په حج کښے نبی علیه السلام صرف دریے طوافه کړیدی طواف قدوم، طواف فرض، او طواف وداع نور نفلی طوافونه ئے ندی کړی پدے وجه بعضے علماء وائی چه حج کښے صرف دغه دریے طوافونه عبادت دے باقی ضروری ندی، البته که نورو مسلمانانو ته تکلیف نه رسی نو بیا د نورو دلائل عامه نه د طواف استحباب معلومیږی (لیکن څوك چه نوی حج یا عمرے ته راځی هغوی ته د طواف موقع ورکول پکار دی او ځانله نور نوافل تلاوت وغیره کوه). نو زمونږ په زمانه کښ په نفلی طوافونو خلق خپله حیاء برباده وی او حیاء ډیر ضروری شے دے.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥- پنځم: موبائل فون ځان سره ساتل او مطاف او طواف او مانځه کښې د هغې تليږ (رنګ) راتلل سخته بې ادبي ده او عبادات بربادول دي د! ګناه دومره زياته ده چه څوك ئې ګناه هم نه ګڼړي.

٦- شپږمه ګناه دا ده: خلقو سره بعد اخلاقي کول او ايذاء رساني کول دا هم ډير حجاج کوي او حال دا دے چه مسلمان ته د هغه مال او بدن او عزت ته ضرر رسول ګناهِ کبيره ده.

٧- تصويرونه ويستل او د عرفات، منى، مزدلفه نه ميله جوړول او يا د تې وی (آله مصوره) ته ځان وړاندې کول او لاسونه خوزول په مسجد کښې دننه ډيره بې وقاري ده.

فائده: په يو اثر کښې راځي چه د رمضان او د جمعې ورځ او حج درې واړه قالب دی که دے کښې انسان صحيح استعمال شی نو ټول کال او هفته او ټول عمر به برابر وی او که ديکښې غلط استعمال شوے نو بيا به دے باقي زندګي خرابه وی.

[كما فى اللمعة للسيوطى، والدين الخالص: ٦].

د ابو هريره رضى الله عنه نه روايت دے فرمائى: ما د رسول الله ﷺ نه اوريدلى دى چه فرمائيل ئې:

مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ مِنْ ذُنُوْبِهٖ كَيَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهٗ.

[بخاری، مسلم].

ترجمه: چا چه حج اوکړو او د ښځو او نا فرمانئ خبرې ئې اونکړې نو دا د ګناه نه داسې (پاك) راواپس شو لکه چه د مور نه د پيدا کيدو په وخت کښې د ګناه نه پاك وو.

نو زه ټولو حاجيانو ورونو ته درخواست کوم چه دا رساله په پوره توجه سره اوګوری او نورو ملګرو ته ددے دعوت ورکړی، دے دپاره چه حج مو د الله تعالى په دربار کښې مبرور او مقبول شی.

والله المستعان وهو نعم المعين.

دويم بحث

د صحيح نيت

صحيح عقيدے او حلال مال په باره کښې دے

هر انسان چه د حج یا عمرے اراده اوکړی نو هغه له د يو څو خبرو لحاظ ساتل ضروري دی ځکه چه حج او عمره د جهاد په شان دی. پدے کښې مال او نفس دواړه لګيږی او حديث کښې راځي:

اَلْحَجُّ جِهَادُ كُلِّ ضَعِيْفٍ. (اخرجه ابن ماجه).

حج د ضعيف انسان دپاره د جهاد په شان دے نو پدے کښې د اخلاص کوشش ضروري دے. ددے دپاره چه عبادت ئې بے ځايه لاړ نشى ځکه شيطان اول انسان عبادت ته نه پريږدی او کله چه د عبادت اراده اوکړی نو بيا ئې ورلره په ريا او شهرت وغيره سره بربادوی. د اکثرو خلقو د حال نه معلوميږی چه هغوی حج ددے دپاره کوی چه خلق ورته حاجي صاحب اووائی او بعضے خلق پدے نيت باندے ځی چه ځما ګاونډيان او خپلوان حاجيان شو خلق به وائی چه فلانکی سړی سره مال شته او حج ته نه ځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعضې خلق د سیال او سیاحت په نیت حج ته ځي۔ دلته یوه

عجیبه نکته: ده هغه دا چه په مکه مکرمه کښې الله تعال
داسې شنه او مزیدار بوټي او وني او ګلونه ندي پیدا کړي چه خل
ئې سیال ته لاړ شي بلکه یوه شره علاقه کښې الله تعالی دغ
مقدس مقام پیدا کړیدې وجه دا ده چه کچرې دا مقام س
سبز، شاداب وې او نهرونه پکښې جاري وې نو زیات خلق به د خپ
خواهش په بناء دغه ځائې ته تللې لیکن الله تعالی سر سبز او شاداب
ددې وجې نه پیدا نکړو چه حج ته هغه څوك لاړ شي چه هغه دا
تعالی او د هغه د کور سره مینه لري او بل څه مقصد ئې نه وي لک
چکر، خوراك، څښکاك وغیره۔

لیکن دومره ده چه اوس داسې شیان پیدا شویدي چه خلق ئ
الله رب العزت د عبادت نه منع کړیدي، د حج ټولو ورځو کښ
بازارونو کښې ګرځي او بهر ملکي څیزونه ګوري او حرم ته هغ
وخت راشي چه جمعه تیاره وي یا ولاړه وي او اکثر خلق په سرل
اودریږي نور څه نشم وئیلې۔

بعضې خلق حج ته پدې نیت ځي چه فلانکې شې دلته ن
خرڅیږي د سعودي نه به ئې راوړو هلته ارزان ملاویږي۔

بعضې خلق پدې نیت ځي چه بیا خلق ما په جرګو کښې کینو
او اعتماد راباندې اوکړي، دارنګه نورې ارادې ئې هم وي چه شیط
لوئي دشمن ئې د انسان په زړه کښې اچوي او انسان ته پته ن
لګیږي نو هر مسلمان لره کوشش پکار دې چه دا عقیده اوسات

چه زه حج له ځکه ځم چه په ما فرض دې – او حدیث شریف کښې راځي چه په چا باندې حج فرض شي او دې په غیر د څه عذر نه اونکړي نو : مَاتَ يَهُوْدِيًا أَوْ نَصْرَانِيًا.

(اخرجه الترمذي باسناد ضعيف)۔

ومثله روى عن علي موقوفا۔ اركان الاسلام (٢٨٥/١)

بله دا چه د الله رب العزت خاص کور چه د برکتونو او رحمتونو نه ډك ځائې دې هغه زه اووینم او هلته عبادت اوکړم چه یو مونځ په کښې په یو لاکهـ دې۔

بل به دا نیت کوي چه هغه ځائې د هدایت دې چه زه د ځان سره هدایت راوړم او هدایت د الله تعالی په خزانو کښې بهترین شې دې دا وجه ده چه مونږ هر وخت وایو :

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ۔

اې الله ! مونږ ته سمه لار اوښایه۔ هدایت ته انسان په هره لحظه کښې محتاج دې۔ غرض دا چه انسان دې د حج کولو په وخت د دنیا څیزونه مخې ته نه راوړي۔ بیا چه کله واپس راځي او د تحفې یا د هدیه په طور څه راوړي په هغه به دده اخلاص نه خرابیږي۔

د اخلاص سره یو بل اخلاص هم ضروري دې هغه دا چه انسان د الله تعالی په ذات او صفاتو او اسماؤ باندې پوره یقین اولري په هغې کښې تحریف اونکړي بلکه الله تعالی چه ځان دپاره کوم صفات بیان کړیدي یا ورلره رسول الله ﷺ بیان کړیدي په هغې کښې به تاویل، تحریف، تشبیه نه کوي او مخلوق لره به د الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفات نه ورکوی چه مخلوق په هرڅه پوهیږی او یا په هر څه قادر دے یا د ورکولو اخستلو سره تعلق لری او دا یقین به هم انسان لری چه حاکم الله تعالی دے د هغه د قانون نه بغیر د بل چا قانون منل کفر دے، انګریزی، روسی، چینائی قوانین ټول د اسلام په ضد دی. نو مطلب دا دے چه انسان باندے دا درے قسمه توحید یادول ضروری او لازمی دی.

۱ - اول: **توحید** اولوهیت. ۲ - دویم **توحید** ربوبیت.

۳ - دریم **توحید** اسماء او صفات.

دے سره د الله تعالی حاکمیت منل هم لازم دی لکه مخکښے مختصر ذکر کړے شو. دا مجملے خبرے ما اوکړے د بصیرت والاؤ دپاره دا کافی دی که د چا علم ته پوره نه وی پریوتی نو د کوم حق پرست عالم نه دے تحقیق اوکړی.

یو بل عرض دا دے چه د حج نه مخکښے انسان دپاره د دینی کتابونو خاصکر د حج متعلق کتابونو متعلق مطالعه کول پکار دی چه اخلاص او ایمان او احکام زده کړی دا به ډیره ښه وی که دا نشی کولے نو د یو عالم سره دِے کینی چه د هغه نه د عباداتو او د حج متعلق مسائل او ترتیب زده کړی چه عبادت ئے کمال والا شی. هسے په پټو سترګو دِے عمل نه شروع کوی.

OOOOOOO

دریم بحث

د مال حلالوالے

انسان چه حج ته ځی نو مال به لګوی دے خبره کښے ډیر زیات کوشش پکار دے چه د حاجی سړی مال ځکه حلال پکار دے چه په حرام مال سره انسان الله تعالی ته نشی نزدے کیدے.

حدیث کښے راځی: لَایَقْبَلُ اللّٰهُ اِلَّا الطَّیِّبَ.

[اخرجه البخاری ومسلم].

مطلب دا چه الله تعالی پاك دے او د پاك او حلال مال نه بغیر نور مالونه نه قبلوی.

نو د سود په مال حج کول یا دغش او دهوکے او یا په ظلم سره مال اخستل یا تول ناپ کښے نقصان کول پدے سره مال ګټل او بیا پرے حج کول دا هر مسلمان ته معلومه ده چه پدیسره حج نه قبلیږی او حدیثونه هم دے باب کښے ډیر راغلی دی.

یو حدیث کښے راځی د مسلم شریف روایت دے چه یو انسان به پراګنده آلوده ویښتو والا (مسافر) وی او لاسونه به ئے اوچت کړی وی او د الله تعالی نه به دعا غواړی او حال به دا وی چه خوراك څکاك او لباس به ئے حرام وی نو دده دعا به څنګه قبوله شی.

الحدیث.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو که حاجی صاحب په بیت الله او یا په هغه ځایونو کښے دعا غواړی چه هلته دعا ښه قبلیږی نو خنګه به ئے دعا قبوله شی چه مال ئے حرام وی او هغه ځایونه چه دعا پکښے ښه قبلیږی روستو به ذکر شی ان شاء الله تعالی۔ الله تعالی دے زمونږ د هرڅه اصلاح اوکړی۔ [آمین]۔

ooooooooo

اول باب

د عمرے، حج قران، حج

افراد او حج تمتع بیان

عمره کښے د علماؤ اختلاف دے چه آیا دا واجب ده او که سنت ده ؟۔ بعضے وائی چه واجب ده لکه امام شافعی او احمد – رحمهما الله – دا قول کوی او امام ابوحنیفه او امام مالك رحمهما الله – وائی چه دا سنت ده او دا قول شیخ الاسلام ابن تیمیه (فتاوی : ۵/۲۶) کښے غوره کړیدے بیا عمره په ټول کال کښے کیږی لیکن په هغه درے ځلورو ورځو د حج کښ ئے کول نه دی پکار ځکه انسان د حج نه کمزورے کیږی۔ کوم یو انسان چه د حج د میاشتو نه مخکښے په عمره لاړ شی نو دا به د عمرے پوره کولو نه روستو ځان حلال کړی۔

او کوم انسان چه د حج په میاشتو کښے لاړ شی نو ده لره دوه **طریقے دی : اوله** دا ده : که چرے د ځان سره ئے د خپل ملك یا د سعودی د بل ښار نه څاروے بوتلے وی نو دۀ لره پکار دی چه د عمرے نه روستو په احرام کښے پاتے شی تردے پورے چه حج په هم دغه احرام کښے اوکړی او دے ته حج قِران وائی۔ قِران معنی یو ځائ کول دی نو حج قِران دیته وائی چه په یو احرام کښے حج او عمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړه اوکړے شي۔

دویمه طریقه : دا ده چه د عمرے نه پس به ځان حلال کړي او کله چه د حج ورځے راشي نو بیا به احرام اوتړي او د اختر په ورځ قربانی پدے دوه کسانو واجب ده۔ او دے ته حج تمتع وائی یعنے د حج په میاشتو کښے عمره کول او بیا ځان حلالول او بیا د حج دپاره احرام تړل او حج افراد دیته وائی : چه انسان د حج د میاشتو نه غیر په رمضان یا په نورو میاشتو کښے عمره کړے وی او بیا صرف حج اوکړی او یا د پاکستان نه روان شی او د حج ورځو ته ورسیږی او عمره اونکړی او یا د حج په میاشتو کښے لاړشی عمره اونکړی صرف طواف اوکړی نو ده لره پکار دی چه د حج پورے په احرام کښے اووسیږی ترڅو پورے چه ئے حج نه وی کړے احرام به نه لرے کوی او پدے حاجی باندے قربانی واجب نه ده۔ او د حج میاشتے درے دی : شوال، ذی القعده، ذی الحجه۔

تبصره :

دلته یو څو بدعات او غلط فهمیانے دی چه خلق ئے کوی :

۱- اول دا چه خلق وائی : څوك چه رمضان یا شوال کښے عمرے ته لاړلو او حج ئے نه وی کړے نو په ده حج فرض شو، دا غلطه خبره ده او د حدیث نه مخالفه ده ځکه چه حدیث کښے راځی رسول الله ﷺ څلور عمرے کړیدی او ټولے ئے د ذی القعده په میاشت کښے کړیدی او حال دا دے چه مخکښے درے عمرو کښے هغه حج نه دے کړے بیا ئے روستو حج کړیدے نو دا مسئله د

امیانو (بے علمو) ده۔

۲- **دویمه** مسئله دا ده چه : خلق حج قِران کوی او احرام ئے د حج د ورځو پورے تړلے وی او حال دا دے چه ده دخپل ملك او یا د سعودی د بل ښار نه څاروے د ځان سره نه وی راوستے او په حج قِران کښے دا شرط دے چه څاروے به ئے د خپل ځان سره راوستے وی، لکه رسول الله ﷺ چه ځان سره څاروے راوستے وو او حج قِران ئے اوکړلو او نورو صحابه کرامو (سوی د یو څو کسانو نه) د ځان سره څاروی نه وو راوستے نو هغوی ته امر اوشو چه د عمرے نه پس ځان حلال کړی تر دے پورے چه د حج ورځے راشی۔

۳- **دریمه** مسئله : هغه دا چه کوم یو حج غوره دے ؟۔

دے کښے د علماؤ اختلاف دے لیکن صحیح خبره چه مونږ ته معلومه شویده هغه دا ده چه حج قِران غوره دے لیکن دا پکښے شرط دے چه څاروے به د ځان سره د خپل ملك او یا د سعودی د یو بل ښار نه بوځی۔ دا د رسول الله ﷺ عمل دے او شیخ الاسلام ابن قیم رحمه الله پدے باندے نورلس (۱۹) دلائل راوړی دی۔

او حج تمتع د هغه چا دپاره بهتر دے چه د ځان سره ئے څاروے نه وی بوتلے لکه صحابه کرامو د ځان سره څاروی نه وو بوتلی نو رسول الله ﷺ ورته امر اوکړو چه حج تمتع اوکړئ نو بیا ئے ځان حلال کړلو نو اوس هم هغه چا لره حج تمتع بهتر دے چه د ځان سره ئے څاروے نه وی بوتلے او د حج په میاشتو کښے حج ته لاړ شی او علامه ناصر الدین الالبانیؒ په [کتاب حجة النبی] کښے دا خبره ذکر کړیده او د حج

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمتع د وجوب قول ئے اختیار کړیدے او صحیح دا ده چه حج تمتع بهتر دے او واجب نهٔ دے او هغه په اصل کښے د شیخ الاسلام ابن تیمیه د فتاوی ج ۲۶/۷۸) او د علامه ابن حزم د [المحلی] نه نقل کړیدے او زیاته تشریح ئے ابن قیم کړیده۔

٤- غلورمه غلط فهمی دا ده :

چه اکثر خلق عمرو ته لګیدلی وی تنعیم ته ځی او هلته مسجد عائشه رضی الله عنها نه احرام تړی او عمرے کوی او حال دا دے چه ډیر طوافونه د ډیرو عمرونه غوره دی، عقلا هم او شرعا هم۔ هر چه عقلا دی هغه دا چه په یوه عمره باندے ډیر وخت لګیږی چه په هغے کښے انسان ډیر طوافونه کولے شی۔

او هر چه شرعا دی نو هغه دا دی چه د نبی ﷺ نه په یو سفر کښے ډیرے عمرے ندی ثابت۔ او همدارنګه صحابه کرامو رضی الله عنهم دا عمل ندے کړے کوم چه د مدینے طیبے نه راغلی وو او مکه مکرمه کښے اوسیدل یو هم دا قسم عمرے ندی کړی۔ صرف عائشه رضی الله عنها بیماره شوے وه نو د رسول الله نه ئے د عمرے مطالبه اوکړه چه زه به پس د حج نه عمره اوکړم ؟ نو رسول الله ﷺ هغے ته اجازه اوکړه او د خپل ورور سره ئے د تنعیم نه عمره اوکړه کوم چه مشهور دے په مسجد عائشهؓ باندے۔

او شیخ الاسلام ابن تیمیهؒ ډیرو عمرو ته بدعت وئیلے دے او ډیر دلائل ئے پرے پیش کړیدی لیکن زه اوس هغه نشم راوړے۔ د شیخ الاسلام (فتاوی ج ۲۶/۴۱۶- ۴۴- ۴۵) اوګوره هلته ئے زیات تفصیل بیان کړیدے۔

بله خبره دا ده چه آیا پدے عمرے سره انسان تمتع والا ګرځی او که نه ؟۔ یعنے چه یو انسان د رمضان په میاشت کښے په مکه مکرمه کښے مقیم شو بیا ئے د حج په میاشتو کښے د تنعیم نه عمره اوکړه نو آیا په ده باندے قربانی لازم ده او که نه ؟۔

دیکښے د علماؤ اختلاف دے بعضے وائی : چه دا سړے متمتع شو، قربانی وربانده لازمه ده او بعضے نور علماء وائی : چه دا انسان متمتع نه دے یعنی قربانی پرے نه ده لازمه۔

شیخ الاسلام ابن تیمیه - رحمه الله - فرمائی :

وَقَدْ تَنَازَعَ السَّلَفُ فِیْ هٰذَا هَلْ یَکُوْنُ مُتَمَتِّعًا عَلَیْهِ دَمٌ اَمْ لَا ؟ وَهَلْ تُجْزِئُهُ هٰذِهِ الْعُمْرَةُ عَنْ عُمْرَةِ الْاِسْلَامِ اَمْ لَا ؟

او شامی لیکلی دی :

ثُمَّ لَوْ اَحْرَمَ بِاُخْرٰی بَعْدَ دُخُوْلِ اَشْهُرِ الْحَجِّ وَحَجَّ مِنْ عَامِهٖ لَمْ یَکُنْ مُتَمَتِّعًا فِیْ قَوْلِ الْکُلِّ لِاَنَّهٗ صَارَ فِیْ حُکْمِ الْمَکِّیِّ بِدَلِیْلِ اَنَّ مِیْقَاتَهٗ مِیْقَاتُهُمْ۔ [شامی ۲/۱۹۵]۔

ترجمه : که سړی رمضان کښے عمره اوکړه او بیا ئے د حج په میاشتو کښے د مکے نه عمره اوکړه نو دا تمتع والا نه دے د ټولو احنافو علماؤ په نزد باندے ځکه دا سړے د مکے والاؤ په حکم کښے دے دلیل پرے دا دے چه دده میقات او د مکے والاؤ میقات یو دے او حال دا دے چه په مکے والاؤ باندے تمتع نشته نو په ده باندے هم تمتع نشته۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم باب

د عمرې تفصيلي بيان

هر انسان چه دعمرې اراده اوکړي نو :

۱. – اول به غسل کوي او دا غسل مستحب دې او غسلونه درې ثابت دي، ۱– يو د احرام تړلو دپاره.

۲– دويم غسل د دخول مکه دپاره.

۳– دريم : غسل د ورځې د عرفې دپاره. اودا په حسن حديث کښ راغلې دې.

اوګوره فتح البارى (۱/۴۵) – نصب الرايه (۸۵) حجة النبى (۱۲۳) فتاوى الدين الخالص (۱۰).

بيا احرام سپين پکار دې او دا ښه دې ځکه حديث کښې راځي چه سپينې جامې په ژوند کښې اغوندئ او مړو ته هم کفن سپين ورکوئ (مشکاة کتاب الجنائز).

او که بل رنګ وو نو هم جائز دې، ديکښې د نبى ﷺ نه منع نه ده نقل. (فتاوى ابن تيميه – ۱۰۹).

بله خبره دا ده چه احرام د ميقات نه تړل سنت دى البته که يو انسان د ميقات نه مخکښې د احرام جامه واچوى نو دا جائز ده نبى عليه السلام د ميقات نه مخکښ جامه د احرام اچولې ده خو د

احرام تړل يعنې تلبيه او نيت کول به د ميقات نه وى ددې نه مخکښې احرام تړل سنت ندى. بلکه امام مالك – رحمه الله – ورته بدعت وئيلى دى.

(مناسك الحج والعمره ص۱۳).

مګر کله چه سخت ضرورت راپيښ شى مثلا چه جهاز کښې ځى نو هغه ته کله د ميقات پته نه لګى نو پدې وجه که هغه په ائرپورټ کښې احرام اوتړلو نو دا به ان شاء الله جائز وى ځکه چه ضرورت دې.

❁❁❁❁❁❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ميقاتونو بيان

ميقاتونه پنځه دي

۱- **ذو الحليفه** : (أبيار علی) د مدينې والاؤ دپاره او هر څوك
چه په دغه طرف راتيريږي دا د مكے نه په (٤٥١) كلوميټر
مسافت باندے دے دا د ټولو نه لرے ميقات دے۔

۲- **جُحفه** : د شام والاؤ دپاره چه د مكے نه شمال مغربی طرف ته
د (۱۸۷) كلوميټر په فاصله پروت دے او د رابغ سره نزدے دے۔

۳- **قرن المنازل** : (سيل) د نجد والاؤ دپاره دے چه د مكے
نه مشرق ته د عرفات په طرف د (۹٤) كلوميټر په فاصله دے۔

٤- **يَلَمْلَم** : د يمن والاؤ دپاره چه د مكے نه جنوب ته ديرش
ميله يا (٥٤) كلوميټر فاصله لری۔

٥- **ذات عِرق** : د عراق والاؤ دپاره دے د مكے شمال مشرقی
طرف ته د (۹٤) كلوميټر په فاصله دے۔

دا ميقاتونه د هر هغه چا دپاره هم دی چه په دے ورتيريږی او يا
ددے په محاذات (برابرئ) ورتيريږی او څوك چه د ميقات نه دننه
اوسيږی نو هغه به د خپل كلی نه احرام تړی ليكن هوائی جهاز
والا له په هوائی اډه (ائرپورټ) كښے احرام تړل پكار دی او بحری
جهاز والا پاكستانی به د يلملم نه احرام تړی۔

د احرام نه پس كه د فرض مونځ وخت وی نو اودے كړی نفل
وغيره دے نه كوی او كه د فرض مونځ وقت نه وی نو بيا كه دوه
ركعاته مونځ د تحية الوضوء په طور كوی نو اجازت شته او دا
خبره مو ځكه اوكړه چه د احرام دپاره مونځ د محمد ﷺ نه ثابت
نه دے او دا صحيح قول دے لكه شيخ الاسلام فرمائی :

وَإِلَّا فَلَيْسَ لِلْإِحْرَامِ صَلَاةٌ تَخُصُّهُ۔

يعنی : د احرام دپاره څه خاص مونځ نشته ۔

او همدارنګه ځان دے صفا كړی بريت، عانه (زيرناف ويښته) او
تخرګ وغيره اګركه دا خبرے هم د احرام سره ضروری نه دی ليكن
صفائی ښه شے دے، بيا به يو ځل تلبيه اووائی دا احرام تړلو سره
تلبيه وئيل ضروری دی لكه دا عمل د رسول الله ﷺ وو۔

د تلبيه الفاظ دا دی :

لَبَّيْكَ اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ لَبَّيْكَ اِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ
لَكَ وَالْمُلْكَ لَاشَرِيْكَ لَكَ۔

ددے سره دا الفاظ كه څوك ملګری كړی نو بهتره ده ځكه دا هم
د رسول الله ﷺ نه نقل دی :

لَبَّيْكَ اِلٰهَ الْحَقِّ، لَبَّيْكَ ذَا الْمَعَارِجِ لَبَّيْكَ ذَا الْفَوَاضِلِ، لَبَّيْكَ
وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ بِيَدَيْكَ وَالرَّغْبَاءُ اِلَيْكَ وَالْعَمَلُ۔

(متفق عليه)

باقی الفاظ په مرعاة شرح المشكاة او الدين الخالص كښې
اُوګورئ۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ئے چه څو مره خوښه وی په اوچت آواز سره دے وائی ځکه الله تعالى ته هغه حج زيات خوښ وی کوم کښے چه تلبيه ډيره اووئيلے شی او وينه پکښے توئی شی يعنی قربانی پکښے اوکړے شی (مشكاة)۔

نو تلبيه ډيره وئيل افضل دی د تلبيه سره به کله کله نبی عليه السلام – لاَ اِلٰهَ اِلَّا الله — هم ملګرے کوله يعنی کله تلبيه او کله کلمه۔ رواه احمد (۱/۴۱۷)۔

دارنګه چه د احرام تړلو په وخت کښے ورسره داسے اووائی :

لَبَّيْكَ حَجَّةً (صرف حج کونکی به دا وائی)

يا لَبَّيْكَ حَجَّةً وَعُمْرَةً (د حج قِران کونکے به دا وائی)۔

يا لَبَّيْكَ عُمْرَةً (صرف عمره کونکے به دا وائی) نو دا سنت طريقه ده۔ (بخاری)

د احرام تړلو وقت کښے قبلے ته متوجه کيدل او په ولاړه تلبيه وئيل پکار دی (بيهقی) او داسے دعاء وئيل هم بهتر دی :

اَللّٰهُمَّ حَجَّةً لاَ رِيَاءَ فِيهَا وَلاَ سُمْعَةَ.

(الضياء فی المختارة – او ترتيب البغية باحاديث الحلية ۲/ ۴۳ رقم ۱۵۸۴)۔

ترجمه : اے الله دا حج داسے حج اوګرځوے چه رياء او اورول پکښے نه وی۔

بيا ئے که داسے اووئيل :

اَللّٰهُمَّ اِنِّی اُرِيْدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهُمَا لِیْ

دا دعا د نبی عليه السلام نه اګرکه نده ثابته ليکن هسے يو دعا

ده که چا اووئيله نو د عامو دعاګانو پشان حکم لری جائز ده خو دلته يو قانون واوره ! هغه دا چه مبنی د حج په اعمالو ده په اقوالو نه ده يعنی په حج کښے ارکان زيات ضروری دی له دعاګانو او ذکرونو نه۔

د حج يا د عمرے دپاره څه خاص نيت په عربئ يا په پښتو يا په بله ژبه کښے نشته بلکه د ټولو عبادتونو لپاره که مونځ وی، که روژه وی که حج وی که زکات وی تلفظ په نيت سره پکښے بدعت دے اوګوره (مرقات ۱/۱۷) فتاوی شيخ الاسلام ۲۶/۱۰۵)۔

وَالصَّوَابُ الْمَقْطُوْعُ بِهِ اَنَّهٗ لاَيُسْتَحَبُّ شَيْئٌ مِنْ ذٰلِكَ۔

صحيح خبره دا ده چه په نيت باندے تلفظ کول په هره طريقه چه وی ندے مستحب۔

بيا که عمرے والا وی او که حج والا وی اشتراط دے اوکړی دا طريقه په حديث کښے راغلی چه ضباعه بنت الزبير ته نبی عليه السلام فرمائيلی وو چه داسے شرط اولګوه چه اے الله ! زه خو حج کوم ليکن که تا مريضه کړم يا ډِيے په بل سبب زه د حج نه پاتے کړم نو زه به دغه ځائے کښے ځان حلالوم۔ نو فائده به داشی چه هديه، قربانی به په شرط والا باندے نه وی کله که چرته بند شی په څه عذر (ترمذی وغيره کښے دا حديث راغلی او بخاری او مسلم کښے هم راغلے دے او صحيح دے اګر که بعضے علماء ترے خلاف کوی ليکن زمونږ حجت او دليل قول د محمد صلى الله عليه وسلم دے د علماؤ خبرے چه د قرآن او حديث نه مخالفے وی نو زمونږ دپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلیل نه دے او دا حدیث ددے صحابي پورے خاص هم نه دے۔

-بیا که د ذو الحلیفه نه (کوم چه د مدینے والو میقات دے) احرام تړی نو په ذو الحلیفه کښے مونځ کول - که فرض وی او که نفل- غوره دی۔ بخاري کښے راځی :

اَتَانِيْ آتٍ مِنْ رَبِّيْ فَقَالَ صَلِّ فِيْ هٰذَا الْوَادِيْ الْمُبَارَكِ وَقُلْ عُمْرَةٌ وَحَجَّةٌ.

(ما ته جبرئیل راغلو چه پدے پاك میدان کښے مونځ اوکړه)

لیکن دا د احرام مونځ ندے بلکه ددے مکان سره تعلق لری۔

OOOOOOOOO

د محرم دپاره څه

کارونه جائز او څه منع دی

۱- اوله مسئله : دا حرام نه مخکښے په بدن باندے تیل یا عطر لګول جواز لری نبی علیه السلام به دا کار کولو او بیا به دغه خوشبوئی د احرام حالت کښے باقی وه په سر کښے (بخاری) او په جامه باندے خوشبوئی مخکښے د احرام نه یا روسته د احرام تړلو نه جائز نه ده کچا کړے وی سمدس دے اوباسی او دے وینځی۔

[بخاری]۔

۲- جماع او اسباب د جماع به هم نکوی څکه حج، عمره بل شے نه فاسده وی سوا د جماع نه لکه شیخ الاسلام فرمائی :

وَلَيْسَ فِي الْمَحْظُوْرَاتِ مَا يُفْسِدُ الْحَجَّ اِلَّا جِنْسُ الرَّفَثِ۔

او په نورو شیانو لکه لباس وغیره باندے انسان ګناهګاریږی سوا د جماع نه او حج پرے نه فاسدیږی په اتفاق د علماؤ سره یعنے په لباس وغیره باندے حج نه فاسدیږی صرف سړے پرے ګناهګاریږی۔ [فتاوی شیخ الاسلام ۲۶/۱۰۸]۔

۳- محرم سړے به موزے، بوټان، پرتوګ، قمیص، ټوپۍ، او پټکے او هره ګنډلے جامه به نه اغوندی هاؤ ! که چپلے نه وی نو موزه بوټهان اچولے شی بیا که پړکی (ګیټۍ) پکښے پټے شوے نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم جواز لری علی القول الراجح ځکه د بخاری روایت کښے اجازت ورکړے شویدے او (وَلْيَقْطَعْهُمَا اَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ) والا حدیث منسوخ دے، د نسخ دلیل شته تفصیل غواړی او دا د بعض علماؤ قول دے او جمهور علماء قطع (پریکولو) ته ترجیح ورکوی۔ او دا ځائے د تفصیل ندے۔

٤- څلورم د بد نظرئ نه ډِے ځان ساتی ځکه چه اوس دا ظلم ډیر زیات شویدے، په طیاره (جهاز) کښے او په مطار (ائرپورټ) او په ټولو ځایونو کښے۔ والی الله المشتکی من هذه البلیة۔

٥- پنځم د جګړے نه ډِے ځان ساتی خصوصا خپلو کارونو کښے او د دنیا په شیانو کښے او هر چه امر بالمعروف او نهی عن المنکر دے نو په هغے کښے بحث کول کله مستحب وی او کله به واجب اوګوره [المنسك لابن تیمیه ص۱۰۷]۔

لیکن حاجیان صاحبان اکثر جګړے کوی ځکه چه شیطان وربانِدے کوشش کوی چه حج ورله خراب کړی۔

او قرآن کریم کښے فرمائی :

﴿ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ﴾

ترجمه : پس په چا باندے چه حج فرض شی په شروع کولو سره نو بیا دے جماع او د هغے متعلق خبرے نه کوی او جګړے او نافرمانی ډِے نه کوی۔ دا مفهوم د آیت دے۔

٦- شپږم : خرابے بے ضرورته خبرے ډِے نه کوی۔ شریح قاضی تابعی رحمه الله به چه کله احرام اوتړلو نو داسے به وو (كَالْحَيَّةِ

الصَّمَّاءِ) لکه د مار په شان چپ چاپ۔ او دے کښے ډیرے فائدے دی چه هغه زه اوس نشم ذکر کولے۔

۷- اوم : دا چه ښکار به نه کوی۔

۸- اتم : سر به نهٔ پټوی نه په احرام او نه په بله جامه کښے لږ ساعت دپاره که خطا سره ئے پټ کړو نو قربانی پرے واجبه نه ده آؤ که قصداً ئے دا کار اُوکړو نو بیا ګنهګار دے او د بعض علماؤ په نیز په دهٔ باندے دم لازم دے۔ د دم د لازمیدو تفصیل روستو راروان دے۔

۹- نهم : نوکونه به نه پرے کوی۔

۱۰- لسم : ویخته به قصدا نه خروی او نه به ئے شوکوی۔

۱۱- یولسم : څه به قتلوی هم نه صرف ضرری شیان وژلے شی لکه لړم، مار، مږه، کارغه، سپے، او د سپړے اووړے په وژلو سره هیڅ شے نشته دے۔

د شریعت مطهره اصول دا دی چه د بندګانو سره آسانی اوکړے شی هرڅه کښے خصوصا په باب د احکامو کښے چه د ځان نه څه غیر ضروری شیان ضروری نکړی یا مباح شیان حرام نه کړی لکه د مثال په طور باندے :

۱۲- د احرام په حالت کښے غسل کول جائز دی لکه بعض خلق دا بد ګنړی۔ (بخاری باب الغسل)

۱۳- په حالت د احرام کښے د سر مږل په غسل کښے جائز دی بعضے خلق ئے غلط ګنړی۔

۱٤- د سر ګرول جائز دی اګر که یو ویښته یا دوه ویښته یا زیات

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترے پریوځی لیکن بعضے خلق وائی فدیه ورکول ضروری دی۔ بلا دلیل – په دے باره کښے حدیث د ابو ایوب انصاریؓ په بخاری کښے شته)

۱۵– وینه ویستل حجامت کول یعنی د سر نه وینه ویستل جائز دی اګر که لږ شان ویخته لرے کړے شی نو دا کار جائز دے نبی علیه السلام کړیدے رواه البخاری (اِحْتَجَمَ فِیْ رَأْسِهٖ)۔

کوم علماء چه وائی پدے صورت کښے فدیه ورکول لازم دی د هغوی قول بے دلیله دے، ځکه رسول الله ﷺ دا کار اوکړو او فدیه ئے ورنکړه۔ من ادعی فعلیه البیان۔

۱۶– د کشمالی یا خوشبویه شی بوئی کول روا دی او لږول د عطرو نو جائز ندی، دارنګه مات نوك غورزول روا دی لیکن بعض خلق ئے جائز نه ګڼړی بلا دلیل۔

۱۷– په چهتریٔ یا کانړی یا د خیمے لاندے کیناستل روا دی بعضے خلق د ګاړی نه سر لرے کړی او چهتریٔ یا خیمه بده ګڼړی محرم دپاره، نو دا غلط دی ځکه رسول الله ﷺ په حالت د احرام کښے د جامے د لاندے او د خیمے د لاندے ناست دے۔

۱۸– د کمر بند ترل یا همیانیٔ ترل یا لنګ ترل عند الضرورت روا دی۔ او که ضرورت نه وی نو ترل ئے ندی پکار، لیکن بعضے خلق دے مسائلو کښے تشدد کوی۔ او جائز ئے نه ګڼړی بلا دلیله۔ دارنګه چشمے، ګوته، ګینته اچول روا دی۔

۱۹– دارنګه د یخنیٔ په وقت کښے بعضے خلق خپے په څادر پټے

کړی ان شاء الله دا جائز دی صرف بوټان، موزه اچول او جرابے اچول احرام کښے تیك ندی لیکن بعضے خلق د ناپوهیٔ په وجه مطلق خپے پټول ناروا ګڼړی او تشدد دین کښے پیدا کوی۔

عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت دے چه هغوی د یخنیٔ په موسم کښں خپل بدن پټ کړے وو۔ (تُلْقِیْ عَلَیَّ بُرْنُسًا) (بخاری)

په احرام کښں او د احرام نه
مخکښں بدعات او غلطیانے

۱– بعضے خلق د صفر میاشت کښے سفر نه کوی د مخلوق نه یریږی دا خبره بے بنیاده ده۔

۲– بعضے خلق وائی چه د مسافر نه روستو کور مه جارو کویٔ دا غلطه خبره ده۔ [مدخل ۶۷/۲]۔

۳– دوه رکعاته مونځ کول چه اول رکعت کښے به : قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ– وائی او دویم کښے به قُلْ یَا اَیُّهَا الْکَافِرُوْنَ– وائی او کله چه فارغ شی نو داسے به وائی: اَللّٰهُمَّ بِكَ انْتَشَرْتُ وَاِلَیْكَ تَوَجَّهْتُ او آیة الکرسی به وائی۔ دا ټول بدعات دی خلاف سنت طریقے دی او دا بدعات امام غزالیؒ په خپل کتاب [احیاء العلوم] کښے لیکلی دی او دے مونځ او دعا باره کښے چه کوم حدیثونه راغلی دی هغه ضعیف بلکه منکر دی اوګوره [سلسله الاحادیث الضعیفه ص–۳۷۲–

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجة النبی ص ۱۰۶] للالبانی۔

٤- بعضے خلق کله چه په سفر ځی د سورت بقرے آخری آیتونه وائی یا اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ- وائی یا آیت الکرسی وائی یا سورت فاتحه وائی په دے ګمان چه پدے سره د دنیا او آخرت حاجتونه پوره کیږی داخبرے غلطے دی۔

٥- سفر یواځے کول پدے نیت چه زه د الله تعالی سره محبت لرم یا متوکل یم داخبره غلطه ده۔

٦- ډیر لوئی بدعت او حرام کار دا دے چه کله حج ته ښځه ځی نو پردی سړی سره په غیر شرعی طریقه سره نکاح اوتړی او یا همدغه شان ورسره ځی۔ دا دواړه کارونه حرام دی۔

[السنن والمبتدعات ص ۱۰۹]۔

٧- احرام مخکښے د میقات نه تړل بے ضرورته دا ناروا ده۔ پوره تشریح په حجة النبی (۱۱۱) کښے اوګوره او د امام مالكؒ قول مونږ مخکښے ذکر کړلو۔

٨- اضطباع په وقت د احرام کښے یعنے وُلے (اوګه) ښکاره کول ځکه دا په طواف کښے سنت دی، مخکښے له طواف نه او پس د طواف نه ئے کول بدعت دے۔

[شامی ۲/۲۱۵- فتح القدیر ٤/۱۵۰- تلبیس ابلیس ۱۵٤]۔

٩- نیت کول په خولے باندے چه نیت مے کړے د زړه د اخلاص د حج تر آخره - دا بدعت دے۔

۱۰- په یو آواز سره د ډیرو خلقو تلبیه وئیل ندی مشروع

اوګوره [مدخل ۲/۲۲۱]۔

۱۱- بعضے وائی چه په وینه وتلو سره قربانی لازمیږی دا غلطه خبره ده ځکه په حدیث کښے راځی چه رسول الله ﷺ په احرام کښے په سر مبارك باندے ښکر لګولے وو۔ (بخاری)۔

۱۲- غسل کول په احرام کښے جائز دی کوم ویخته چه په غسل کښے پریوځی له سرنه یا د ګیرے نه نو هیڅ ګناه پکښے نشته یا په ګرولو د بدن سره څه ویخته پریوځی نو هیڅ باك پکښې نشته دے۔ [المنسك لابن تیمیة فی الفتاوی -۱۱٦]۔

۱۳- تلبیه صرف اول کرت وئیل او بیا نه وئیل دا هم خلاف سنت دی نن صبا خلق تلبیه وئیلو باندے شرمیږی او حال دا چه د تلبیه د فضیلت نه خبر نه وی چه نبی علیه السلام فرمائی : نشته یو تلبیه ویونکے چه تلبیه وائی مګر دده خی او ګس طرف ته چه څه کانړی او ونے او لوټے دی هغه (هم) دده سره تلبیه وائی تردے چه دخی او ګس طرف نه زمکه ختمه شی۔ رواه الترمذی وابن ماجه وابن خزیمه باسناد حسن۔ نو تلبیه د حج شعار دے او سنت دا ده چه دا ډیره اوویئیلے شی کله چه د انسان حالت بدلیږی مثلا جهاز ته د ختلو په وخت یا په جهاز کښے بیا د کوزیدو په وخت دغه شان په تولو لاره باندے تر طواف پورے۔

کله چه د مکے مکرمے کورونه محرم سړے اووینی تلبیه دِے بنده کړی (لږ ساعت دپاره) ځکه نور کارونه شروع کیږی چه هغے ته متوجه شی (او فکر ورته برابر کړی)۔ (بخاری مجمع الزوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣/٢٢٥) او ددې نه روستو تلبيه وئيلې شي تر طواف کښې داخليدلو پورې.

مکې ته د ورځې داخليدل افضل دي ليکن د شپې جائز دي. (بخاري، ابو داود).

مکې ته نبي عليه السلام د باب المعلات د طرف نه راغلے وو او مسجد ته د باب بني شيبه نه داخل شوے وو ليکن د هرې دروازې نه داخليدل جائز دي. قال عليه السلام :

مَكَّةُ كُلُّهَا طَرِيْقٌ يَدْخُلُ مِنْ هٰهُنَا وَيَخْرُجُ مِنْ هٰهُنَا

رواه الفاكهي باسناد حسن.

خو افضل دا ده چه د باب بني شيبه نه داخل شي (کوم چه د صفا مروه مينځ کښې راځي د باب السلام په خوا کښې).

بيا د مسجد چه کوم اذکار او آداب دي د هغې لحاظ دې اوکړې شي او داخل دې شي، کله چه کعبه اووينې نو که (د دعا دپاره) لاس اوچتوي نو د ابن عباسؓ نه نقل شته چه هغه به دلته لاسونه اوچتول. رواه ابن ابي شيبةؒ او مرفوعا هم نقل دي ليکن باسناد ضعيف (الضعيفة- ١٠٥٤).

بيا هره يوه دعا دلته کولې شي څه خاص معين ذکر لازم ندې او عمر بن الخطابؓ به دا دعا وئيله :

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ فَحَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ.

رواه البيهقي (٧٢/٥) ابن ابي شيبه (٩٧/٤)

کله چه به ئې په بيت الله نظر اولګيدلو نو داسې به ئې فرمائيل :

اَللّٰهُمَّ زِدْ هٰذَا الْبَيْتَ تَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا وَتَكْرِيْمًا وَمَهَابَةً وَبِرًّا وَزِدْ مَنْ شَرَّفَهُ وَكَرَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهُ اَوِ اعْتَمَرَهُ تَشْرِيْفًا وَتَعْظِيْمًا.

(فتاوى ابن جرير ص ١٢٠) ددې په سند کښې کلام دے ليکن دا يوه عامه دعاء ده لوستل ئې جائز دي.

ليکن په حديث کښې راغلي دي چه د جابر رضى الله عنه نه تپوس اوشو چه سړے بيت الله اووينې نو لاس به اوچتوي ؟ نو هغه اوفرمائيل : چه مونږ د رسول الله ﷺ سره حج کړے دے مونږ دا کار نه دے کړے يعني لاسونه مو نه دي اوچت کړي.

[ترمذي، مشکاه ٢٢٧/١].

نو که انسان اونکړلو نو جائز دي او ددې حديث په سند کښې کلام هم دے.

بيا مسجد ته چه کله داخليږي نو :

بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ – اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ.

به اووائي، په اطمينان سره دې حجر اسود ته ځان اورسوي او تحية المسجد به (پدې وخت کښې) نه کوي ځکه د مسجد حرام تحيه طواف دے. [المنسک ص ١٢٠].

OOOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

طواف او د هغې متعلقات

طواف د کعبې نه گرزیدلو ته وائی، طواف بیت الله پورې خاص دې د بل ځائې نه طواف د مشرکانو کار دې طواف د حجر اسود نه شروع کیږی او په حجر اسود ختمیږی که د انسان وسع کیږی نو حجر اسود ډې چپ کړی او که ژړا ورځی نو دغه ځائې د ژړا دې او که دا نه وی نو لاس ډې وروړی او لاس دې چپ کړی او که دا طاقت ئې هم نه وی نو اشاره ډې ورته اوکړی په لاس باندې اولاس دې نه چپوی او که لرگې چوکه وغیره وروړی نو د هغې خکلول سنت دی او کله چه حجر اسود ښکلوی یا اشاره ورته کوی نو بِسۡمِ اللّٰہِ اَللّٰہُ اَکۡبَرُ ډې وائی فقط یا صرف الله اکبر. بیا ډې د کعبې شریفې نه گرد وگرځی د حطیم نه شاته ځکه حطیم جزء د کعبې دې (نو بیا طواف په مینځ دکعبه کښې راځی او حال دا چه طواف به د کعبې نه بهر کولې شی) او کله چه رکن یمانی ته راورسیدلو نو هغې باندې به صرف لاس راکاږی او لاس به نه چپوی او که دا وسع ئې اونه شی نو رکن یمانی ته اشاره نشته بیا چه حجر اسود ته را ورسیږی نو بیا ډې شروع شی په مخکښې طریقې سره. تردې چه اووه (۷) گردشه اوکړی نو دا یو طواف پوره شو.

تنبیه: د حجر اسود د خکلو یا اشاره کولو په وخت کښې د نبی علیه السلام نه صرف اَللّٰہُ اَکۡبَرُ نقل دې لکه بخاری

(۴۷۵/۳) کښې د ابن عباس په حدیث کښې راغلی دی. او بِسۡمِ اللّٰہِ اَللّٰہُ اَکۡبَرُ وئیل د نبی علیه السلام نه مرفوعا ندی نقل. البته د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه په صحیح سند سره نقل دی چه هغه به بِسۡمِ اللّٰہِ اَللّٰہُ اَکۡبَرُ وئیل. بیهقی (۷۹/۵).

نو ددې وجه نه بعض علماؤ لیکلی دی چه په ابتداء کښې ډې بِسۡمِ اللّٰہِ اَللّٰہُ اَکۡبَرُ وائی او باقی گردشونو کښې دې صرف اَللّٰہُ اَکۡبَرُ وائی. نو په دواړو به عمل اوشی. او که څوك په ټول طواف کښې صرف اَللّٰہُ اَکۡبَرُ باندې اکتفاء کوی نو دا هم سنت ده. وکذا قاله الالبانی فی تعلیق حجة النبی ﷺ.

د رکن یمانی او حجر اسود مینځ کښې ډې دا دعا وائی:

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِی الدُّنۡیَا حَسَنَةً وَفِی الۡآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.

(ابوداؤد رقم ۱۶۵۳ - احمد ۴۱۱/۳ وسنده صحیح)

او طواف چه شروع کوی نو اضطباع ډې اوکړی یعنی ښئ اوگه ډې ښکاره کړی (په ټول طواف کښې) دا سنت دی. همدارنگه رمل یعنی پهلوانی کول (پهلوانی دیته وائی، چه اوچت اوچت تنگ گامونو اخستو سره اوگې اوخوزوی لکه ورزش والائې چه ځنگه کوی) صرف په اول دریو گردشونو کښې که د انسان طاقت وی نو سنت طریقه ده بله دا چه په طواف کښې د ضرورت خبرې جائز دی لیکن غلطې خبرې یا کنځل یا بد اخلاقی کول حرام دی.

د طواف په وخت کښې هر ذکر جائز دې او ډیرې خبرې ندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکار کله چه دنیاوی وی۔

رسول الله ﷺ فرمائی : فَاَقِلُّوا فِيهِ الْكَلَامَ. رواه الترمذی۔

(یعنے طواف د مانځه پشان دے پدے کښے (دنیاوی) خبرے کمے کړئ)۔

حجر اسود ښکلول او په هغے سجده کیخودل د نبی علیه السلام او عمر فاروق او ابن عباس رضی الله عنهم نه ثابت دی۔

حجر اسود ته اشاره په یو لاس کافی ده او استقبال قبلے ته افضل دے تَعْظِيْمًا ځکه نبی علیه السلام به ورته دومره متوجه کیدلو چه سجده به ئے پرے کوله۔

فائده ۱ : حجر اسود مخے ته په زمکه توره نیغه پټه راخکلے شویده۔ دے پټے (کرښے) نه دِے اشاره مخکښے نه کوی بلکه کله چه په دغه کرخه باندے خپه کیدی نو اشاره دِے اوکړی۔

فائده ۲ : د سعودی علماؤ په خپلو کتابونو کښے دا خبره لیکلے ده چه د یو انسان د حجر اسود خکلولو اراده وی نو ددے خبرے لحاظ دِے ساتی چه د کعبے شریفے موړه (کومے ته چه د کعبے شریفے غلاف تړلے شی) باندے بره او نه خیژی (لکه چه عوام خلق دا کار کوی) ځکه چه دا موړه د کعبے نه جزء دے د هغے نه حساب ده نو که فرض طواف کښ وی نو هغه به ئے خراب شی دغه موړے ته عربئ کښے شاذَرْوَان وائی۔

(التاج والاکلیل ٣/ ٧٠)۔

د طواف او حجر اسود

خکلولو او رکن یمانی مسه کولو فضیلت

١- نبی ﷺ فرمائی :

لَيَبْعَثَنَّ اللهُ الْحَجَرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، وَيَشْهَدُ عَلَى مَنِ اسْتَلَمَهُ بِحَقٍّ۔

اخرجه الامام احمد وحسّنه الترمذی۔

ترجمه : خامخا الله تعالی به د قیامت په ورځ حجر اسود راپورته کړی او د هغه دپاره به سترگے وی چه لیدل به کوی او ژبه به وی چه خبرے به پرے کوی او په هغه چا به گواهی کوی چه په حق (توحید) سره ئے خکل کړے وی۔

٢- دارنگه فرمائی : مَسْحُ الْحَجَرِ الْاَسْوَدِ وَالرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ يَحُطَّانِ الْخَطَايَا حَطًّا. حسّنه الترمذی وصححه ابن حبان۔

ترجمه : په حجر اسود او رکن یمانی باندے لاس راخکل ضرور گناهونه ختموی۔

٣- نبی علیه السلام فرمائی : چا چه ددے کوټے نه اووه گردشه اوکړل (یو طواف) دا داسے ده لکه یو غلام آزادول - او دا انسان چه یو قدم اږدی او بل اوچتوی نو یو گناه ئے ختمیږی او یو نیکئ ورته لیکلے کیږی۔ رواه الترمذی وقال حدیث حسن۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

په طواف کښې بدعات او ناروا کارونه

١ – اول : په حجر اسود باندې زنانو سره ملاویدل او ځان نه بچ کول حال دا دې چه حجر اسود ښکلول سنت دی او د پردو زنانو نه ځان ساتل فرض دی نو څوك چه د سنت دپاره فرض پریږدی د هغه حکم هر سړی ته معلوم دې۔

٢ – په حجر اسود ښکلولو باندې خلقو ته تکلیف ورکول ندی جائز۔ قال علیه السلام :

يَا عُمَرُ إِنَّكَ رَجُلٌ قَوِيٌّ فَلَا تُؤْذِى الضَّعِيفَ وَإِذَا أَرَدْتَّ إِسْتِلَامَ الْحَجَرِ فَإِنْ خَلَا لَكَ فَاسْتَلِمْهُ وَإِلَّا فَاسْتَقْبِلْهُ وَكَبِّرْ۔ رواه احمد والشافعي وغيرهما۔

یعنې نبی علیه السلام عمرفاروق ؓ ته وئیلی وو چه که گنړه نه وه نو حجر اسود ښکلوه او که گنړه وه نو صرف ورته مخامخ لاس اوچت کړه او اَللّٰهُ أَكْبَرُ وایه هسې نه چه ضعیفانو ته تکلیف ورنکړې۔

دا منع په هغه وخت کښې ده چه تیل د حد نه ډیر وی او مخلوق ته تکلیف اورسیږی او کله چه هغوی هم تکړه خلق وی او تکلیف ورته نه رسیږی نو بیا لږ لږ تیل (مزاحمت) جائز دې،

دلیل پدې باندې دا دې : عبد الله بن عمر رضی الله عنهما فرمائی چه د حجر اسود د ښکلولو فضیلت چه ما د رسول الله ﷺ نه اوریدلې دې نو زه حجر اسود نه په گنړه کښې او نه پغیر د گنړې نه

پریږدم نو که چا د صحابی د عمل تابعداری اوکړه نو ښه کار دې۔

٣– دریم : غسل کول د طواف دپاره بدعت دې۔

٤– څلورم : بعضې خلق چه طواف کوی نو جورابې په خپو کوی دې دپاره چه د کونترو په گندگئ باندې ئې خپې گنده نشی دا بدعت دې ځکه کونترې د رسول الله ﷺ د زمانې نه تر اوسه پورې شته او محمد ﷺ دا کار نه دې کړې او نه ئې پرې خپل امت ته امر کړیدې۔ اوگوره فتاوی ص (١٢٦)۔

٥– پنځم : بدعت دا دې چه کله حجر اسود ته اشاره کوی نو لاس ښکلوی او حال دا دې چه په دې صورت کښې لاس ښکلول نشته۔

٦– شپږم : بدعت د طواف دپاره په خوله باندې نیت ترل چه نیت مې کړې د طواف د اووه گردشونو ...... [زاد المعاد ج١/ ٤٥٥) کښې ابن قیم لیکلی دی : چه دا په خوله باندې وئیل بدعت دې۔

٧– اووم بدعت دا دې : چه په طواف کښې بعضې خلق خاص ذکرونه کوی او بعضې خلقو سره کتابچې وی او هغه وائی۔ دا ښه کار نه دې بلکه هر ذکرئې چه خوښ شی هغه ډې کوی، دیکښې محمد ﷺ څه خاص ذکرونه ندی متعین کړی۔ اوگوره [المنسك : ١٢٢] هغې کښې وائی :

وَيُسْتَحَبُّ لَهُ فِي الطَّوَافِ أَنْ يَذْكُرَ اللّٰهَ وَيَدْعُوهُ بِمَا شَرَعَ وَإِنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ سِرًّا فَلَا بَأْسَ بِهِ وَلَيْسَ فِيهِ ذِكْرٌ مَحْدُودٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَا بِأَمْرِهِ وَلَا بِقَوْلِهِ وَلَا بِتَعْلِيمِهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يَدْعُوا فِيهِ بِسَائِرِ الْاَدْعِيَةِ الشَّرْعِيَّةِ وَمَا يَذْكُرُهُ كَثِيْرٌ مِنَ النَّاسِ مِنْ دُعَاءٍ مُعَيَّنٍ تَحْتَ الْمِيْزَابِ فَلَا اَصْلَ لَهٗ

۸- اتم بدعت : مسجد حرام دپاره په مسجد حرام کښے تحية المسجد کول دا بدعت دے ځکه بيت الله طواف کول دا د بيت الله تحيه ده خو دا حکم د هغه چا دپاره دے چه ابتداء کښے په حالت د احرام کښے داخل شی او که هلته اوسيږی نو بيا ددے حکم د نورو مساجدو پشان دے بيا به تحيه المسجد کوی کله ئے چه د طواف اراده نه وی۔

۹- نهم بدعت : بعضے خلق داسے نيت تړی لکه څنګه چه د مونځ نيت تړی غوږونو ته لاس پورته کوی۔ دا غلطه طريقه ده، صرف حجر اسود ته لاس مخامخ کول او الله اکبر وئيلل پکار دی۔

[زاد المعاد ۳۰۳/۱ – سفر السعاده ص ۷۰]

۱۰- لسم بدعت : د حجر اسود په ښکلولو کښے اواز او شور کول دا مکروه عمل دے۔ [المدخل ۲۲۴/۱]۔

۱۱- يولسم بدعت : بعضے خلق چه امام سلام اوګرځوی نو سمدستی د حجر اسود د ښکلولو دپاره منډه وهی او بعضے د ملتزم دپاره منډه وهی دا غلط کار دے او د محمد ﷺ نه ځان مخکښے کول دی او د مسجد حرام بے ادبی کول دی۔

۱۲- دولسم بدعت : بعضے خلق د حجر اسود او رکن يمانی په خوا کښے لمن اوچتوی او بعضے پرتوګ اوچتوی دا بدعت دے۔

(حجة النبی ﷺ)۔

۱۳- بدعت : بعضے خلق رکن يمانی ښکلوی دا خلاف سنت طريقه ده۔

۱۴- څوارلسم بدعت : اکثر خلق د کعبے شريفے ټول طرفونه ښکلوی دا هم د رسول الله ﷺ نه خلاف ورزی ده۔

[اقتضاء ص ۲۰۴ – مجموعه الرسائل ۳۷۱/۲]۔

د کعبے نور ګوټونه مسح کول يا ښکلول نشته صرف حجر اسود ښکلول يا مسح کول دی او صرف رکن يمانی له لاس وروړل دی۔ عبد الرزاق په خپل مصنف کښے روايت راوړيدے (۸۹۴۵)۔

عن يعلى بن امية قال طَعَنْتُ مَعَ عَمَرَ بْنِ الْخطابؓ وَفِيْ رِوَايَةٍ مَعَ عُثْمَانَ فَلَمَّا كُنْتُ عِنْدَ الرُّكْنِ الَّذِيْ يَلِيْ الْبَابَ مِمَّا يَلِي الْحَجَرَ اَخَذْتُ بِيَدِهٖ لِيَسْتَلِمَهٗ فَقَالَ : اَمَا طَعَنْتَ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ ﷺ قُلْتُ : بَلٰى قَالَ فَهَلْ رَاَيْتَهٗ يَسْتَلِمُهٗ ؟ قُلْتُ : لَا ـ قَالَ : فَانْفُذْ عَنْكَ فَاِنَّ لَكَ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ (ﷺ) اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ.

ترجمه : يعلىؓ فرمائی ما د عمرؓ لاس اونيولو چه رکن شامی ښکل کړی۔ هغه اوفرمائيل : تا د رسول الله ﷺ سره طواف ندے کړے؟ ده اووئيل : ولے نه ! وے فرمائيل تا پدے کار ليدلے دے ؟ هغه اووئيل نه ! نو وے فرمائيل د رسول الله ﷺ اتباع کښے ستا ښائسته اقتداء شته۔ (صرف د هغه اتباع کوه)۔

۱۵- پنځلسم : د کعبے يا د مقام ابراهيم پورے ځان مخل يا لاس ورپورے راخکل يا د هغے چپول بدعت دے۔

(السنن والمبتدعات – ۱۱۳)۔

۱۶- شپاړسم : ملتزم پورے خيته جوختول پدے نيت چه دا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنیا مینځ دے دا غلطه خبره ده دعا ملتزم کښے شته حدیث د ابوداود کښے راغلی دی او دا مسئله به روسته ان شاء الله تعالی۔

١٧– اوولسم : بعضے خلق د میزابِ رحمت نه چه کومے د باران اوبه راپریوزی نو په هغے تبرك حاصلوی ددے څه اصل نشته دے۔

١٨– اتلسم : بعضے ظالمان مونږ پخپله لیدلی دی چه د شیخ عبد القادر جیلانیؒ ذکر کوی په طواف کښ یا غوث اعظم وائی دا شرك دے او دا کار مشرك سړے کوی۔

١٩– نورلسم : د حجر اسود په ښکلولو کښے یا په اشاره کولو کښے د بسم الله الله اکبر نه زیات کلمات وائی دا د محمد ﷺ نه ندی ثابت نو ځان په بدعاتو باندے مه ستړے کوئ۔

کله چه طوافِ ختم کړی نو اوګه ډِے پټه کړی او نیغ ډِے نه اوځی ځکه دے سره طواف والاؤ ته تکلیف ملاویږی نود هغوی سره ډِے روان وی لږ لږ ډِے بهر کیږی۔

بیا به دوه رکعته مونځ اوکړی

بیا به دوه رکعاته مونځ اوکړی او دا مونځ سنت دے او دا صحیح قول دے که چا اونکړل نو طواف ئے شویدے لیکن خلاف سنت کار دے۔

دلته یو څو مسائل واوره :

١– **اوله مسئله** : کله چه خلقو ته تکلیف نه وی نو دا مونځ

دمقام ابراهیم سره کول سنت دی او چه کله ده یا نورو خلقو ته تکلیف وی نو بیا ئے بل ځائے کښے کول پکار دی ځکه په سنت طریقه کولو باندے خلقو ته تکلیف ورکول حرام دی۔

٢– **دویمه مسئله** : قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ به اول رکعت کښے وائی او دویم کښے به قُلْ هُوَ اللهُ أَحَد وائی کما فی الحدیث۔

٣– **دریمه مسئله** : بعضے کم عقله فرض مونځ یا دا دوه رکعته د میزاب رحمت مخے ته او د حطیم شاته کوی پدے ګمان چه د ترکیانو په زمانه کښے دلته د امام ابوحنیفهؒ مصلی پرته وه، او دا کار اکثر افغانان کوی او دا ګمان غلط دے ځکه دا کار غلطو خلقو کړے وو او بله دا چه د احادیثو نه معلومیږی چه دا مونځ د کعبے مخے ته کول بهتر دی۔

٤– **څلورمه اختلافی مسئله** :

بعضے خلق وائی چه دا مونځ به په اوقات مکروهه کښے نه کوی ځکه پدے درے اوقاتو کښے د مونځ کولو نه منع راغلے ده او بعضے علماء وائی چه دا مونځ په هر قت کښے کیږی ځکه چه دا سببی مونځ دے او په دے باندے ډیر احادیث راغلی دی۔ او همدا غوره قول دے۔

اول حدیث کښے راځی :

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ : يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ لَا تَمْنَعُوا أَحَدًا طَافَ بِهٰذَا الْبَيْتِ وَصَلَّى أَيَّةَ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ۔

(رواه الترمذی والنسائی وابوداود – وصححه الالبانی فی صحیح ابی داود)۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترجمه : رسول الله ﷺ بنی عبد مناف ته فرمائيلی وو چه تاسو هيڅوك مه منع کوئ چه طواف د بيت الله نه اوکړی او بيا هر وقت چه غواړی مونځ اوکړی که شپه وی که ورځ۔ (ترمذی)

همدا وجه ده چه بعضے علماء وائی چه په مکه کښے اوقات مکروهه نشته بلکه نفلونه چه د چا څومره خوښ وی او په هر ټيم کښے چه وی جائز دی ځکه هغه ځائے د عبادت دے۔

دويم حديث :

عَنْ اَبِیْ ذَرٍّ قَالَ وَقَدْ صَعِدَ عَلٰی دَرَجَةِ الْکَعْبَةِ مَنْ عَرَفَنِیْ فَقَدْ عَرَفَنِیْ وَمَنْ لَّمْ يَعْرِفْنِیْ فَاَنَا جُنْدُبٌ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ يَقُوْلُ لَاصَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتّٰی تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَلَا بَعْدَ الْعَصْرِ حَتّٰی تَغْرُبَ الشَّمْسُ اِلَّا بِمَکَّةَ اِلَّا بِمَکَّةَ اِلَّا بِمَکَّةَ ۔ رواه احمد ورزين۔

حاصل د حديث دا شو چه د صبا د راختلو نه پس د نمر ختو پورے نفلی مونځ نه کيږی او همدارنګے د مازيګر مانځه نه بعد تر نمر پريوتلو پورے مونځ نه کيږی مګر په مکه کښے کيږی او دا خبره ئے درے کرته اوکړه او پدے نور هم ډير دلائل شته او پدے مسئله باندے شيخ الاسلام ابن تيميه په فتاوی کښے تفصيلی بحث کړيدے او دا مسئله ئے ثابته کړيده نو که دا مونځ په اوقات مکروهه کښے کوی نو اعتراض پرے مه کوه او که تاسو اوکړلو نو هم جائز دے بے دليله خبرو پسے مه روانيږئ۔

۵- **پنځمه مسئله** : د طواف نه روستو د دوه رکعاتونه زيات مونځ کول لازم نه دی بعضے خلق د طواف نه روستو د مقام

ابراهيم سره دوه رکعته کوی دوه له ملتزم سره کوی او دوه په حطيم کښے کوی دا په دے طريقه نه دی ثابت چه د طواف نه روستو به شپږ رکعتونه کوی صرف دومره ده چه حطيم کښے يو کرت مونځ کول پکار دی، ځکه دا داسے ده لکه چه د کعبے شريفے مينځ دے او رسول الله ﷺ په فتح مکه کښے يا په حجة الوداع کښے يو ځل داخل شويدے بار بار نه دے داخل شوے نو علماء وائی چه سړے يو ځل حطيم کښے مونځ اوکړی نو دا سنت ادا کيږی بار بار ننوتلو ته ضرورت نشته۔

بيا به زمزم ته لاړ شی او به اوسکی

او په سر باندے به ئے هم واچوی ځکه نبی ﷺ داسے کړيدی دا اوبه که په ولاړه اوسکی نو هم جائز ده ځکه نبی عليه السلام په ولاړه سکلی دی او په ناسته ئے سکل هم جائز دی۔ او فضيلت ئے دا دے چه حديث کښ راغلی دی : انه طعام طعم رواه مسلم وفی روايه ابی داود وشفاء سقم۔ دخوراك نه خوراك دے او د بيمارئ علاج دے۔ او بل روايت کښ دی : ماء زمزم لما شرب له۔ د زمزم اوبه چه په کوم نيت اوسکلے شی نو هغه الله تعالی پوره کوی۔

د زمزم اوبه شفاء ده په ښه نيت ئے څکل پکار دی لکه د علم او شفاء او تقوی دپاره۔ ابن عباسؓ به د زمزم څکلو نه پس داسے دعا وئيله :

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ.
(ترغيب وترهيب)۔

مسئله : د زمزم اوبو څکلو وقت کښې اودريدل او مخ قبلې ته کول داشته او که نه؟ نو صحيح دا ده که ولاړ وې نو بيا کينه مه او کناست وې اودريدل نشته۔ او قبلې ته مخ کول يو حديث کښې راغلی دی ابن ماجه رقم (٣٠٦١) ليکن ضعيف دې ځکه هغې کښې محمد بن عبد الرحمن راوی دې لم يوثقه غير ابن حبان ليکن ابن مبارکؒ به پرې عمل کولو لکه ترغيب وترهيب کښې شته۔ دارنګه يو اثر په مصنف عبد الرزاق کښې شته (١١٢/٥) د ابن عباسؓ چه هغه به هم استقبال قبلې ته کولو ليکن د هغې سند کښې ضعف دې زمعه بن صالح راوی په کښې راغلې دې نو ځکه محققين علماء وائی پدې وخت کښې قبلې ته متوجه کيدل سنت طريقه نده۔ ليکن د زم زم په اوبو کښې هم بدعات شته۔

په زم زم کښې بدعات

١-اول: بعضې خلق په زم زم غسل کوی دا هم بدعت دې۔
٢-دويم: بعضې خلق چه د زم زم اوبه په هرځائې کښې سکی نو اودريږی او قبلې ته مخ کوی او بيت الله ته ګوری۔ بعضې خلق د کفن کپړې له او بعضې ګيرې له او بعضې جانمازونو له د زم زم

اوبه ورکوی دا ټول بدعات او عبث کارونه دی۔
السنن والمبتدعات (١١٣)۔

آؤ د مرض په ځائې باندې زمزم اچول صحيح دی۔ كَانَ يَصُبُّ عَلَى الْمَرْضٰى [الصحيحة :٨٨٣]۔

٤- څلورم : بعضې خلق د زمزم څکلو وخت کښې څه خاصه دعا وائی دا بې اصله خبره ده بلکه چه کومه دعا ورته ورځی نو اودې کړی۔

٥- پنځم : بعضې خلق ګمان کوی چه د زمزم او به ډيرې څکل اسراف دې دا غلطه خبره ده بلکه زمزم باندې ځان مړول پکار دی۔

بيا چه کله فارغ شی د دينه نو سعی ته دې متوجه شی۔ ليکن حجر اسود دې ښکل کړی مخکښې له تللو نه صفا مروه ته دا سنت دی او ډير خلق ترې خبر هم ندی۔

سعی او د هغې مسائل

اول دې انسان د صفا غونډئ ته لاړ شی ځکه چه هغه حجر اسود ته مخامخ ده نو هلته دې اوخيژی۔
او رسول الله ﷺ چه کله ورتللو نو وې فرمائيل : اَبْدَءُ بِمَا بَدَءَ اللّٰهُ بِهٖ – زه شروع کوم په هغې باندې چه الله پرې شروع کړيده چه په خپل کتاب کښې ئې صفا مخکښې کړيده :

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ ﴾

نو کله چه انسان صفا ته نزدے شی نو دغه ځائے کښے به دغه آیت اووائی دا آیت په روایت د مسلم کښے صرف د من شعائر الله پورے راغلے دے او که ټول ئے اولوستلو نو هم خیر دے او بیا به داسے اووائی : اَبْدَءُ بِمَا بَدَءَ اللّٰهُ بِهٖ۔ کله چه صفا ته اوخیژی نو بیت الله ته دِے مخ کړی تردے پورے چه هغه اووینی لیکن نن صبا انسان د عمارت د وجے نه هغه نشی لیدلے نو لاسونه دِے پورته کړی او داسے دعاګانے دِے کوی :

اَللّٰهُ اَکْبَرُ لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِيْ وَيُمِيْتُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيْرٌ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ اَنْجَزَ وَعْدَهٗ وَنَصَرَ عَبْدَهٗ وَهَزَمَ الْاَحْزَابَ وَحْدَهٗ.

او دارنګه نورے دعاګانے دِے کوی نبی ﷺ دلته دا دعا درے ځله کړیده۔ او د هرځل لوستلو نه پس دے ځان له او نورو مسلمانانو له دعا غواړی ۔

بیا به مروه طرف ته روان شی او الله ته دِے عاجزی کوی او دعاګانے دِے غواړی ۔کله چه هغه عَلَمِ اَخْضَر (یعنے شنو بلفونو ته کوم چه خی او کس طرفته دی) ورسیږی نو منډه دِے اوکړی تر هغه بل پورے نبی علیه السلام به دومره تیزه منډه کوله چه لنګ مبارك به ورته بیرته راتاؤ شو۔

مخکښے زمانه کښے دلته کنده وه اوس حکومت هغه د بره نه بنده کړیده، دلته منډه وهل سنت عمل دے د سرو دپاره بیا چه

مروه ته اورسیږی نو هلته به هم مخ قبلے ته کړی او دغه مذکورے دعاګانے به اووائی ځنګه ئے چه صفا کښے لوستلے وے۔ بیا به صفا ته راشی او همدغه مذکوره طریقه به وکړی تردے چه اووه ګردشه پوره شی۔

سعی په صفا مروه کښے په سورلئ جائز ده او پیدل تلل افضل دی۔ رواه ابونعیم فی مستخرجه علی صحیح مسلم۔

او د صفا مروه په مینځ کښے دا دعا د ابن مسعودؓ او ابن عمرؓ او مسیب بن رافعؒ، عروه بن الزبیرؒ – نه نقل ده :

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْاَعَزُّ الْاَكْرَمُ۔

(ابن ابی شیبه (٤/٦٨)۔

په سعی کښې بدعات

١ – **اول بدعت** : بعضے خلق دے ته سعی وائی چه خوارلس کرته لاړشی او راشی۔ دا بالکل غلطه ده کوم علماء چه دا وائی نو دا خطا شویدی بلکه د صفا نه تر مروه پورے دا یو چکر شو او بیا د مروه نه تر صفا پورے بل چکر شو د صفا نه شروع او په مروه به سعی بس کیږی، لیکن یوه مشوره واورئ هغه دا چه اکثر خلق پدے ګردشونو کښې خطا کیږی نو هغه له پکار دی چه اووه تسبیح پیدا کړی یا په ګوتو حساب کوی۔

٢ – **دویم بدعت** : بعضے خلق وائی چه د صفا مروه نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

روستو به دوه رکعته حاجی صاحب کوی دا خبره بالکل غلطه ده
دے باره کښے چه کومو علماؤ د شوافعو لیکلی دی نو هغه خطا
شویدی بلکه دوه رکعته د طواف نه روستو شته او د سعی نه
روستو مونځ نشته۔

۳- **دریم بدعت** : بعضے خلق صفا مروه لپاره اودس لازم
ګنړی په دے نیت چه وائی چه حدیث کښے راځی چه څا د صفا
مروه سعی اوکړه په اودس سره نو په هر قدم به ده له (اوویا زره
نیکئ اولیکلے شی۔ دا حدیث هم موضوع دے او دا خبره هم غلطه
ده بلکه اودس د صفا مروه دپاره په اتفاق د علماؤ سره ضروری نه
دے بلکه اودس هر وخت مستحب دے۔

۴- **څلورم بدعت** : بعضے خلق د صفا سر ته ورخیژی تردے
چه ځان د هغه دیوال سره یو ځائے کړی دا غلطه ده بلکه صرف
صفا ته ختل پکار دی۔

۵- **پنځم بدعت** : په ما بین د صفا مروه کښے څه معینه دعا
نشته بلکه څه چه خوښوی هغه دِے وائی چه قرآن او حدیث نه
خلاف نه وی۔ او د صحابه کرامو نه رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْاَعَزُّ
الْاَكْرَمُ دعا نقل ده۔لکه چه مخکښے تیره شوه۔

۶- **شپږم بدعت** : بار بار سعی کول هسے یا په حج عمره
کښے دا غلطه طریقه ده (نووی شرح مسلم)۔

بعضے خلق د حج او د عمرے نه په غیر سعی کوی دے کښے
ثواب نشته بلکه ثواب په طوافونو کښے دے هغه دِے کوی۔

۷- **اووم بدعت** : بعضے خلق جمع پریږدی ترڅو چه ئے سعی
نه وی ختمه کړی دا غلط کار دے جمع دِے اوکړی د هغے نه روستو
دِے بیا سعی شروع کړی د همغه ځائے نه کوم ځائے ئے چه جمع
اوکړه۔ د سعی په کولو سره د جَمعے پریخودل نشته۔

۸- **اتم بدعت** : بعضے خلق د سورلئ نه منع کوی چه د
صفا او مروه په مینځ کښے به په سورلئ باندے نه سوریږی دا خبره
غلطه ده بلکه سورلئ باندے سوریدل سنت ده ی او د رسول الله
ﷺ نه ثابت دی لکه امام مسلم د جابر رضی الله عنه نه پدے باره
کښں حدیث راوړیدے۔

۹- **نهم بدعت** : د مَسُعٰی په دویم چت باندے سعی کول د
ضرورت په وجه جائز دی لیکن د دیوال غاړے ته دِے ډیر نزدے نه
ورځی چه د مسعی نه بهر اونه وځی دا مسئله د سعودی لوئ
لوئ علماؤ لیکلے ده۔

بیا دِے سر اوخروی نو دے سره به د احرام نه اووځی او عمره
به ئے پوره شی۔

د حلق او قصر بیان

علماء لیکی چه انسان کله مُفرِد وی یعنی صرف حج کوی
عمرے نه کوی یا قِران کوی یعنی حج او عمره شریکه کوی په نیت
کښے او ځان سره ئے هدیه یعنی څاروے هم راوستے وی د خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملك نه نو دا به ځان نه حلالوى او تمتع والا به ځان حلالوى ليكن كه ورځے حج ته ډيرے وى نو سر ډِے اوخروى او كه ورځے حج ته كمے وى چه سر پكښے نه غټيږى نو بيا ډِے سر اوخروى ځكه په حج كښے سر خرئيل ډير اجر لرى دا د رسول الله ﷺ قوى سنت دى۔

په حلق او قصر كښ بدعات

١- اول بدعت: بعضے خلق چه سر خروى نو چپ طرف نه شروع كوى دا خلافِ سنت عمل دے نبى ﷺ چه كله سرخرولو نو حلاق (نائى) ته ئے اووئيل چه په ښى طرف شروع اوكړه۔

٢- دويم بدعت: بعضے خلق څلورمه حصه د سر خروى او څوك چه ډيرے عمرے كوى هغه هم دا كار كوى او حال دا دے چه څلورمه حصه د سر خرئيل بدعت دے بلكه د ټول سر خرئيل دا واجب دى لكه په حديث كښے راغلى دى۔

٣- دريم: بعضے خلق وائى چه سر خروے نو قبلے ته به مخ كوے لكه په احياء العلوم كښے ئے ليكلے ده دا خبره هم غلطه ده۔

٤- څلورم بدعت: بعضے د سر خرئيلو په وخت كښ دعا وائى لكه فتح القدير كښے ئے ليكلے ده دا د محمد ﷺ نه نه ده ثابته نو د محمد ﷺ نه ځان مه مخكښے كوئ۔

٥- پنځم: بعضے خلق چه سر لنډه وى نو يو ويخته يا دوه ترينه

په قينچى واخلى او حال دا دے چه قصر ديته وائى:

اَلْاَخْذُ مِنْ مَجْمُوْعِ الشَّعْرِ لَا مِنْ جَمِيْعِهِ۔

د مجموعه ويختو نه د گوتو د سرونو په مقدار اخستل او د هر ويخته نه اخستل لازم ندى نو پدے كښے زيات نقصان جائز نه دے۔ لكه چه د مروه په خوا كښے ناپوهه خلق ولاړ وى او قينچى ورسره وى او صرف معمولى ويښته پريكړى او ديته قصر وائى دا غلطه ده۔ بلكه تعميم د ټول سر ضرورى دے۔

د زنانه د عمرے بيان

زنانه به دا اعمال هم كوى كوم چه مخكښے بيان شو صرف يو څو خبرو كښے ددے فرق دے۔

١- اول: دا چه پدے احرام نشته بلكه خپلے عادتى جامے به اغوندى۔ حديث كښے راځى چه زنانه به دستانے او نقاب نه اچوى صرف د بره نه كپړه راځوړندولے شى (ترمذى، مشكاه)۔

نو اوس به بورقع نه په سر كوى بلكه كه سړى نه وى نو مخ ډِے ښكاره كړى او كه ستر كوى نو بيا ډِے په مخ څه جامه وغيره واچوى كه په مخ لړيږى او كه نه لړيږى دواړه جائز دى۔ بعضے علماء وائى چه په مخ باندے ډِے پرده نه اچوى ليكن صحيح دا ده چه په مخ ډِے پرده واچوى كه لگيږى او كه نه ځكه چه د نبى ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیبیانو ځادرونه په مخ اچولی وو او رسول الله ﷺ ورته نه وو وئیلی چه د مخونو نه پرده لرے کړئ لکه شیخ الاسلام دا مسئله بیان کړیده:

[وَلَوْ غَطَّتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا بِشَيْءٍ لَا يَمَسُّ وَجْهَهَا جَازَ بِالْإِتِّفَاقِ وَإِنْ كَانَ يَمَسُّهَا فَالصَّحِيْحُ أَنَّهُ جَائِزٌ أَيْضًا وَلَا تُكَلَّفُ الْمَرْأَةُ أَنْ تُجَافِيَ سُتْرَتَهَا عَنِ الْوَجْهِ لَا بِعُوْدٍ وَلَا بِيَدٍ وَلَا غَيْرُ ذٰلِكَ لِأَنَّ أَزْوَاجَهُ ﷺ كُنَّ يَسْدُلْنَ عَلَى وُجُوْهِهِنَّ مِنْ غَيْرِ مُرَاعَاةِ الْمُجَافَاةِ وَلَمْ يَنْقُلْ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِيْ وَجْهِهَا وَإِنَّمَا هٰذَا قَوْلُ بَعْضِ السَّلَفِ لٰكِنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَاهَا أَنْ تَنْتَقِبَ أَوْ تَلْبَسَ الْقَفَّازَيْنِ] انتهیٰ.

ددے عبارت مقصد مخکښے بیان شو۔

۲- دویم: دا چه بعضے زنانه په سر باندے سپینه کپړه تړی او دیته احرام وائی دا کار غلط دے او بالکل صحیح نهٔ دے۔

۳- دریم: دا چه که ښځه حائضه (بیماره) شوه یا نفاس پرے راغے نو غسل دِے اوکړی او څو پورے چه پاکه شوے نه وی نو د حرم نه بهر دِے اوسیږی چه کله پاکه شی نو بیا دِے عمره شروع کړی ځکه چه زنانه لره د حیض په حالت کښے مسجد ته په غیر د ضرورت نه داخلیدل منع دی۔ او داسے به هم نه کوی چه په حالت د حیض کښے سعی اوکړی او روستو چه پاکه شی نو بیا طواف اوکړی، ځکه چه صفا مروه مخکښے د مسجد نه بهر وو نو مخکښے ورله دا کار جائز وو لیکن اوس صفا مروه مسجد کښے شامل شویدی، نو دا هم د مسجد حکم لری نو حائضه زنانه به د

عمرے هیڅ رکن نه اداء کوی ترڅو چه پاکه شوے نه وی-
دویمه وجه دا ده چه صفا مروه د طواف نه روستو کول پکار دی-

۴- څلورم: ښځه دِے د سړو نه جدا طواف کوی-

۵- پنځم: - زناه نه به هم په تلبیه آواز اوچتوی مګر چه خوف د فتنے وو، بیا به آواز ښکته کړی لعموم الاحادیث او عائشہؓ به آواز اوچتولو (مسند احمد ۶/۳۲) وقال شیخ الاسلام: وَالْمَرْأَةُ تَرْفَعُ صَوْتَهَا بِحَيْثُ تُسْمِعُ رَفِيْقَاتِهَا - ښځه به دومره آواز پورته کوی چه خپلے ملګرے ئے واوری-

۶- په حجر اسود باندے به تیل نه کوی، یو بل له دیکے ورکول ګناه ده-

۷- اووم: په زنانو رمل (پهلوانی) نشته لیکن په سعی کښے آیا زنانه منډے وهلے شی؟ نو پدے کښے د علماؤ درے قوله دی- ظاهر دا دے چه که د سړو تیل نه وی نو بیا منډه وهلے شی لکه المجموع (۸/ ۷۵) مناسك الحج والعمره (صـ ۲۷)- کښے اوګوره

۸- اتم: د حج او عمرے نه پس دِے سر نه خروی بلکه قصر دِے اوکړی-

پس کله چه د عمرے نه فارغ شی نو بیا دِے د حج انتظار کوی او حرم کښے ورله اوسیدل جائز دی لیکن که چرته زنانه وی او مرض پرے راشی نو که ځان دپاره د حرم نه بهر کمره نیولے شی نو دا ډیره بهتره ده، او که وسع ئے نه کیږی نو په حرم کښے ورله اوسیدل هم جائز دی کَمَا حَقَّقَهُ شَيْخُ الْإِسْلَامِ فِيْ فَتَاوَاهُ جِدًّا-

د حرم نه بهر اوسیدل ورلره د ډیرو وجو نه بهتر دی یو دا چه د حرم بې عزتی به ترې نه کیږی بل دا چه هلته به ترې بې ځایه خبرې نه کیږی، بله دا چه نبی ﷺ چه حج ته راغلے وو نو هم بهر په محصب کښې اوسیدلو هلته به ئې مونځونه کول او صحابه سره حرم ته نه راتللو نو د هغې تابعداری به هم اوشی. (زاد المعاد)

په عمره کښې فرائض

۱- **اول** : د میقات نه احرام تړل دا فرض دے لکه څنګه چه په حج کښې فرض دے.

۲- **دویم** : یو ځل د بیت الله طواف کول.

۳- **دریم** : په صفا مروه کښې سعی کول.

٤- **څلورم** : د صفا مروه نه پس سر خرئیل یا لنډول لازم دی په هغه کس باندې چه صرف عمره کوی او یا د حج تمتع نیت ئې کړے وی.

OOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم باب

د حج بیان - او د هغه د احکامو تفصیل

کله چه د ذو الحجة میاشت داخله شی نو څوك چه قربانی کوی یا پرې واجبه وی نو سر دې نه خروی او نوکه دې هم نه پرې کوی او نور ویښتان دې هم نه اخلی، لکه دا حدیث کښې راغلی دی.

کله چه یوم الترویه یعنی اتمه ورځ د ذو الحجة شی نو احرام دې اوتړی لیکن چه قِران والا نه وی، ځکه چه قارن خود مخکښې نه احرام کښې دے.

تنبیه : ډیر حاجیان چه احرام تړی نو ددې ورځې نه اضطباع (اوګه ښکاره) کوی تر حج ختمیدو پورې او دا خطائی ده بلکه اوګه به صرف په طواف کښې ښکاره کوی او هر طواف هم نه بلکه صرف طواف قدوم کښې (چه ابتداء کښې بیت الله ته راشی).

تنبیه : د احرام تړلو او شرط لګولو بیان مخکښې اوشو.

احرام به د کوم ځائې نه تړی

بعضې وائی : چه احرام به د مسجد حرام نه تړی لیکن صحیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره دا ده چه د هغه ځائے نه به احرام تړی چه کوم ځائے کښے اوسیږی ځکه صحابه کرامو به د بطحاء نه احرام تړلو او هغوی هم هلته اوسیدل او هلته دیره وو لیکن د حج دپاره به د حرم نه احرام تړی (او مسجد حرام نه تړل ئے ضروری ندی د خپلے دیرے نه ئے اُوتړه) لکه دا مسئله د فقه په کتابونو کښے هم ده۔

بیا به په همدغه ورځ د ماسپخین نه مخکښے منی ته روان شی۔ سنت طریقه داده چه د ماسپخین مونځ هلته اورسوی. (یعنے چه نهه لس بجے روان شی نو په آرام به ئے ماسپخین ته اورسوی)۔ او په لاره باندے به تلبیه وائی۔

بعضے خلقو په مِنیٰ کښې ځان له د مخکښې مقرر ځایونه نیولی وی دا کار د سنت طریقے دے ځکه چه حدیث کښې دی: مِنٰی مُنَاخٌ مَنْ سَبَقَ ۔(الدارمی:۱۹۳۷) وحسن اسناده معلقه : حسین سلیم اسد والنووی فی خلاصة الاحکام]

منی د هر هغه چا ځائے دے چه څوك ورته مخکښې راغلو، پدے باندے د چا قبضه نهٔ راځی۔

بعضے خلق طواف کوی او سعی کوی او د عرفات نه چه روستو راشی نو طواف نهٔ کوی دا بالکل غلطه ده ځکه د عرفات نه بعد طواف کول فرض دی او دارنگه سعی په تمتع والا باندے واجبه ده۔ امام البانی دا مسئله ښه په تحقیق سره بیان کړیده۔

[التعلیق علی کتابه حجة النبی -۸۸]۔

ځکه کله چه احرام اوتړی نو طواف کول وړباندے نه دی لازم

ځکه چه طواف خو هر وقت مستحب دے ددے وقت د احرام پورے خاص ندے نو کوم خلق چه دا ضروری گنړی چه د احرام تړلو نه روستو به طواف کوی او بیا به منی ته روانیږی (لکه دا کار اکثر امیان کوی) نو دا خبره غلطه او بے دلیله ده۔ او هر چه سعی ده نو هغه خو دے وخت کښے نشته دے، نو بهتره دا ده چه سعی روستو اُوکړے شی۔ بعض خلق وائی: چه (لاحرج) والا حدیث نه معلومیږی چه سعی مقدم کول هم جائز دی لیکن په هغه روایت کښې د صحت او ضعف د اختلاف په وجه نهٔ دی کول پکار۔

پس کله چه منیٰ ته ورسیږی نو هلته به پنځه مونځونه کوی ماسپښین، مازیگر، ماښام، ما سخوتن او سحر او د نمر ختلو نه مخکښے د منی نه تلل د سنت خلاف دی۔

په حج کښې فرائض

۱- **اول** : د حج دپاره په زړهٔ کښې نیت کول۔

هر چه کپړے او تلبیه وئیل دی نو هغهٔ ئے علامات دی۔

۲- **دویم** : د عرفے په ورځ باندے عرفات ته تلل فرض دی۔

۳- **دریم** : طواف زیارت کول فرض دی۔

دا څیزونه فرض دی که د چا نه وریکښے یو هم پاتے شو نو د علماؤ په اتفاق سره ئے حج نهٔ کیږی نو ددے خیال ساتل ضروری دی۔ او په حج کښې نور فرائض هم شته په راجح قول د علماؤ کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکن د عوامو دپاره فرض او واجب معلومول ضروري نۀ دي صرف د حج طریقه پیژندل ضروري دي۔

په حج کښې واجبات

١ – **اول** : د میقات نه په غیر د احرام نه تیریدل واجب دي، د احرام نه مراد کپړے بدلول دي، که په غیر د احرام نه تیر شو نو هغه دپاره واپس کیدل لازم دي۔

٢ – **دویم** : سعي کول په مینځ د صفا مروه کښې واجب ده، دا د بعض علماؤ وینا ده مګر غوره دا ده چه دا سعي فرض ده ځکه چه حدیث کښې دي : [اِسْعَوْا، فَإِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيَ]

[احمد وابن ماجه– ارواء الغلیل: ١٠٧٢]۔

اے خلقو سعي کوئ ځکه چه الله تعالی په تاسو باندے سعي فرض کړیده۔

٣– **دریم** : تمتع والا قران والا باندے قرباني واجبه ده۔

٤ – **څلورم** : په مزدلفه کښې شپه تیرول یا نیمه شپه تیرول واجب دي۔ په مزدلفه کښې د سحر مانځه نه روستو ایساریدل تر نمر راختلو نه لږ مخکښې پورے ضروري دي لکه چه په حدیث کښې ثابت دي۔

٥– **پینځم** : شیطانان ویشتل۔

٦– **شپږم** : د اختر په ورځ باندے د شیطانانو د ویشتلو نه

روستو سر خرئیل یا لنډول واجب دي۔

٧– **اووم** : طواف وداع کول د آفاقي یعني د مسافر دپاره چه مکه مکرمه کښې نه اوسیږي۔ طواف وداع آخري د رخصتئ طواف ته وائي۔ بیا به د نمر د راختلو نه پس عرفات ته روان شي او که د ضب په لاره روان شو نو زیاته غوره ده ځکه رسول الله ﷺ په دغه لاره تلے وو کله چه مسجد نمره ته اورسیږي نو هلته به ځان د خوراك، غسل او اودس نه فارغ کړي نو بیا به د زوال نه روستو عرفات ته داخل شي۔ او دا بهتره ده چه د زوال نه مخکښې مسجد نمره خوا کښې کیني یا مسجد ته داخل شي۔

مسئله : عرفات ته تللو وقت کښې تلبیه هم شته او که څوك تکبیرونه وائي هم صحیح دي۔ (بخاري)

عرفات او د هغه متعلقات

دا په حج کښې بهترینه ورځ ده لکه دے باره کښې ډیر احادیث راغلي دي، لکه په حدیث کښې راځي چه په بندګانو سره الله تعالی په ملائکو باندے فخر کوي او په دے ورځ کښې الله تعالی د جهنم نه بندګان آزادوي۔

او په حدیث کښې راځي چه : «اَلْحَجُّ عَرَفَةُ» ۔ یعنې حج خو عرفه ده۔ یعنې دا په حج کښې بهترین جزء دے نو ددے ورځے احترام پکار دے او ډیرے دعاګانے او ذکرونه پکښې پکار دي۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرفات مسائل

۱- **اوله مسئله** : د نمر پریوتلو پورے به انسان د عرفات د حدودو نه نه اوځي او د عرفات حدود معلوم دي بورډونه لګیدلي دي۔

۲- **دویمه مسئله** : اول به مسجد نمره کښے خطبه واوري ځکه دا خطبه اوریدل سنت دي بیا به جمع بین الصلاتین اوکړي یعني د ماسپښین او مازیګر مونځ به یو ځائے اوکړي دوه رکعته به د ماسپښین او دوه به د مازیګر کوي دا په هر چا باندے لازم دي که مقیم وي که مسافر وي او دا قول د سنت مطابق دے او دا د نبي کریم ﷺ طریقه او د ابوبکر صدیق ، عمر فاروق بلکه د ټولو صحابه کرامو عمل دے، ددے طریقے مخالفت کونکے د نبي کریم ﷺ او د صحابو مخالف دے بلکه په مزدلفه کښے به هم داسے کوي او په منی کښے به فقط قصر مونځ کوي جمع بین الصلاتین به نه کوي او اوس هم عرب داسے (سنت طریقه باندے عمل) کوي هغوی په دین پوهیږي نو د هغوی تابعداري هم ښۀ ده (د هغوی سره په شریکه جمع کوه)۔

لیکن بعضے غلو کونکي متعصبین چه د سنت طریقے سره څه مینه او محبت نۀ لري دا طریقه نه کوي او وائي چه دا د امام صاحب مذهب نه دے۔ زه وایم که د امام صاحب مذهب نه دے نو

د نبي اکرم ﷺ مذهب خو دے (وَكَفٰى بِهٖ مَذْهَبًا) دومره سخت تقلید جائز نۀ دے چه د رسول الله ﷺ د صحیح حدیث مقابل کښے د یو عالم قول غوره کړے شي۔

بیا به د مونځ دپاره یو اذان او دوه اقامتونه اُوکړے شي۔

۳- **دریمه مسئله** : سنت به نۀ کوي۔

٤- **مسئله** : د علماؤ په اتفاق سره په عرفات کښے بے اودسه سړے او حائضه ښځه اودریدلے شي۔

۵- **پنځمه مسئله** :

بیا به په دعاګانو کښے مشغول شي – په ولاړه وي که په ناسته -او په خپله ژبه کښے دے د دنیا او د آخرت دعاګانے غواړي ځکه به په خپله ژبه کښے دعاګانے کوي چه که په عربئ کښے دعاګانے کوي او د هغے په مقصد باندے نه پوهیږي نو ډیره فائده نه لري۔

او دعاء د کولو شے دے، د لوستلو شے نۀ دے۔

او که زړا ورځي نو ډیر ډیر اوژاړي او خصوصا د جهنم نه د آزادئ دعا ډیر غواړي ځان دپاره هم او عرفات والو دپاره هم بلکه ټولو مسلمانانو له ډیر هم دعا غواړي او که چرته دا ګناهګار بنده (یا ددے کتاب خورونکي) د ریاد شي نو هغه دپاره هم د مغفرت او د اور نه د خلاصیدو او جنت ته د داخلیدلو دعا اوغواړه (واجرك على الله)۔

OOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عرفات کښې

بدعات او ناروا کارونه

ابلیس په دے ورځ ډیر غصه او ذلیل وی ځکه د الله رب العزت نعمتونه او رحمتونه نازلیږی نو مسلمانانو ورونړو ! د دغه رحمت قدر اوکړئ د بد نصیبئ په وجه بعضے خلق په دغه ورځ تصویران اوباسی او بعضے خوراکونه کوی او په هغے کښې مشغول وی بعضے چکرے وهی او دعرفات غونډئ ته خیژی د هغے دپاره کوشش کوی او حال دا دے چه هغے ته ختل نه سنت دی نه مستحب دی بلکه بدعت دے او بعضے په کښې سګریټ او چهلم سکی دا شیطانی اعمال دی او د شیطان د خوشحالولو اسباب دی۔

٦- **شپږمه مسئله** : په عرفات کښې څه معینه دعا یا ذکر نشته صرف د رسول الله ﷺ نه دا دعا نقل ده چه هغه دا دعا کوله او لاسونه ئے د سینې پورے اوچت کړی وو۔

اَللّٰهُمَّ لَكَ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي وَإِلَيْكَ مَآبِي وَلَكَ رَبِّي تُرَاثِي اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَوَسْوَسَةِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْأَمْرِ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَجِيئُ بِهِ الرِّيحُ. (رواه الترمذی باسناد ضعیف)۔

او په روایت د طبرانی کښې دا هم راغلی دی :

اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ تَسْمَعُ كَلَامِي وَتَرَى مَكَانِي وَتَعْلَمُ سِرِّي وَعَلَانِيَتِي لَا يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْئٌ مِنْ أَمْرِي أَنَا الْبَائِسُ الْفَقِيرُ الْمُسْتَغِيثُ الْمُسْتَجِيرُ وَالْوَجِلُ الْمُشْفِقُ

الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوبِي أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ الْمِسْكِينِ وَأَبْتَهِلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِيلِ وَأَدْعُوكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الضَّرِيرِ مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ وَفَاضَتْ لَكَ عَيْنَاهُ وَذَلَّ جَسَدُهُ وَرَغِمَ أَنْفُهُ لَكَ اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا وَكُنْ بِي رَءُوفًا رَحِيمًا يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ۔

او په حدیث د مسند احمد کښې راځی چه رسول الله ﷺ به د عرفې په ورځ دا دعا وئیله :

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيرٌ.

او په حدیث د بیهقی کښې راځی د علی رضی الله عنه نه روایت دے چه نبی ﷺ فرمائیلی دی چه دعرفې په ورځ اکثره دعا څما او د نورو پیغمبرانو دا ده :

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيرٌ اِجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا وَفِي صَدْرِي نُورًا وَفِي سَمْعِي نُورًا وَفِي بَصَرِي نُورًا اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ وَسَاوِسِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْأَمْرِ وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي اللَّيْلِ وَشَرِّ مَا يَلِجُ فِي النَّهَارِ وَشَرِّ مَا تَهُبُّ بِهِ الرِّيَاحُ وَشَرِّ بَوَائِقِ الدَّهْرِ۔

(وهذه الأحاديث فی اسانیدها لین کما فی زاد المعاد ۲/ ۲۶۸)۔

۷- **مسئله** : دعرفات په سر نفلی مونځ یا د هغه قبه نه طواف کول دواړه بدعت دے۔

۸ - **مسئله** : د مازیګر او د ماسپښین مونځ د حطبے نه مخکښې کول بدعت دے۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- **مسئله** : د نمر د ډوبیدلو نه مخکښې راکوزیدل بدعت دے۔

۱۰- **مسئله** : بعضے وائي چه جمعه او عرفه دواړه جمع شي نو دا حج د دوه اویا (۷۲) حجونو سره برابر دے دا خبره باطله ده۔

۱۱- **مسئله** : عرفات ته به وختی نه ځی بلکه د زوال نه روستو به ځی ځکه نبی ﷺ د زوال نه روستو داخل شویدے۔

۱۲- **مسئله** : عرفات ته د مکے نه په یو سفر سره تلل دا بدعت دے بلکه اول به منی ته ځی هلته به شپه کوی او بیا به عرفات ته ځی۔

۱۳- **مسئله** : د حاجی دپاره روژه نیول بهتر کار نه دے ځکه هغه د فرائضو نه ضعیف کیږی او دا د جاهلو خلقو کار وی چه نفلو له زور ورکوی او فرض ترے پاتے او یا نیمگړی شی۔

رسول الله ﷺ په عرفات کښې شکاره پئ اوسکل ددے دپاره چه امت ئے تابعداری اوکړی او خوك چه په عرفات کښې نه وی نو د عرفے د ورځے روژه ډیره بهتره ده د دوه کالو گناهونه پرے معاف کیږی۔ (بخاری)۔

۱٤- **مسئله** : عرفات کښې که په خپو اودریږی او که په سورلۍ سوریږی دواړه جائز دی او که ستړے شوے نو کینه بیا د دعا دپاره اودریږه یا په ناسته اُوکړه ځکه چه په عرفات کښې وقوف راغلے دے او د وقوف معنیٰ ده په یو ځائے کښې پاتے کیدل او ایساریدل برابره ده که په ناسته وی او که په ولاړه او دغه شان خبره په مزدلفه کښې هم ده۔

۱۵- **مسئله** : په عرفات کښې تلبیه وئیل هم صحیح دی لکه دا د خلفاء راشدینو نه ثابته ده۔

۱۶- **مسئله** : دا خبره یاد ساتل پکار دی چه په عرفات کښې د مسجد نمره مخکښې د محراب حصه د عرفات په حدودو کښې نده داخله مسجد کښې د علامے دپاره شنه بلفونه لگیدلے دی نو که څوك په مسجد کښې وقوف کوی هلته حصاریږی او اخوا میدان ته نه ورځی نو دا هم جائز ده خو دا خیال به کوی چه ددے شنو بلفونو نه شاته حصه د مسجد کښې کینی دے دپاره چه عرفات کښې داخل شی۔

مزدلفه او د هغے متعلقات

کله چه نمر پریوزی نو د خپل ځائے نه به را روان شی۔ داسے نه ده پکار چه د مازیگر نه د عرفات دے سرته راشی او کله چه نمر پریوزی نو سمدست راوځی دا طریقه غلطه ده بلکه نبی ﷺ صحابوؓ ته فرمائیلی وو چه په آرام او وقار سره ځئ ځکه :

[فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِالْإِيضَاعِ]۔

منډه وهل او جلتی کول خو نیکی نه ده بلکه په آرام او وقار سره تگ نیکی ده۔ البته که گنړه نه وی نو تیز تلل سنت دی نبی علیه السلام به چه خلق رنگی اولیدل نو اوښه به ئے تیزه کړه۔

که په سورلۍ باندے ځی هم ټیك ده او که پیاده ځی نو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحیح ده لیکن پـه سورلئ باندے تگ غوره دے ځکه د نورو اعمالو نه به نه ستړے کیږی۔ او په لاره استغفار ډیر غواړه۔

هرکله چـه مزدلفے تـه را ورسیـږی نو هلتـه بـه جمع بین الصلاتین اوکړی او پـه لاره بـه هم د ماښام مونځ نـه کوی او پـه عرفات کښے بـه ئے هم نـه کوی بلکه مزدلفه کښے به ئے یو ځائے اوکـړی۔ اول بـه اذان اوکړی بیا به د ماښام مونځ درے رکعته اوکړی او سنت بـه نـه کوی بیا به د ماسخوتن مونځ دوه رکعته اوکړی او وتر به هم کوی۔

البتـه کـه یـو انسان یریږی چه مزدلفے ته به د نیمے شپے نه پس اورسیږم د گنړے د وجے نـه نـو بیا ډے لاره کښے مونځ اوکړی چه مـونـځ ترے قضاء نشی ځکه د نیمے شپے نه اخوا مونځ قضاء دے۔ خو اکثر خلق تقریبا نهه لس یولس بجے رسی نو مونځ ورله په لاره باندے ندی کول پکار دا د سنت مخالفت دے۔

بیا بـه مزدلفـه کښے اوده شی ځکه چه نبی ﷺ په دغه شپه کښے اوده شوے وو لیـکن کوشش ډے کوی چه د سحر مونځ ترے خراب نه شی۔

کـه د یـو انسان سره زنانـه وغیره نه وی نو بهتره ده چه مشعر حرام مسجد کښے شپه اوکړی که وختی راورسی۔ هلته د ماښام او ماسخوتن کیږی هغے کښے به شریك شی او كه وختی راونه رسی نو ځانـلـه ډے اوکړی خو شپه ډے مسجد کښې اوکړی سحر مونځ وغیره کښے به ورته آسانی وی۔ دا یوه مشوره ده۔

د بعضے علماؤ پـه نزد باندے په مزدلفه کښے د سحر مونځ کولو پورے شپه تیرول واجب دی کله چه د سحر مونځ اوکړی نو دعا گانے بـه غواړی – په ولاړه وی او که په ناسته – او قبلے ته ډے مخ کړی تردے پورے چه نمر ختلو ته رانزدے شی نو بیا ډے منی ته روان شی او دا د رسول الله ﷺ عمل او د هغه طریقه ده۔

خو افسوس چه اکثر خلق دا سنت پیژنی هم نه۔ د مونځ کولو سره سمدست پاڅیږی او روانیږی شیطان ورته وسوسه واچوی چه شیطانانو باندے گنړه زیاته وی نو ځئ چه وختی ځان اورسوو۔

او بعضے علماء وائی: چه په مزدلفه کښے ډے نیمه شپه تیره کړه نـو واجب اداء شو پـه تـا بـاندے هیڅ نشته صرف د رسول الله ﷺ د عـمـل تابعداری درنه پاتے شوه لیکن نن صبا ډیر خلق جلتی کوی او دا واجب یا سنت پریږدی دا ډیره ناکاره خبره ده۔

بیا چه د سحر د مـونـځ نـه روستو په مزدلفه کښے په هر ځائے کښے حصاریږی نو صحیح ده لیکن د جبل قزح سره نزدے حصاریدل مستحب دی۔

OOOOOOO

په مزدلفه کښې بدعات

١- اول : د مزدلفې د شپې دپاره غسل کول بدعت دے۔

٢- دویم : امام غزالی" وائی : چه کله مزدلفه رانزدے شی نو د حرم د احترام دپاره به د سورلۍ نه کوز شی داخبره غلطه ده ځکه محمد رسول الله ﷺ سور راغلے دے۔

٣- دریم : دغه ځائے کښې معینه دعا وئیل نشته دے۔

٤- څلورم : په مزدلفه کښې د جمراتو دپاره کانړي ټولول لازم ګنړل دا بدعت دے بلکه کوم ځائے نه چه دِے کانړي واخستل جائز دي۔ مزدلفه کښې هم راټولے شی او د منی په لاره هم۔

٥- ډیر حاجیان وغیره چه د عرفات نه راکوزیږي نو په لاره باندے د یو بل نه ګاړي مخکښې کوي او ریس لګوي دا ګمان ئې وي چه نبی علیه السلام تیز راغلے دے دا ګمان غلط دے ځکه چه نبی علیه السلام پدے مقام کښې خلقو ته د آرام او وقار سره تللو حکم کړیدے مګر که لاره کښې کولاو والے وي او خلقو ته تکلیف نه رسي نو لږ شان تیز تلل بهتر دي لیکن ددے خلقو دا کار سراسر خطاء دے ځکه پدے کار کولو سره ټول سواره خلق سره د ډرائیور نه د تلبیه وئیلو نه غافل شی۔

٦- مزدلفه کښې بعض خلق د سحر مونځ قبل الوقت کوي دا د الله په حدودو کښې تعدي او ظلم دے او قبول ندے۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا به د مزدلفې نه د نمر ختلو نه لږ غوندے مخکښې اوځی او په آرام آرام سره به څی تلبیه به وائی خو کله چه وادی محسّر (اصحاب الفیل د غرقیدو ځائے) ته اورسیږي نو لږ ساعت دِے لږ غوندے تیز لاړشی (که ممکن وي) تردے چه منی ته اورسیږي دا سنت عمل دے۔

منیٰ او د هغے متعلقات

دا د اختر ورځ ده اول عمل به په منی کښې په اووه کانړو د جمره عقبه (یعنی جمره کبری – لوئی شیطان کوم چه حرم طرف نه اول راځی) ویشتل وي او دا د منی تحیه ده۔ طریقه د ویشتلو دا ده جمره عقبه ته به مخامخ شی او منی به خی طرفته کړي او کعبه به چپ طرفته اوګرځوي او شیطان به په اوه (٧) کانړو اولی وار په وار او د هر ځل ویشتلو سره به اَللّٰهُ اَکْبَر وائی۔ داسنت طریقه ده۔ خو کانړي به نه غټ وي او نه به ډیر واړه وي بلکه د چنړے په اندازه به وي په حدیث کښې راځی د عبد الله بن عباس رضی الله عنهما نه روایت دے چه نبی ﷺ فرمائیلی دی چه د تیکری یعنی د چنړے په مقدار کانړي باندے شیطان اولیٔ او په دین کښې زیادت مه کوئ (نسائی)۔

دا طریقه سنت ده او د رسول الله ﷺ عمل هم په دغه طریقه وو۔ په دغه ورځ به بله جمره نه ولی صرف هم دا جمره به ولی او

ددے نه روستو دعا کول نشته. او کله چه جمره عقبه ولی نو تلبیه به ختمه کړی او کله چه منی او مزدلفے او عرفات ته ځی نو تلبیه به وائی کله چه د شیطان په ویشتلو شروع اوکړی نو تلبیه به پریږدی.

لیکن په روایت د ابن خزیمه کښے راغلی دی چه تلبیه به د جمراتو په آخری کانړی ختموی. نو دواړه جائز دی.

بهتره طریقه دا ده چه دا به د زوال نه مخکښے ولی او که د زوال نه روسته ئے اوویشتله نو هم جائز ده [حجة النبی].

بیا به سر اوخرئی ځکه سر خرئیل ډیر بهتر دی. رسول الله ﷺ سر خرئیونکی ته درے ځل (د الله د رحمت) دعا کړیده او سر لنډونکی ته ئے یو ځل دعا کړیده.

خو یا د ساتی د عمرے او حج نه غیر په نورو وختونو کښے سر خرول غوره کار نهٔ دے. ددے د تحقیق دپاره نور ځایونه دی.

خو یاد لره چه دا سر به هله خروی چه قربانی پرے نه وی که قربانی پرے وه لکه تمتع والا او یا قران والا باندے نو هغه به د جمره عقبه نه پس حلاله کوی او بیا به سر کنجے کوی.

امام ابوحنیفه" وائی چه دا اختر د ورځے د اعمالو ترتیب پدے راتلونکے طریقه واجب دے [ر- ذ- ح]

(راء) کښے اشاره ده د شیطان ویشتلو ته او (ذال) کښے ذبح ته اشاره ده او (حا) کښے د سر خرئیلو ته اشاره ده. او نور علماء وائی چه دا ترتیب مستحب دے که چا پدے ترتیب باندے عمل اونکړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو هیڅ ورباندے نشته او دا خبره زیاته آسانه او غوره ده ځکه چه د رسول الله ﷺ نه تپوس اوشو نو هغه اوفرمائیل: چه په دے ترتیب پریخودلو کښے هیڅ گناه نشته (بخاری).

او د ذبح طریقه دا ده چه ځاروے به قبلے ته مخامخ کړی او په خپل لاس ئے حلال کړی او بِسْمِ اللهِ اَللهُ اَکْبَرُ، اَللّٰهُمَّ هٰذَا مِنْكَ وَلَكَ، اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّیْ - دِے اووائی او که بل څوک نائب کړی نو هم صحیح ده.

د جمرے په ویشتلو
او ذبح کښی بدعات

۱- اول: کانړی وینځل بدعت دے.

۲- دویم: غسل کول د جمراتو ویشتلو دپاره بدعت دے.

۳- دریم: د جمراتو د ویشتلو په وخت کښے د الله اکبر - په ځائے باندے سُبْحَانَ اللهِ - وئیل بدعت دے.

٤- څلورم: خاص طریقے سره ویشتل لکه بعضے وائی چه د غتے گوتے په سر به کانړے کیدی او ولی به ئے دا غلطه خبره ده. احادیثو کښے ویشتل راغلی دی څه رنګ چه دِے خوښ وی څه معینه طریقه ورله نشته دے.

٥- پنځم: بعضے خلق وائی چه په مینځ د شیطان یعنی جمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنبي او په مينځ د ويشتونکي کنبي به پنځه ګزه فاصله وی داخبره غلطه ده بلکه د کوم مقدار نه چه کانړے ور رسیږی د هغے نه ډیے ويشتل کوی۔

۶- شپږم: بعضے خلق په چپړو غتو کانړو جمره ولی دا بدعت دے او د محمد ﷺ نه مخالفت دے په دے باندے شیطان خوشحالیږی۔ بلکه صرف او صرف په کانړو به ئے اوولی۔ نه بل شے۔

۷- اوم: بعضے خلق وائی چه ذبحه څه له کوم هسے به ضائعه لاړه شی دا مال به مسکينـن ته ورکړم داخبره بالکل خطا ده ځکه مقصد د الله په نوم ذبح کول دی او د الله لوئي وئيل دي او په وينه تويولو کنبي د الله عبادت دے لکه حديث کنبي راځی بهترين حج هغه دے چه تلبيه په کنبي زياته اووئيلے شي او وينه پکنبي زياته توئے کړے شي۔ ليکن که کوم سړے شرکه الراجحی ته روپۍ ورکړی چه دده دپاره ذبحه اوکړی نو بيا هم جائز ده۔

۸- اتم: د تمتع هدی د اختر د ورځے نه مخکنبے ذبحه کول غلطه ده۔

۹- نهم: د جمراتو په خوا کنبي چه کوم مساجد دی هغے ته تلل د عبادت په نيت بدعت دے۔

۱۰- لسم: کوم حاجيان چه په منی کنبي وی په هغوی داختر مونځ نشته۔

۱۱- بعض خلق دا عقيده لری چه پدے جمراتو کنبي شيطان دے نو مونږ شيطان اوولو او حال دا چه دا خطائی او جهالت دے

ځکه دلته شيطان نشته ليکن مونږ چه دا ويشتل کوو نو دا اقتداء د نبی عليه السلام ده او د الله تعالی حکم دے او د ابراهيم عليه السلام تابعداری ده، او پدے باندے شيطان ته ضرر رسيږی چه د پيغمبر تابعداری اوشی ورنه دلته شيطان نشته۔ صرف دلته ابراهيم عليه السلام ته شيطان راښکاره شوے وو هغه پرے ګوزار کړے وو او شيطان په زمکه کنبي خخ شوے وو دا کار درے کرته شوے وو لکه په صحيح سند سره د ابن عباسؓ نه امام حاکمؒ په مستدرك کنبي دا روايت راوړيدے۔

نو الله تعالی مونږ باندے دا مقرر کړل چه تاسو هم دغه ځائے ولئ دا به داسے وي لکه شيطان ويشتل نو څوك چه د پيغمبر د تابعداریٔ نه خلاف کوی او په غټ غټ کانړو يا څپلو وغيره ئے اوولی نو پدے باندے شيطان خوشحاليږی ځکه چه پدے کنبي د پيغمبر مخالفت دے۔

بيا چه سر اوخروی نو جامے به واغوندی او طواف زيارت دپاره به لاړ شی

او دا طواف فرض دے په هر حاجی صاحب باندے خو که مخکنبے د زوال نه لاړ شي او طواف اوکړی نو زياته ښه ده او که پس د زوال نه ځی بيت الله ته نو هم ټيك ده ليکن نبی ﷺ د ماسپښين مونځ په يو روايت کنبي واپس منی ته وړے دے نو ددے عمل تابعداری کول بهتر دی او که پس د ماسپښين نه لاړ شی نو هم جائز ده ليکن شپه به ضرور منی ته اوړی۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

مِنیٰ تـه شپـه وړل د بعض علماؤ په نیز سنت دی او نور امامان وائی چـه واجب دی۔ او مکـه کښې بـه ددے ورځے تکبیرات نۀ هیروی کوم چه د مونځونو نه روستو وئیلے شی :

اَللّٰهُ اَکۡبَرُ اَللّٰهُ اَکۡبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَللّٰهُ اَکۡبَرُ ، اَللّٰهُ اَکۡبَرُ وَلِلّٰهِ الۡحَمۡدُ.

او کـه دا طواف صبا تـه پریږدی نو هم صحیح ده تر درے ورځو پورے روستـه کول جائز دی بلکه د ذی الحجے میاشتے آخر پورے ئے کولے شی۔

مهمه مسئله : د اختـر په ورځ کـه د چا نه طواف فوت، اُوشو نـو دا چـه بیـا طـواف کـوی نو شرط دا دے چه دوباره د احرام کپړے اچوی او په هغے کښ به طواف کوی، خپلو کنډلے شوو کپړو کښ بـه طـواف نهٔ کوی او پدے باره کښې صحیح ابوداود او معانی الآثار کښې احادیث منقول دی۔ دا مسئله ډیرو مولیانو ته نده معلومه نوځکه به ئے تکذیب کوی۔

ددے طواف نه روستو سعی شته او که نه ؟

نـو کـه کـوم سړے تـمـتع والا وی یعنی د حج په میاشتو کښ ئے عـمـره کړے وی او بیـا ئے ځان حـلال کړے وی نو کله چه د طواف زیارت نـه فارغ شی نو ضرور به سعی کوی۔ دے خبره باندے دلیل حدیث د عائشه رضی الله عنها دے چه (بخاری او مسلم) راوړیدے او ددے مسـئلے زیات تحقیق علامه ناصر الدین البانیؒ کړیدے د خپلے رسالے په تعلیق کښې (حجة النبی) د هغے نوم دے۔

او هـغـه سړے چه عمره ئے نه وی کړی صرف د حج اراده ئے کړے

وی هغه به هم سعی کوی ځکه قرآن فرمائی :

﴿ فَمَنۡ حَجَّ الۡبَیۡتَ اَوِ اعۡتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَیۡهِ اَنۡ یَّطَّوَّفَ بِهِمَا ﴾ ۔

لیـکـن ډیر حـاجیـان نن صبـا حج تمتع کوی ځکـه د حج په میاشتـو کښې لاړ شی او عمره اوکړی او بیا منتظر د حج وی نو په ده بانـدے دوه سـعـی دی یو پـه عـمـره کښې او بله په حج کښې۔ او هرچه قارن دے یعنی هغه کس چه حج او عمره ئے جمع کړے وی او هـدیـه ئے د ځان سره بوتلی وی نو په هغه یوه سعی ده که په عمره کښې ئے اوکړه نو په حج کښې به ئے نه کوی او که په عمره کښې ئے اونکړه نو په حج کښې به ئے ضرور کوی۔ [زاد المعاد ۱/ ۲۳۰]۔

فائده : کـوم سړے چه په رمضان کښې عمره اوکړی او بیا حج تـه پاتے شی او د حج پـه میاشتو کښې عمره اونکړی نو دے سړی بانـدے هـم د طـواف فرض (افاضه) نه بعد سعی شته۔ دا سړے د مکے والو نه حساب دے، حاجی مُفرِد دے۔

هر کله چه منی ته واپس لاړشی :

نـو صبا له به د زوال نه پس شیطان ولی۔ د اختر په ورځ کښې به ئے د زوال نه مخکښې ولی او په دے نورو ورځو کښې به ئے د زوال نه روستـو ولـی د ماسپښین د مونځ نه مخکښې شو او که روستو نو هـم جائـز دی (لیکن ښه دا ده چه په مسجد الخیف کښې د جُمعے سره مـونـځ اوکړی ځکه هلته په اول وقت کښې مونځ کیږی او بیا جـمـراتو ته متوجه شی) لیکن منی کښې اکثر خلق وخت په عبشو کښې تیـروی بعـضـے پکښې چـکـر وهـی او بـعـضـے خلق پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوداګانے کوی او بعضے پکښې غارِ حراء ته او څوك غار ثور ته ځی ددے غارونو متعلق مسئله به روستو راشی۔

او بعضے خلق نور نور کارونه کوی او حال دا دے چه قرآن کریم پدے ورځو کښے د ذکرالهی ډیر ترغیب ورکړیدے لکه فرمائی :

﴿ وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾۔

ترجمه : یاد کړئ الله تعالی په هغه ورځو شمار کړے شوو کښے (چه هغه د منی ورځے دی) پس که چا تلوار اوکړلو او دوه ورځے ئے منی کښے تیرے کړے (او آخری ورځ ته پاتے نشو) نو هیڅ ګناه پرے نشته او که درے ورځو ته پاتے شو نو هم صحیح ده۔ (اجر پکښے ډیر دے، نبی علیه السلام پاتے شویدے)۔

د ډیرے بد نصیبئ په وجه مونږ خلق د الله تعالی د ذکر نه او دارنګ د عبادت نه غافل یو هغه ذات چه د هغه بندګی محبت په مونږ فرض دے۔ الله رب العزت دِے زمونږ په حال رحم اوکړی۔

نو پدے ورځو د منی کښې به د الله تعالی ذکر او نوافل او صدقه او په مسلمانانو سلام اچول او هغوی خوشحاله کول او کولاو تندی سره ملاویدلو او دعوت الی الله کښے مشغول وی او مونځونه دِے په مسجد الخیف کښے کوی ځکه دا هغه غوره مسجد دے چه نبی علیه السلام فرمائی : پدے مسجد کښے اوویا (۷۰) پیغمبرانو مونځ کړیدے ۔ (مناسك الحج للالبانی)۔

کله چه د اختر په دویمه ورځ د جمرات د ویشتلو اراده

ئے وی نو د زوال نه پس به ئے ولی او سنت دا ده چه پیدل ئے اوولی او درے واړه جمرات به ولی په وړے به شروع کوی او په غټے جمرے یعنی شیطان به ئے ختموی وړه جمره منی ته نزدے ده (یعنی مسجد الخیف نه چه روان شے نو مخے ته وړه جمره بیا جمره وسطی بیا کبری راځی) او غټه جمره کعبے ته نزدے ده کله چه وړه جمره ولی نو دعا کولو دپاره به چپ طرف ته واوړی د خلقو نه به جدا شی او قبلے ته به مخ کړی او لاسونه به اوچت کړی او دومره ساعت به دعا غواړی لکه د سورت بقره په لوستلو چه څومره ساعت تیریږی چه تقریبا دوه نیمے سپارے ده۔

بیا به دویمه (مینځنئ) جمره اوولی په مخکنئ طریقے سره خو دعا دپاره به ښی طرفته راواوړی د خلقو نه به جدا شی او د سورت بقرے په مقدار دعا غواړی او بیا به جمره عقبه ولی او د دعا دپاره به نه اودریږی۔

(پدے دویمه ورځ نور کارونه د حج متعلق نشته)۔

بیا صبا له (۱۲- دولسمه ورځ) به هم د زوال نه روستو درے واړه جمرات ولی په هم دغه طریقے سره چه اول به جمره صغری بیا وسطی بیا کبری اوولی اود اولنو دوه جمراتو نه روستو به اوګدے دعاء ته اودریږی، لکه چه مخکښې بیان شو۔

ددے ورځے نه روستو که ستا جلتی وی او صبا (دیارلسمے ورځے) ته نه ئے ایساریږے نو دا یاد ساته چه د نمر پریوتو نه مخکښے مخکښے به ځان د منی نه اوباسے که نمر دِ باندے پریوتو نو بیا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

خامخا جمراتو ته ايسارېږې تر ماسپښين پورې - او ديارلسمې ورځې ته پاتې كيدل غوره دي يو خو نبي عليه السلام پاتې شويدې دويم : د رمې فضيلت به درته حاصل شي- او كه تللې نو هم اجازه ده- ليكن دا درې ورځې د منى د اختر د ورځونه سوا دي-

اوس بعضې ځايونه او وختونه د دعا د قبليدلو ذكر كوم، كوم چه په احاديثو كښې راغلي دي-

د دعا د قبليدو ځايونه او وختونه

۱- اول ځائې د دعا د قبليدلو د **صفا** غونډۍ ده په حج يا په عمره كښې- ۲- دويم : په مروه باندې په حج يا په عمره كښې-

۳- دريم : د زوال نه روسته تر ماښامه پورې په عرفات كښې د عرفې په ورځ چه لاسونه به ئې اوچت كړي وي-

٤- څلورم : په مزدلفه كښې پس د صبا د مونځ نه او مخكښې د نمر ختلو نه-

٥- پنځم د اولې جمرې او دويمې جمرې سره د اختر په صبا اول صبا له او لا بل صبا له د زوال نه روستو- دا هغه ځايونه دي چه رسول الله ﷺ پكښې دعاګانې غوښتې دي په حج او عمره كښې نو د رسول الله ﷺ د اتباع په وجه به الله ستا دعا هم قبلوی ان شاء الله العزيز-

۷- اووم : په ملتزم كښې عبد الله بن عباس رضي الله عنهما فرمائي : چه دا ځائې (ملتزم) د دعا د قبليدو دپار مجرّب دے كما في (اَلْقِرٰى لِقَاصِدِ اُمِّ الْقُرٰى ۱/ ۳۱۰) او زه وايم چه دا خبره بالكل مجربه ده او رسول الله ﷺ هم په ملتزم كښې سره د صحابو نه دعا غوښتلې ده لكه دا حديث ابوداود ذكر كړيدے-

۸- اتم : د اذان او اقامت په مينځ كښې دعا نه رد كيږي لكه حديث كښې راغلي دي-

۹ - نهم : د اذان په وخت كښې هم دعا ضرور قبليږي-

۱۰- د ماښام په وخت كښې دعا قبليږي او پدې دعا سره امر راغلې دے- [مشكاة] -

۱۱- كله چه د مونځ صف اودريږي-

۱۲- د فرض مونځ نه روستو-

۱۳- د تهجدو په وخت كښې دعا ښه قبليږي -

۱٤- د روژه دار دعا ښه قبليږي-

۱٥- د مسافر دعا ښه قبليږي-

۱٦- د پلار دعا د بچو دپاره ښه قبليږي-

۱۷- د غائب سړي دعا د بل غائب سړي دپاره ښه قبليږي-

۱۸- د مظلوم دعا ښه قبليږي - دا ټول په احاديثو كښې راغلي دي ما د اختصار په طريقه ذكر كړل علماؤ ته دا حديثو نه معلوم دي- ليكن د دعاء دپاره شرطونه دي-

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دعا د قبلیدو شرطونه

۱- اول : دعا کونکے به یقین لری چه زما دعا قبلیږی۔

۲- دویم : ددروغو نه ځان ساتل۔

۳- دریم : د حرام خورئ نه ځان ساتل۔

٤- څلورم : جلتی نهٔ کول۔

٥- : درود شریف وئیل او بیا د الله تعالیٰ حمد او ثنا وئیل او بیا حاجت غوښتل په هغه الفاظو سره خصوصاً ښه قبلیږی کوم چه په احادیثو کښے نقل شویدی۔

٦- او ضروری شرط دا دے چه سړے په کښے اعتداء اُونکړی، د ه زوره دعا اُونکړی په پټه ئے اُوکړی او ښهٔ په عاجزئ سره ئے اُوکړی او د الله تعالیٰ نه سوا د بل چا نه ئے اونه غواړی۔

لیکن ددے سره په مسجد خیف کښے د امام سره مونځونه کول دا بهتر عمل دے او منی کښے به مسافرانه مونځ کولے شی اگر که په مکه مکرمه کښے اوسیږی ۔ دا د محمد ﷺ طریقه ده او د ابوبکر صدیق او عمر فاروق – رضی الله عنهم – طریقه ده۔

ooooooo

د حج نه واپسی

بیا چه کله د منی نه فارغ شو نو سمدست به کور او خپل ملك نه نه ځی بلکه ضرور به بیت الله ته راځی او طوافِ صدر (چه وداع او رخصت ورته هم وائی) به کوی او دا طواف واجب دے په هر حاجی صاحب باندے چه کله د مکے مکرمے نه رخصتیږی نو ضرور به دا طواف کوی او که په مکه کښے اوسیږی نو بیا پرے دا طواف نشته لیکن که څوك د یو څو ورځو دپاره مقیم وو په مکه کښے نو کله چه تللو د هغه ځائے نه نو دا طواف به اوکړی او دا طواف په حائضه او نفاسه ښځه باندے نشته کله چه په وخت د تلو کښے پرے دا مرض راغلے وی او که د طواف نه بعد ملتزم ته لاړو او ځان دپاره (اومونږ او ټول امتِ مسلمه دپاره) ئے دعا اوکړه نو زیاته غوره ده۔

عبد الله بن عباس – رضی الله عنهما – به دلته دا دعا کوله :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ اَمَتِكَ حَمَلْتَنِیْ عَلٰی مَا سَخَّرْتَ لِیْ مِنْ خَلْقِكَ وَسَیَّرْتَنِیْ فِیْ بِلَادِكَ حَتّٰی بَلَّغْتَنِیْ بِنِعْمَتِكَ اِلٰی بَیْتِكَ وَاَعَنْتَنِیْ عَلٰی اَدَاءِ نُسُكِیْ فَاِنْ كُنْتَ رَضِیْتَ عَنِّیْ فَازْدَدْ عَنِّیْ رِضًا وَاِلَّا فَمِنَ الْآنَ فَارْضَ عَنِّیْ قَبْلَ اَنْ تَنْاٰی عَنْ بَیْتِكَ دَارِیْ فَهٰذَا اَوَانُ انْصِرَافِیْ اِنْ اَذِنْتَ لِیْ غَیْرَ مُسْتَبْدِلٍ بِكَ وَلَا بَیْتِكَ وَلَا رَاغِبٌ عَنْكَ وَلَا عَنْ بَیْتِكَ اَللّٰهُمَّ فَاَصْحِبْنِی الْعَافِیَةَ فِیْ بَدَنِیْ وَالصِّحَّةَ فِیْ جِسْمِیْ وَالْعِصْمَةَ فِیْ دِیْنِیْ وَاَحْسِنْ مُنْقَلَبِیْ وَارْزُقْنِیْ طَاعَتَكَ مَا اَبْقَیْتَنِیْ

وَاجْمَعْ لِیْ بَیْنَ خَیْرَیِ الدُّنْیَا وَالآخِرَةِ إِنَّكَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِیْر.

(موطأ مالك ۱/۴۲۴) رقم (۹۵۱) البیهقی فی الکبری (۵/۱۶۴) رقم (۹۰۴۸)

بیا چه کله د بیت الله نه اوځی نو په شا باندے به نه اوځی بلکه صحیح په مخه باندے به اوځی او بیت الله ته شا اړول په مزل کښے څه ګناه نه لري او نه بے ادبی ده ځکه د رسول الله ﷺ نه زیات دابناك څوك نشته او هغه په شا نه دے تلے نو بل څوك دے چه د هغه نه اوچت شی ؟

او که د ځان سره د زمزم اوبه راوړی نو دا سنت طریقه ده لکه په اخبار مکه د فاکهی او الدین الخالص (۱۰) کښں ئے کتلے شئ۔

او د علماؤ نه سلفاً او خلفاً همدا طریقه نقل ده چه هغوی به د ځان سره د زمزم اُوبه راوړلے لیکن کجورو کښے څه فضیلت نشته د هغے راوړل څه ضروری نه دی او نه مستحب دی البته د عجوه کجورو فضیلت راغلے دے چه څوك صبا کښے اووه دانے د عجوه کجورے اوخوری نو په دغه ورځ به ورته نه سِحُر رسیږی او نه به ورته څه زهر تکلیف رسولے شی۔ (بخاری)۔

او همدارنګه که د ځان سره څه هدیه د کور، ماشومانو دپاره راوړی نو جائز دی بلکه بهتر دی لیکن د لوبو سامانونه یا ریډیو، تی وی، وی سی آر – یا نور داسے سامان چه په دین کښے ئے ضرر وی د هغے راوړل حرام دی حاجی به په ځان کښے تقویٰ پیدا کوی پس د حج کولو نه۔

حاجیانو له دانه دی پکار چه امیلونه واچوی ځکه دا تکبر دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بل دا چه څه پته لګی چه حج ئے قبول شویدے او که نه دے قبول شوے۔ ځکه قرآن کریم فرمائی : چه مومنان هغه کسان دی چه کله څه نیکی اوکړی نو بیا هم یریږی چه شاید چه په دربار الهی کښے به قبوله نشی ځان عاجز، کمزورے ګڼړی او په خپل عمل تکبر نه کوی۔

دغه شان کله چه خپل کلی ته اورسیږی نو اول دِے مسجد ته لاړ شی او دا هم ضروری ده چه د شپے ناوخته دِے خپل کور ته نه راځی۔ دا خلافِ سنت طریقه ده چه انسان په سفر کښے ډیره موده تیره کړی او بیا ناوخته د شپے کورته راځی۔ نو بیا به مسجد کښے دوه رکعته مونځ اوکړی او مسجد کښے به کینی د کلی حال احوال به واخلی بیا به کورته داخل شی او که څوك دده نه دعا غواړی نو پکار ده چه دعا ورته اوکړی ځکه د حاجی دعا ښه قبلیږی او خاصکر هغه وخت چه کورته نه وی داخل شوے۔

او ددے سره دا **خبره** یاد ساته ! چه دا ډیره بے وفائی ده چه یو انسان حج اوکړی او بیا د حج تکلیفونه او مشقتونه په هر مجلس کښے ذکر کوی چه مونږ باندے داسے داسے تکلیفونه د الله په لاره کښے تیر شو دا د ایمان کمزورتیا ته او د عمل بوج ګڼړلو ته اشاره ده بلکه هر کله چه تا عمل د الله دپاره اوکړو او د آخرت اراده دِے وی نو مخلوق ته د الله د عبادت تکلیف مه ذکر کوه دا د محبت او بندګئ سره مناسب خبره نه ده۔ الله دِے زمونږ او ستاسو عملو نه په خپل دربار کښے قبول کړی۔ آمین۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج نه واپسئ کښې بدعات

۱-بعضے خلق د ځان سره دومره سامان راوړی چه اسراف اوشی

۲- اکثر حاجيان ځان ته سيرے او اميلونه اچول خوښ گڼړی دا بدعت دے۔

۳- د حاج لفظ وئيل هم بدعت دے ځکه رسول الله ﷺ او صحابه کرامو تولو حج کړے وو او يو بل ته ئے حاجی، يا الحاج يا المعتمر- نه وو وئيلے بلکه خپل نوم به ئے اخستلو- نو دا به لقب نه گرځوی۔

٤- خيرات کول- دا ياد اوڼره ! چه نبی ﷺ به چه کله د سفر نه واپس شو نو څه خيرات به ئے کولو دا د حج د سفر پورے خاص نه دے بلکه هر سفر چه وی (بخاری) ليکن نن صبا خلقو خيرات فرض گرځولے دے که وئے نکړی نو خلق ورپورے خاندی او بعضے د تکبر په وجه ډير مالونه (جانوړ) حلالوی۔

د حج نه په هغه خيرات خرچه ډيره اوشی دا طريقه اوس نن صبا رواج گرزيدلے دے نو ددے رسم او رواج د ختمولو دپاره دا خيرات کول ندی پکار بلکه مسجد ډے پرے جوړ کړی مدرسه کښے ډے ورکړی طلباء او علماؤ ته ډے ورکړی خپلوانو، مسکينانو ته ډے ورکړی، علماؤ له ډے پرے کتابونه واخلی يا نور د دين کارونه ډے پرے اوکړی، مجاهد، مبلغ ته ډے ورکړی پدے کارونو کښے ئے نوم

نه کيږی او جنت ورته ملاويږی او په هغه خيرات کښے به نوم اوشی په ظاهر کښے ليکن د الله په غضب به اخته شی او بل دا چه خلق به حج ته نه ځی ځکه د خيرات پيسے به ورسره نه وی نو د حج نه به ددے رسم او رواج په سبب باندے پاتے شی - والله الموفق۔

بيا به حاجی صاحب د نيکئ کوشش کوی او دنيا سره به تعلق کموی او آخرت سره به تعلق جوړوی نو هله به کامياب شی - والله المستعان وهو نعم المعين۔

OOOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د حج بعضے مسائل

۱- **مسئله** : کوم سړے چه حج تمتع اوکړی او همدا حج ضروری دے او بیا د اختر په ورځ هدیه نه مومی ځکه فقیر وی مال ورسره کم وی نو دا چه کله خپل ملك ته واپس شی نو لس روژے به نیسی درے به مخکښے د حج نه او اووه (۷) به روستو د حج نه نیسی کله چه فارغ شی د احکامو د حج نه او وطن ته راشی۔

۲- **مسئله** :

اضحیه یعنی د اختر قربانی دا په مسافر سړی نشته که حاجی وی او که غیر حاجی وی لیکن کوم کس چه قِران یا حج تمتع کړے وی نو په هغه هدیه لازمه ده ضرور به هغه ذبحه کوی او که نه وی نو لس روژے دِے اونیسی لکه مخکښے بیان شول۔

۳- **مسئله** : چه کله ذبح د حیوان کوی نو قبلے ته دِے متوجه کوی او بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُ اَکْبَرُ، اَللّٰهُمَّ مِنْكَ وَاِلَیْكَ اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّیْ کَمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ اِبْرَاهِیْمَ خَلِیْلِكَ دا دِے اووائی، او که اوښ ذبح کوی نو په ولاړه ئے ذبح کول پکار دی او که غوا، گډ ذبح کوی نو په چپ طرف باندے به ئے څملوی۔

۴- **مسئله** : د شیطان په ویشتلو کښے بے ضرورته بل څوك

نائب کول ندی جائز لکه بعضے خلق خپلو زنانو له شیطان ولی یا بعضے خلق هسے جلتی کوی بلکه که انسان سخت بیمار وی چه طاقت نه لری نو بیا بل څوك نائب کولے شی۔

۵- **مسئله** : کله چه انسان د شپے په مزدلفه کښے وی نو د صبا د آذان نه مخکښے ماشومان او زنانه منی ته لیږلے شی چه شیطان ولی په غیر د گڼړے د خلقو نه چه تکلیف ورته نه وی۔ او کوم سړے چه د هغوئ سره ځی نو هغه هم په دے حکم کښے داخل دے۔

۶- **مسئله** : کله چه انسان د اختر په ورځ شیطان ولی او قربانی اوکړی او سر اوخروی نو دا حلال شو احرام دِے لرے کړی هر هغه څه ورلره جائز شو چه په احرام سره پرے حرام شوی وو لکه عطر لگول، نوکونه پرے کول وغیره شو لیکن خپلے زنانه ته به نه نزدے کیږی ترڅو پورے چه طواف زیارت ئے نه وی کړے او کله چه طواف زیارت اوکړی نو بیا پوره حلال شو خپله بی بی ورته هم حلاله شوه۔

۷- **مسئله** : زنانه به پس د عمرے او حج یعنی د شیطان د ویشتلو نه او د قربانئ کولو نه روستو که چرته پرے لازمه وه نو سر به نه خروی ځکه ښځے دپاره سر خرئیل حرام دی لکه سړی له گیره خرئیل حرام دی او د بعضے حاجیانو گیرے په حج کښے ښے راغلے شی لیکن د بد نصیبئ په وجه بیائے د اختر په ورځ د ښځو سره مشابه کړے وی ددے عظیم جرم نه مسلمانانو ځان اوساتئ او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـورو دوستانـو ته ترغیب ورکړئ نو الله به ستا سو دپاره اجر عظیم اولیکی ان شاء الله تعالی۔

او ښځـه بـه د ګوتـو د سرونـو په اندازه یا ددے نه کم سر لنډوی یعنے د ویښتو بعضے سرونه به واخلی۔ او سړے هم قصر کولے شی خو مره ویښتـه چه اخلی لیکن یو یا دوه ویښته پریکول قصر نه دے ځکـه د قـصر تعریف مخکښے بیان شویدے مخکښے صفحو کښے ئے اوګوره۔

۸۔ **مسئله**: د شیطان ویشتـو کښې هغه نیغ دیوال ویشتل ضروری نه دی بلکه هغه جور ځائے ته کانړے ورغورځول ضروری دی کما فی حجة النبی۔

۹۔ **مسئله** : مـحرم سړے بـه د احرام په حالت کښے نه نکاح کوی او نه به خوك په نکاح ورکوی۔

۱۰۔ مسئله : محرم سړے سر وینځلے شی۔

۱۱۔ مسئله : محرم دوائی هم کولے شی۔

۱۲۔ **مسئله** : مـحـرم سړے پـه موټر جهاز وغیره کښے کیناستلے شی او پدے سره دده سر نه پټیږی۔

۱۳۔ **مسئله** : که د محرم سړی په سر کښے څه تکلیف وی او وے خروی نو بیا به کفاره کښے یو ګډ ورکوی یا به شپږ مسکینانو تـه طـعام ورکوی نیم اوګے (یعنی تقریباً پاؤباندے یو کیلو)۔ یا دِے درے روژے اُونیسی۔

۔ **مسئله** : کـه داسے تیل وی چه بالکل پکښے خوشبوئی

نه وی نو محرم سړے ئے لګولے شی او جائز دی۔ (ترمذی)۔

۱۵۔ **مسئله** : محرم سړے د اوچے ښکار نشی کولے او که بل چا دده دپاره کړے وی دده په اشاره یا دلالت سره هم نه به ئے خوری۔

۱۶۔ **مسئله** : د دریاب حیوانات محرم له ښکار کول جائز دی او ملخ ورله هم جائز دے ځکه دا دریابی حسابیږی۔ [ابوداود]۔

۱۷۔ **مسئله** : کـوم سـړی نـه چه دعرفے ورځ لاړه شی او عرفات تـه او نـه رسیږی نـو د اختر شپے تـه دِے ځان عرفات تـه ورسوی۔

د صبـا د راختـونـه مـخکښے او کـه د اختر صبا راوختلو او دا عرفات ته نه وی تلے نو دده نه حج فوت شو او راتلونکی کال له به بیا حج کوی۔

۱۸۔ **مسئله** : په منی کښے د اختر د ورځے نه پس شپے تیرول ضروری دی۔ کـه څـه سخت ضرورت نـه وی نو انسان دِے هلته ضرور شپـه کوی۔ مـنی کښے د اختر د ورځے نه پس یوه شپه، دوه شپے کول ضروری دی او که دریمه کوی نو هم هغه ته اختیار دے۔

۱۹۔ **مسئله** : د خپلے قـربـانـئ نه خوړل بهتر دی لیکن که جنایت ئے کړے وی او د هغے قربانی وی نو بیا به ئے نه خوری صرف مسکینان به ئے خوری۔

۲۰۔ **مسئله** : مسـجـد حرام تـه بـلکه هر مسجد ته د خپلو سره نـنـوتـل جائز دی کله چه څه ظاهری ګندګی وربانده نه وی په دیرو احادیثو کښې راغلی دی۔ او دے مسئلے ته ځکه ضرورت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه کوم انسان ډير طوافونه کوی نو د هغه ښپے خوګيږی نو بيا لړے ورځے پس هغه طواف نه شی کولے لکه دا تجربه تاسو اوکړئ نو که څوك چپل وغيره د طواف دپاره په خپو کړی نو بالکل جائز دی- جاهل سړے به تا منعه کوی-

ما يو سړے اوليدلو چه هغه د چپلو سره طواف کولو نو بعضو جاهلانو منع کولو نو ما ورته اووئيل چه دا خو د رسول الله ﷺ نه ګڼړو احاديثو کښے ثابت دی زمونږ دين آسان دے د يهوديانو د دين په شان نه دے- بلکه طواف په سورلئ سره هم ثابت دے او همدارنګه نبی ﷺ سعی په صفا مروه کښے په اوښ باندے کړے وه، نو مسلمانانو د خپل دين نه ځان خبر کړئ !-

۲۱- **مسئله** : عمره او حج دواړو کښے رمل يعنے پهلوانئ سره تلل شته که څوك عمره کوی نو هم په اولنو درے ګردشونو کښے به پهلوانی کوی او که څوك حج کوی نو هم دا رمل پهلوانی به کوی دا سنت طريقه ده په شرط د طاقت باندے يعنے چه طاقت ئے رسيږی نو کوی به ئے- (بخاری)-

۲۲- **مسئله** : کوم سړی چه خپله بی بی خکل يا مسه کړه نو په هغه باندے توبه ويستل واجب دی باقی دم يا فديه پرے نشته او چا چه پرے دم واجب کړيدے د هغوی سره هيڅ دليل نشته- اوګوره (فقه عطاء /۳۲٤)-

۲۳- **مسئله** : خپلو سره احرام تړل صحيح دی څه ممانعت پکښ نشته ليکن د خپو ظاهر طرف ښکاره کول پکار دی-

۲٤- **مسئله** : په سر باندے په حالت د احرام کښے ټوکرئ يا څه پنډ وغيره کيخودل جائز دی او سر په ټوپئ يا په څادر باندے پټول ندی جائز-

د احرام او ميقات مسائل

۱- اول : په حج کښے ډير فرائض دی - يو پکښے احرام دے او احرام عبارت دے د نيت کولونه، ليکن نيت سره تلبيه يو ځائے کول هم پکار دی دارنګه ګنډلے شوے جامے لرے کول پکار دی نو بيا به دا محرم اوګرځی او نيت د زړه سره تعلق لری په ژبه ئے وئيل ندی ثابت-

۲- دويم : ديو سړی احرام د دوه حجونو يا د دوه عمرو نه صحيح کيږی بلکه په يو احرام يو حج او يوه عمره ادا کيږی-

۳- دريم : د احرام نه پس دوه رکعاته کول اکثر علماء ئے مستحب نه ګڼړی که چا اونکړل نو څه حرج ورباندے نشته ځکه صحيح حديث کښے چرته دا دوه رکعاته ندی ثابت او کوم علماء چه په يو مجمل حديث باندے استدلال کوی چه هغه دا دے :

أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ صَلِّ فِي هٰذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقُلْ عُمْرَةٌ وَحَجَّةٌ۔

[اخرجه الشيخان]-

نو ددے نه فرض مونځ هم مراد کيدے شی او نفل هم مراد کيدے شی- بلکه دا چه دا مونځ ددے ځائے (ذو الحليفه) شخصی فضيلت دے ددے ځائے پورے خاص دے-

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤- څلورم : د میقات نه مخکښې احرام تړل په غیر د ضرورت نه بدعت دے ځکه رسول الله ﷺ د میقات نه مخکښې احرام نه دے تړلے البته که جامه مخکښې واچوی نو دا به جائز وی خو نیت د احرام یعنی تلبیه د میقات نه کوی- او امام مالکؒ یو سړی ته دا اوو ئیل : هغه مدینې نه احرام تړلے وو چه تا بدعت اوکړلو-

٥- پنځم : پاکستانې یا افغانستانې سړے د جدے نه احرام نشی تړلے یعنی یو سړے چه په هوائی جهاز کښې لاړ شی او بیا په جده کښې احرام تړی نو دا صحیح نه ده بلکه د اکثرو علماؤ په نزد باندے په ده باندے دم واجب شو ځکه جده د میقاتونو نه دننه ده حرم شریف ته نزدے ده لیکن جدے والا او څوك چه جده کښې کار کسب کوی نو هغوی به احرام د حج او عمرے هم د دغه ځائے نه تړی هغوی دپاره میقات ته تلل نشته ځکه رسول الله ﷺ فرمائی : څوك چه د میقات نه دننه اوسیږی هغوی به احرام د خپل کور نه تړی (بخاری، مسلم)-

٦- شپږم : څوك چه حرم ته د حج، یا عمرے دپاره نه ځی صرف د کار کسب یا د ملاقات وغیره دپاره ځی نو په ده باندے احرام تړل نشته ځکه رسول الله ﷺ فرمائی : لمن اراد الحج والعمره - یعنے احرام تړل د هغه چا دپاره دی چه د حج او عمرے اراده لری- (بخاری، مسلم) -

نبی ﷺ د فتح مکه په ورځ (بغیر د احرام نه) حرم ته د وسلے سره ننوتلے وو- وَعَلٰی رَأْسِهِ الْمِغْفَرُ -

٧- اووم : څوك چه مکه کښې اوسیږی یا هلته د عمرے دپاره تلے وی دیره وی نو هغوی به د خپل کور نه احرام تړی مسجد حرام ته د احرام تړلو دپاره تلل ضروری نه دی او نه څه مستحب دی بلکه صحابه کرامو د نبی ﷺ سره د مکے مکرمے د یو خوړ نه چه ابطح ورته وائی- احرام تړلے وو-

٨- اتم : د زنانو دپاره د احرام څه خاصه جامه نشته بلکه هغه به په خپلو جامو کښې احرام اوتړی مگر دومره ده چه دستانے به نه اچوی او پرده به هم په مخ نه اچوی لیکن که ځوانه زنانه وی او د فتنې یره وی نو بیا به په مخ باندے لوپټه وغیره اچولے شی او د بره طرفنه دے را واچوی د مخ نه جدا کول ئے ضروری نه دی ځکه د نبی ﷺ بیبیانو به په احرام کښې مخونه ښکاره کول کله چه به ئے څوك مخے له ورغلل نو مخونه به ئے پټ کړل-

[مسند احمد، ابوداود، ابن ماجه، الحاکم، مشکاة، فتاوی ابن تیمیه ۲۶/ ۱۱۲]-

٩ - نهم : د احرام دپاره څه خاصه طریقه په جامو اغوستلو کښې نشته صرف لنګ به اووهی او تړی دے نه- عبد الله بن عباس به تړل بد ګنړل او څادر به په دواړو اوګو واچوی او یوه اوګه به نه ښکاره کوی- مگر کله چه طواف ته ورځی نو ښئ اوګه به ښکاره کوی او د طواف کولو نه پس به ئے بیا پټوی-

١٠ - لسم : تلبیه به په عمره کښې په ټوله لار وائی، کوم ځائے کښې چه تغیر د احوالو راځی او کله چه مسجد حرام ته داخل شی او حجر اسود خکل کړی نو بیا به تلبیه پریږدی لکه دا د ترمذی

حديث کښې راغی او چه د حج احرام ئې اوتړلو نو د شيطان ويشتلو پورې به تلبيه وائی. کله چه لوئی شيطان ويشتل شروع کړی نو تلبيه به بس کړی.

۱۱- يولسم : د احرام دپاره غسل کول سنت عمل دې که په ائرپورټ کښې امکان نه وی نو کور کښې دې غسل اوکړی او جامې دې بيا ائرپورټ کښې بدلې کړی.

۱۲- دولسم : که محرم سړی د احتلام په وجه جنب شو نو په ده غسل کول لازم دی او احرام ئې نه خرابيږی او که په غسل کښې ترې څه ويښته اوختل نو هيڅ پرې نشته.

۱۳- ديارلسم : که محرم سړی قصداً يا د عذر د وجې نه د سر ويښته اُوخزئيل يا ئې لنډ کړل، نو په ده ګډ لازم دې يا به شپږو مسکينانو ته خوراك ورکوی هر يو له نيم صاع دې. يا درې روژې دی لکه چه آيت کښې راغلی دی.

۱٤- څوارلسم : زنانه په احرام کښې جرابې اچولې شی صرف دستانې اونقاب به نۀ اچوی.

OOOOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج قِران، حج تمتع
او حج افراد مسائل

۱۵- حج قِران بهتر حج دې ځکه چه نبی ﷺ کړيدې او دهغې طريقه دا ده چه احرام به د حج او عمرې دواړو دپاره اوتړی (لَبَّيْكَ حَجَّةً وَعُمْرَةً) به وائی او هديه به د ځان سره د ميقات نه روانه کړی او کله چه مسجد حرام ته اورسيږی نو طواف قدوم به اوکړی ځکه هغه سنت دې بيا به سعی اوکړی بيا به محرم اوسی ترڅو به ځان نه حلالوی چه ځان په حج کښې د اختر په ورځ حلال کړی. او بيا به د کعبې نه يو طواف اوکړی او سعی به نه کوی نو په حج او عمره دواړو کښې يوه سعی او يو طواف شو چه هغه فرض دې.

(بخاری، مسلم).

او کومو خلقو چه د دوه طوافونو او دوه سعيو فتویٰ ورکړيده، د هغوی فتوی د سنت نبوی موافق نۀ ده.

۱٦- حج تمتع دويمه درجه کښې دې او طريقه ئې دا ده چه د ميقات نه به د عمرې دپاره احرام اوتړی او مکې مکرمې ته به لاړ شی نو اول به طواف د عمرې اوکړی بيا به سعی اوکړی بيا به ځان حلال کړی او کله چه د ذوالحجې اتمه ورځ راغله نو د خپل ځائے د اقامت نه به د حج دپاره احرام اوتړی او ددې تمتع په وجه په ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندے هدیه لازمه شوه چه په یوم النحر کښې به ئے ذبح کوی۔

په تمتع کښې شروط دا دی چه عمره به ئے د حج په میاشتو کښې کړے وی او واپس به کورته نه وی راغلے۔ او متمتع حاجی به د طواف زیارت نه روستو ضرور سعی کوی۔ په خلاف د حج افراد او قِران نه چه ددے په حاجی سعی نشته کله چه دوئ د طواف قدوم نه پس سعی کړی وی، او که چرته نه ئے وی کړی نو بیا په دوئ د طواف زیارت نه روستو سعی کول لازم دی۔

(کما فی المغنی (۴۱۱/۳ – رد المحتار ۱۸۳/۲ – مناسك الحج : ۳۹)۔

۱۷– که سړی د حج افراد احرام اوتړلو نو ده له غوره بلکه ضروری ده چه هغه فسخ کړی یعنی حج دِے په عمره باندے بدل کړی او بیا دِے په اتمه ورځ د حج نیت اوتړی نو حج تمتع به ئے اوشی او په دے باندے رسول الله ﷺ صحابه کرامو ته حکم کړے وو۔ کما فی زاد المعاد۔

عجیبه فائده : په مسجد حرام کښې د مونځ گذار مخے ته تیریدل څه رنګ دی ؟۔

نو صحیح خبره دا ده چه د مونځ گذار مخے ته هر ځائے کښې تیریدل منع دی ځکه په دے باندے ډیر احادیث راغلی دی۔ صرف دومره ده چه په یو ضعیف حدیث کښې راغلی دی چه د طواف کونکی دپاره د مونځ کونکی مخکښې تیریدل جائز دی او هسے ګرځیدونکے دپاره نه دی جائز او دا مسئله البانی په [حجة النبی] کښې تفصیلا کړیده، لیکن جاهلان خلق بے ضرورته په حرم کښے

د مونځ گذار مخے ته تیریږی بلکه د جاهلانو په نزد باندے مسجد نبوی کښے هم د مونځ گذار مخے ته تیریدل جائز دی او حال دا چه رسول الله ﷺ منع په مسجد نبوی کښے کړیده (هلته ئے دا حدیث فرمائیلے دے)۔

دم په څه وجه لازمیږی ؟

۱– اول : مخکښې تیر شویدی چا چه ګنډلے جامے قصدا یا د عذر د وجے نه واغوستلے نو په هغه فدیه لازم شوه چه (ګډ) دے دا به ذبح کوی۔

۲– دویم : دارنګه دم په هغه چا لازم دے چه په څادر، توپئ، پټکی سره سر پټ کړی او که چرته خیمه یا موټر کښې کیناستلو نو څه حرج پکښې نشته دارنګه که څه ټکرئ وغیره ئے په سر کیښودله نو هم څه حرج نشته دارنګه په چشمو لګولو سره هم څه نشته۔

۳– دریم : سر خرئیل یا د بدن نه په خپل اختیار ویخته خرئیل یا کټ کول په دے هم دم لازمیږی۔

۴– څلورم : د نوکونو په پریکولو سره هم دم لازمیږی۔

۵– پنځم : په خوشبوئی لګولو سره هم دم لازمیږی۔

۶– شپږم : مباشرت سره هم دم لازمیږی۔ د مباشرت نه مراد خپله زنانه خکلول یا غاړه باسل یا نور داسے کارونه ورسره کول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

که جماع ئے ورسره اوکړه نو حج ئے فاسد شو دوباره به ئے کوی.
علماء وائی چه حج په هيڅ يو عمل نه فاسديږی سوا د جنس الرفث نه يعنی صرف پدے يو عمل. او د بعضے علماؤ په نزد باندے ددے په متعلقاتو باندے هم فاسديږی. ليکن دا قول غوره نۀ دے.

۷- اوم : که محرم سړی ښکار مړ کړلو نو د هغے جزاء به ورکړی د هغے په شان حيوان باندے.

۸ - اتم : او که محرم د حرم گياه گانے کټ کړے نو د هغے بدله پرے هم لازمه ده.

۹ - که سړے د عرفات نه مخکښ د نمر پريوتلو نه راووتلو نو په ده باندے دم لازم دے د علماؤ په راجح قول کښ.

۱۰- که محرم سړی د بل سړی سر اوخرولو نو په ده څه نشته کله چه هغه بل سړے محرم نه وی. نو دارنگ که نوکونه ورلره واخلی نو هم ورله جائز دی.

۱۱- د وينے په وتلو باندے څه نشته که قصداً وی او که بے اختياره وی ځکه رسول الله ﷺ په احرام کښے وينه ويستلے ده.
[بخاری].

۱۲- که چا په مزدلفه کښ شپه تيره نکړه نو دم پرے لازم دے مگر د زنانو او کمزورو دپاره د نيمے شپے نه پس تلل جائز دی.
ليکن پدے کښ غوره دا ده چه په مزدلفه کښ شپه تيرول فرض دی، ددے په پريخوستو سره حج فاسديږی.

۱۳- د محرم دپاره د درياب ښکار جائز دے او دارنگ کورنی حيوانات هم ذبحه کولے شی صرف صحرائی حيوانات ښکار کول ورلره جائز ندی دی.

۱۴- څوک چه د عرفات نه پاتے شو تردے پورے چه د اختر د ورځے صبا راوختلو نو په ده باندے هم دم لازم دے. کما فی الاثر (او دا مسئله د فائت الحج ده). او صرف عمره به اوکړی پدے کال ترے حج قضاء شو راتلونکی کال کښ به بيا حج کوی.

۱۵- دم به د حرم د حدودو په داخل کښ ذبح کولے شی يعنی په منی وغيره کښ. د حرم د حدودو نه بهر د دم ذبح کول صحيح نه دی او د حرم حدود به روستو بيان شی ان شاء الله تعالی.

۱۶- چا چه طواف وداع پريخودلو نو په هغه هم دم لازم دے ځکه هغه واجب دے ليکن حائضه زنانه باندے نه دے واجب.

۱۷- که د چا نه د سر خرئيل او يا کمول پاتے شو نو په ده هم دم لازم دے. (الفتاوی الاسلاميه).

۱۸- په منی کښ شپه تيرول د علماؤ په غوره قول کښ واجب دی نو که چا دا شپے د ضرورت نه په غير بل ځائے کښ اوکړے نو دم پرے لازم دے.

۱۹- په يولسمه او دولسمه ورځ د زوال نه مخکښ د شيطان ويشتلو سره هم دم لازميږی.

۲۰- چا چه شيطان ته اووه کانړی په يوځل ور واچول نو په ده باندے دوباره ويشتل ضروری دی او که بيا ئے اووه کانړی ورپوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکړل نمبر په نمبر نو په ده باندے دم لازم دے۔

۲۱- که چا په جمراتو کښې د ترتیب لحاظ او نه ساتلو اول ئے غټ شیطان بیائے مینځ والا بیائے وړوکے اوویشتلو مثلا نو په ده هم دم لازم دے۔ (الفتاوی الاسلامیه)۔

ضروری خبردارے

دا دم لازمیدل غالباً د عبد الله بن عباس رضی الله عنهما اجتهاد دے او ډیر علماء کرام ددهٔ موافق دی لیکن محققینو علماءِ کرامو لیکلی دی چه دم صرف په یو څو څیزونو لازمیږی چه هغه دا دی:

(۱) څوك چه محصر شو یعنی په لاره کښې د حج د دشمن یا بلے خطرے په وجه بند کړے شو لکه دا په قرآن کښې راغلے دے۔

(۲) د سر په خرئیلو باندے۔

(۳) په حج تمتع او قران کښې دم (یعنی قربانی) لازم ده، چه دیته د تمتع او قِران هدیه وائی۔

(٤) کله چه ښکار قتل کړی نو د هغے په بدله کښې دم لازمیږی۔

(٥) په حالت د احرام کښې د بی بی سره جماع کولو باندے دم لازمیږی، او پدے دم کښې به اُوښه ورکوی لکه دا د عمر بن الخطاب رضی الله عنه فتویٰ ده او هیڅوك مخالف ئے نهٔ دے موجود۔

ددے پنځو ځایونو نه بغیر که چا دم ادا نکړو نو په هغه باندے هیڅ حرج نشته ځکه چه دا دم لازمول په نبوی احادیثو کښې ددے پنځو نهٔ سوئ ندی موجود لکه اُوګوره

الموسوعة الفقهية الميسرة كتاب الحج۔

د طواف، سعی او جمراتو مسائل

طوافونه درے دی

۱- **اول طواف قدوم** : دا سنت دے کله چه اول سرے مکے مکرمے ته داخل شی نو دا به کوی دا طواف په حج قِران کښې هم شته او په حج افراد کښې هم شته او حج تمتع کښې طواف قدوم په اول کښې نشته یعنی کله چه حرم ته راشی نو د عمرے دپاره به طواف اوکړی او بیا به سعی اوکړی او بیا به ځان حلال کړی، لیکن د امام احمد وغیره نه نقل دی چه تمتع والا دِے هم طواف قدوم اوکړی کله چه د عرفات نه واپس شی۔ او بیا دِے سعی اوکړی او بیا دِے طواف زیارت اوکړی کما فی المغنی (۳/٤٧٥)۔

لیکن دا خبره صحیح نهٔ ده۔

۲- **دویم طواف زیارت** دے دا فرض دے او د اختر په ورځ به کولے شی او د عذر د وجے نه ئے انسان درے څلور بلکه زیاتو ورځو پورے روستو کولے شی بلکه که چا طواف زیارت اوکړلو او بیا خپل کلی ته را روان شو نو دا د طواف وداع په ځائے قائمیږی کما

(c) ketabton.com: The Digital Library

فی الفتاوی الاسلامیه (۲۵۳/۲)۔

۳- **دریم طواف الوداع** دے دا هم هر حاجی باندے واجب دے کله چه وطن ته را روانیږی نو دا (د رخصتئ) طواف به اوکړی لیکن که زنانه بیماره وی نو په هغے نشته (بخاری، مسلم)۔

٤- طواف د شپے هم کیږی او د ورځے هم کیږی لیکن د رسول الله ﷺ طریقه دا وه چه هغوی به په اول د ورځ کښے طواف کولو بیا به ئے ماسپښین منی ته ځان رسولو۔ (مشکاة)۔

۵- په حج قِران اوافراد کښے یوه سعی ده که اول ئے سعی اوکړه اوبیا ئے طواف قدوم اوکړلو نو بیا پرے نشته او که اول ئے طوافِ قدوم اوکړلو نو بیا پرے سعی په یوم النحر کښ لازم ده او حج تمتع کښ دوه طوافونه او دوه سعی دی یو طواف او یوه سعی د عمرے دپاره او دویم طواف او سعی دحج دپاره۔

٦- د ذو الحجے په اتمه ورځ بعضے خلق منی ته د تلو نه مخکښ طواف او سعی کوی او بیا روستو په یوم النحر باندے سعی نۀ کوی او حال دا دے چه حج تمتع والا دپاره دا صحیح طریقه نۀ ده بلکه سنت دا ده چه سعی د اختر په ورځ د طواف نه روستو اوکړی، لیکن احنافو علماؤ لیکلی دی چه د سعی دپاره وقت معین نشته نو ځکه ئے مخکښ کول هم جائز دی لکه رد المحتار ۱۸۳/۲- شرح الوقایه (۲۷۰/۱) کښے ئے لیکلی دی مګر خبره ئے خطاء ده۔

۷- که په عمره یا په حج کښ چا سعی مخکښ اوکړه او

طواف ئے روستو اوکړلو نو دا هم روا دے لکه حدیث کښے راځی۔

اِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ ۔ (بخاری)

لیکن سنت دا ده چه د ترتیب نه کار واخلی۔

۸- که یو ناپوهه سړی سعی پریخوده بیا ورته چا خبر ورکړو چه په تا سعی لازم ده نو اوس به سعی اوکړی اګرکه دوه درے ورځے هم تیرے شوے وی ځکه چه پرله پسے والے په طواف او سعی کښ ضروری نه دے او په ده باندے څه نشته۔

۹- که څوك د جمراتو کانړی د مزدلفے نه راوړی نو حرج پرے نشته او د هغے وینځل هم د خیر کار نه دے او د کانړو مقدار د ګلو بزو د پچو په اندازه دے په مستعمل شوے جمره باندے بیا ویشتل هم جائز دی۔

۱۰- د اختر په اوله ورځ صرف جمره عقبه ویشتل کیږی د هغے وخت د اختر د نیمے شپے نه شروع کیږی په نیز د بعض علماؤ لیکن غوره دا ده چه د معذورو او کمزورو دپاره د صبا د راختلو نه شروع کیږی۔ او د روغو صحتمندو دپاره د نمر راختلو نه پس حکم دے۔ او آخری وخت ئے د یولسمے شپے صبا راختل دی لیکن جمره د ورځے ویشتل سنت دی او د شپے په غیر د ضرورت نه ویشتل ندی پکار، البته که سړی ته تکلیف وی نو د شپے ویشتل ورلره هم جائز دی او هیڅ پرے نشته۔

۱۱- په یولسمه، دولسمه ورځ باندے د علماؤ په غوره قول کښے د زوال نه مخکښے شیطان ویشتل جائز نۀ دی که چا د زوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه مخکښ اوویشتلو نو په هغه باندے اعاده (دوباره ویشتل) لازم
دی او کـه خپـل کـلـی ته تلے وی نو بیا به توبه او استغفار اُوکړی او
نور پرے هیڅ نشته۔

۱۲- څوك چه خپلو زنانه او ماشومانو سره مِنیٰ ته راشی نو دا
هم د هغوی په حکم کښ دے چه د نمر ختلو نه مخکښ جمرات
ویشتلے شی۔

۱۳- کوم سړی چه یو کانړے اخوا دیخوا گذار کړلو او حوض ته
ئے گذار نکړے شو نو بل کانړے به د هغه په ځائے باندے ورگذار
کړی چه اوه کانړی صحیح پوره شی ځکه شیطان دغه جدا حوض
ته وائی۔ دے نیغ بوڅلی او دیوال ته نه وائی۔

۱٤- کـه څوك دریمـے ورځے ته په منی کښ پاتے شو تردے چه
شپـه پرے راشی نو په ده باندے واجب ده چه د زوال نه پس شیطان
اولی مـخـکـښـے ئے نشی ویشتلے دا د رسول الله ﷺ طریقـه ده او
فرمائیلے ئے دی:

خُذُوا عَنِّیْ مَنَاسِکَکُمْ۔ ما نه د حج طریقے زده کړئ!۔

۱۵- د شیـطـانـانـو په ویشتلو کښ نیابت نه دے جائز لیکن که
یـوه زنانه ضعیفه (بیماره) وی یایو بوډئ زنانه یا بوډا سړے وی نو
د هغوی دپاره بل څوك ویشتل کولے شی لیکن شرط پکښ دا دے
چه هغـه بـل سړے به هم حاجی وی مکلف به وی نو د خپل ځان
دپاره بـه اول شیطان اوولی بیا ډے مؤکل دپاره اوولی او که دا نه وی
نو پـه دهٔ بانـدے اعـاده لازم ده ځـکه دے انسان جمرات پریخوستے

دی۔

۱٦- په هیڅ طـواف کـښ نیابت نـه دے جائز ځکه طواف په
کجاوه (یا [wheel chair] ویـل چیئر) کښ هم کیږی نو که پخپله
ئے نشی کولے نو په کجاوه یا لاس گاړی وغیره کښے ډے اوکړی۔
دارنگ په سعی کښے هم نیابت کول ندی جائز د هغے هم دغه
حکم دے۔

۱۷- کـه چا د یولسمے ورځے د شیطان ویشتل دولسمے ورځے ته
روسته کړل نو بیا هم پرے هیڅ نشته لیکن سنت دا دی چه په هره
ورځ خپل خپل شیطان اوولی دا راجح قول دے بعض علماء پرے دم
لازمـوی لیکن ظاهره دا ده چه روستنئ درے ورځے په منزله د یوے
ورځ دی۔ کما فی (الجمرات صـ: ۹۸)۔

۱۸- د شپے شیطانان ویشتل ندی پکار مگر د کمزرو، یا زنانو
یا مـعـذورو خـلـقـو دپاره جائز دی چه د شپے ویشتل اوکړی دا قول
راجح دے (الجمرات: ۱۰۵)۔

۱۹- پـه نـجـس کـانـړی د شیطان ویشتل جائز دی لیکن غوره
خبـره نـه ده ځکه دا یو عبادت دے او عبادت په پاکو شیانو پکار دے
چا چه د درے کـانـړو نـه زیات پریخودل په جمراتو کښ نو دم پرے
لازم دے د جـمـهـورو پـه قـول باندے او دا یو قول دے او که د دریو نه
کـم وو نـو بیا پرے صدقه لازم ده څومره چه ئے وسع کیږی هغومره
ډے اُوکړی څه مقدارئے نه دے معلوم۔

او صحیـح دا ده چه اُوه کانړی واجب دی او لازم دی، قصداً ددے

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کمے کول غلط دي، عبادت نهٔ دے۔

۲۰- د جمراتو په ويشتلو کښې ويشتل ضروري دي هسے کانړي په حوض کښې د لاسه غورځول نه دي پکار۔

۲۱- د کانړو نه په غير په بل څه شيطان ويشتل ندي جائز لکه چه چارو يا په اوسپنه يا په بلوريا په چپلو وغيره باندے ويشتل ندي جائز۔

۲۲- د جمراتو په ويشتلو کښې نيت کول ضروري دي ديکښې که د چا د لاسه کانړي پريوتل او په جمره واقع شول نو ديته ويشتل نه وائي بيا به ئے اولي۔

۲۳- کله چه د سړي غالب گمان وي چه کانړے حوض ته پريوتلو نو دا کافي ده پدے کښې دا بهتره ده چه يقين پرے راشي چه حوض ته کانړے اورسيدلو ۔

(کتاب رمي الجمرات وما يتعلق بها من الاحكام مدللا).

مونږ دلائل ددے وجه نه پريخودل چه کتاب اوږد نشي ورنه دا مسائل په احاديثو کښې او په نزد د علماؤ ثابت دي۔

۲۴- کله چه يو سړے د مريضتيا د وجه نه وکيل يعنے نائب اونيسي د جمراتو دپاره بيا د هغه سړي عذر ختم شي روغ شي نو ده لره مستحب ده چه د جمراتو ويشتل راوگرځوي که راوے نه گرځولو نو څه حرج پرے نشته۔

۲۵- کله چه نائب وړوکے جمره يعني شيطان د ځان دپاره اولي نو بيا دے ئے د موکل دپاره اوولي دا طريقه جائز ده او بهتره دا ده چه

اول درے واړه جمرات د ځان دپاره اوولي بيا چه راواپس شي نو درے واړه جمرات به د موکل دپاره اولي۔

۲۶- کله چه يو سړے بے هوشه شو او نائب ئے اونه نيولو تردے چه د مني ورځے ترے تيرے شوے نو پدے سړي اعاده لازم شوه او که وکيل ئے اونيولو بيا پرے بے هوشي راغله نو هيڅ حرج نشته۔

۲۷- طواف او سعي په لاندے چهت کښې کول افضل دي او په بره چهت کښې جائز دي ليکن د ضرورت په وخت کښې او که سعي په بره چهت کښې کوي نو دا کوشش به کوي چه په سعي کښې د صفا مروه د حدودو نه بهر نشي (مينځ مينځ کښې دے سعي کوي)۔

۲۸- په عمرے والا باندے طواف وداع نشته په راجح قول د علماؤ کښې۔

(شرح مسلم ۱/۴۲۷ - البيهقي ۵/ ۱۱۶).

او په سنن کبري کښې ورسره د (الحاج) قيد راغلے دے يعني طواف وداع په حاجي باندے واجب دے او په عمرے والا باندے نه دے واجب۔

00000000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هدی احکام

۱- څوك چه تمتع يا قِران والا وی په دوئ هدی لازم ده چه په منی کښې به ذبح کولے شی په ورځ د اختر او حاجی ترے پخپله هم خوراك کولے شی۔ او حاجی مفرد باندے قربانی يعنی هدی نشته۔

۲- دويم د هدی او اضحيه يعنی قربانی مينځ کښې فرق دے او هغه دا چه هدی فرض ده او قربانی په نزد د بعضے علماؤ واجب ده ليکن هغوی وائی چه په مسافر نشته۔ او اکثر علماء ورته سنت وائی او په مسافرئے هم واجبوی۔

۳- دريم: څوك چه طاقت د هدی نه لری نو لس روژے به نيسی، درے د عرفے د ورځے نه مخکښې او اوه د حج نه روستو (سوره البقره) او د اضحيه نه موندلو په صورت کښې روژے نيول نشته۔

۴- د هدی په ځائے پيسے ورکول فقيرانو ته دا حرام دی او سخته ګناه ده دا د ځان نه شريعت جوړول دی۔

﴿لَنْ يَّنَالَ اللّٰهَ لُحُوْمُهَا وَلَا دِمَائُهَا وَلٰـكِنْ يَّنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ﴾

(سورة الحج)۔

۵- د هدی ذبح کول په غير د حرم نه بل ځائے کښې نه دی جائز که چا ذبح خارج د حرم نه اوکړه نو بيا به دوباره ذبح کوی اګر که دا غوښه ئے حرم ته راوړی وی او په فقيرانو ئے تقسيم کړے وی۔

۶- دا رنګ د اختر د ورځ نه مخکښې هدی ذبح کول جائز ندی که چا د اختر د ورځے نه مخکښې ذبح اوکړه نو بيا به بله ذبح کوی۔

۷- د چا نه چه هديه د ناپوهئ نه پاتے وی نو روسته دے په حرم (مکه مکرمه) کښې ذبح کړی او که کورته راغلے وی نو مکه مکرمه کښې دے ځان له وکيل اونيسی چه دده دپاره ذبح اوکړی۔

۸- که د يو سړی نه د هدی طاقت وی او نه ئے د روژے نيولو وسع وی ځکه چه بيمار دے نو چه کورته راغے لس روژے به اونيسی او نور څه پرے نشته۔

۹- که يو سړے په شوال يا ذو العقده کښې عمره اوکړی او بيا واپس کورته لاړو بيا حج ته راغے نو راجح دا ده چه دا متمتع نه دے په ده هديه نشته دا د عمر بن الخطاب او ابن عمر رضی الله عنه نه نقل ده او که کورته لاړ شی بلکه جدے يا طائف يا بل ځائے ته لاړو بيا حج ته راغے نو په ده باندے هديه لازمه ده۔

د حرم شريف حدود

يو مسجد حرام دے او بل حرم دے د حرم زمکه لويه ده او د حرم دپاره خپل احکام دی چه د هغے دپاره حدود د حرم معلومول ضروری دی د مکے مکرمے حرم د شمال جانب نه چه تنعيم دے شپږ کلو ميټر دے او جنوبی جانب ئے اضات دے چه دده او د کعبے شريفے تر مينځ دولس کلوميټره لاره ده او مشرقی جانب نه جعرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چه ددې ترمینځ شپاړس کلومیتره او د شمالی شرقی جانب نه وادی نخله ده چه ددې او مکې ترمینځ څوارلس کلومیتره فاصله ده ددې او د مغربې جانب نه الشمیسی دې چه هغې ته حدیبیه هم وائی ددې ترمینځ پنځلس کلومیتره دی کله چه انسان پدې لار ورتیریږی نو دوه کانړی د سړك په سر باندې ولاړ دی د یو میتر په مقدار چه هغه د حرم د حدودو نښه ده۔

(فقه السنه ۱/۶۷- الاعلاق النفیسه: ۶۰).

پدې حدودو کښې دننه ښکار کول جائز نه دی، بوټی گیاه کښانې شوکول هم روا نه دی او پدې کښې گناهونه کول هم ډیره سخته سزا لری او پدې کښې د گناه اراده کول هم سبب د سزا دې ددې نه بهر قربانی یعنی ذبح کول جائز نه دی لکه مخکښې بیان شو۔ د مدینې طیبې حرم هم شته چه هغه د جبل عیر نه تر جبل ثور پورې دې او جبل ثور د احد نه شاته دې پدې کښې هم ښکار کول جائز ندی دارنگه ددې ونې بوټی وهل جائز ندی دې باره کښې ډیر احادیث بخاری، مسلم وغیره کښې لیدلې شی۔

۴- په مکه مکرمه کښې یو مونځ په یو لاکهه دې باقی نورو اعمالو کښې صحیح روایت نه دې راغلې چه هغه هم په یو لاکهه دی صرف امید د الله تعالی نه کوو چه د فضیلت د دغه ځائې په وجه په ډیرو چندونو ئې قبول کړی نو هغه خلق چه هغوی پیسې روپۍ حرم شریف ته لیږی د خیرات کولو دپاره نو د هغې نه دا بهتره ده چه خپلو خپلوانو یا گاونډیانو له ئې ورکړی۔

د عرفات، مزدلفې او منیٰ مسائل

۱- په حج کښې اهمه فریضه عرفات کښې حاضریدل دی د هغې وخت د عرفې د ورځې د زوال نه پس تر د اختر د ورځې د صبا راختلو پورې دې۔ پدې وخت کښې چه څوك لږ ساعت دپاره عرفات ته لاړلو برابره ده که اوده وی که بې هوشه که هر حالت کښې وی نو دده فرض ادا شو لیکن صحیح وخت د عرفات دا دې چه د زوال نه پس به عرفات ته داخل شی او د غروب الشمس نه پس به راکوزیږی۔

۲- د عرفې په ورځ حاجی دپاره روژه نیول غوره ندی بلکه پدې ورځ کښې ذکر، دعا له زور ورکول پکار دی۔

۳- په عرفات کښې به جمع بین الصلاتین کوی او دارنگه قصر به کوی دا عمل د رسول الله ﷺ او د هغه د صحابه کرامو وو، څوك چه ددغه عمل خلاف کوی نو هغه د سنتِ محمدی نه خلاف کوی۔ دارنگ په مزدلفه کښې جمع بین الصلاتین کول پکار دی یعنی د ماښام او ماسخوتن مونځ به یو ځائې کوی سره د قصر نه یعنې دوه رکعاته به د ماسخوتن او درې رکعاته به د ماښام کوی۔ دارنگه د منی په درې ورځو کښې هم قصر کول پکار دی اگر که ته مکه مکرمه کښې مقیم ئې۔ پدې باندې امام ابوداود باب اینبې دې (باب القصر لاهل مکه)۔

ابن عمر رضی الله عنه به مکه کښې مقیم وو خو کله به چه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی ته تللو نو بیا به ئے هلته قصر کولو (فقه السنه ۱/۶۳۹)۔

٤- په عرفات مزدلفه او منی کښ د ذکر تلبیه، سکینه او آرام خیال ساتل پکار دی په مزدلفه کښے هر ځائے وقوف کولے شی سوی د وادی محسر نه ځکه دغه د اصحاب الفیل د عذاب ځائے دے ددے نه ځان ساتل پکار دی۔

٥- **د اختر** په ورځ اعمال پدے ترتیب سره کول پکار دی:

۱- اول شیطان ویشتل

۲- بیا ذبح کول او سر خرئیل یا صرف سر خرئیل

۳- بیا طواف زیارت کول او دا ترتیب سنت دے که چا پدے کښے بے ترتیبی اوکړه نو په ده باندے هیڅ نشته رسول الله ﷺ صحابه کرامو رضی الله عنهم ته فتوٰی ورکړے وه چه:

اِفۡعَلۡ وَلَا حَرَجَ- کوه څه گناه پکښ نشته یعنی کرامو د تقدیم او تاخیر متعلق تپوسونه کول چا وئیل چه ما طواف مخکښے اوکړو، چا اووئیل چه ما ذبح مخکښ اوکړه چا اووئیل ما سعی مخکښ اوکړه نو نبی ﷺ تولو ته اووئیل چه خیر دے پدے کښے څه حرج نشته ځوك چه وائی دم پدے لازمیږی نو هیڅ صحیح دلیل ورسره نشته۔ (بخاری، مسلم)۔

٦- حج قِران کول او ځان سره هدی نه بوتلل۔ حج قِران کښ د هدی څاروے بوتلل شرط دی او ډیر خلق دا مسئله نه پیژنی بلکه بعض مولیان ترے هم خبر ندی، دے باره کښے تفصیل بخاری، مسلم کښے د جابرؓ وغیره حدیث کښے ذکر دے۔

۷- بعض خلق د عرفے شپه منی کښے نه تیروی سیده د مکے نه عرفات ته ځی دا کار غلط دے بلکه په مِنی کښے شپه تیرول سنت دی۔

قال النبی ﷺ : خُذُوۡا عَنِّیۡ مَنَاسِکَکُمۡ۔

او دا د رسول الله ﷺ فعل هم دے، د حج نه میله جوړول ندی پکار۔

٨- دارنګه بعض خلق مزدلفه کښے د اختر شپه نه تیروی سیده منی ته ځی دا کار غلط دے بلکه شپه تیرول مزدلفه کښے ضروری دی تردے چه سحر مونځ دلته اوکړے بلکه بعض محققین علماء دیته رکن وائی یعنی فرض ئے گنړی۔ صرف کمزورو زنانو او ماشومانو او مریضانو ته اجازت دے چه د نیمے شپے نه روسته لاړ شی منی ته۔

٩- بعض خلق په مسجد حرام او مسجد نبوی کښے د مونځ کونکی په مخکښے تیریږی او حال دا دے چه رسول الله ﷺ خو په مسجد نبوی کښے منع کړیده د تیریدلو نه په مخکښے د مونځ کونکی او فرمائیلی ئے دی:

لَوۡ یَعۡلَمُ الۡمَارُّ بَیۡنَ یَدَیِ الۡمُصَلِّیۡ مَا ذَا عَلَیۡهِ لَکَانَ اَنۡ یَقِفَ اَرۡبَعِیۡنَ خَیۡرًا لَّهٗ مِنۡ اَنۡ یَمُرَّ بَیۡنَ یَدَیۡهِ. متفق علیه۔

دا حدیث عام دے شامل دے مسجد حرام او مسجد نبوی او نورو مساجدو ته۔ نو حتی الوسع د مونځ کونکی مخے ته مه تیریږه۔ چه گناه ځان سره رانه وړے او کوم حدیث کښے چه استثناء

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسجد حرام راغلی ده هغه ضعیف دے رواه ابن ماجه۔

۱۰- اهل علم لره پکار دی چه دعوت الی الله تعالٰی جاری اوساتی او خلق د کتاب او د سنت د عظمت نه خبر کړی او تعصب مذهبی او وطنی او لسانی او سیاسی پریدی صرف قرآن او حدیث ته د رجوع اوکړی دا صرف د کامیابئ لاره ده۔

۱۱- **نا اشنا مسئله** :

بعض تاجران خلق د تجارت په ویزه لاړ شی نو بیا سعودی حکومت اجازت نه ورکوی چه حج دے اوکړی او که بلا احرام مکے مکرمے ته ځی برائے تجارت نو اجازت ورکوی نو آیا دغه سړے که جامو کښے احرام اوتړی نو څه حکم به ئے وی ؟ دارنګه هغه خادمان چه د حجاجو خدمت له ځی نو هغوی احرام ته نه پریدی په میقات کښے او هغوی د حج اراده لری نو ددے حل دا دے – ان شاء الله – چه احرام دے اوتړی یعنی نیت دے اوکړی او خپلو جامو کښے دے حرم ته داخل شی او طواف او سعی دے اوکړی بیا دے حج اوکړی خپلو جامو کښے او یا که جامے اوباسی او احرام اچوی چه قادر شی نو په ده باندے دم (قربانی) لازم دے او که نه ؟۔ دوه قوله د علماؤ دی :

۱- **اول قول** دا دے چه دم به ورکوی ځکه کندلی جامے ئے اغوستی دی (کومے چه په حالت د احرام کښے اغوستل ناروا دی) اګر که معذور دے لیکن معذور باندے هم دم راځی لکه قرآن کښے دی ﴿فَمَنْ كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ

أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ نو ګوره معذور باندے ئے فدیه راوستے ده۔ دارنګه دا به هم دم ورکوی۔

۲- قول ثانی دا دے چه په ده څه نشته ځکه د بخاری روایت کښے راځی : فَمَنْ لَمْ يَجِدْ إِزَارًا فَلْيَلْبَسِ السَّرَاوِيلَ۔ که لنګ نه وی نو پرتوګ اچول جائز دی، دا دے واچوی۔ او په دے حدیث کښے ورسره فدیه او دم ندی ذکر شوی او نه بل روایت کښے راغلی دے او په قیاس باندے دم نه لازمیږی او هم دا قول صحیح دے او آسان دے والحمد لله۔

۱۲- **مسئله** : ملتزم د دروازے او حجر اسود مینځ مقام ته وائی پدے ځائے کښے دعا قبلیږی او نبی علیه السلام دلته سینه او مخ او لیچے مبارکے ایخوستی دی۔

اوګوره الصحیحه (۲۱۳۸/۵)

(لیکن دا خبره یاد ساتل پکار دی چه د ملتزم د طواف وغیره سره تعلق نشته بلکه دا د عام وخت خبره ده یا چه کله د حج نه واپس کیږی نو دلته دے دعا اوغواړی)۔

۱۳- په حالت د حیض کښے طواف جائز ندے، ځکه طواف په مسجد کښے دے او مسجد ته د زنانه راتلل ندی جائز۔ دغه شان په بے اودسئ کښے هم طواف ندے پکار۔

۱٤- **د ماشومانو د حج بیان**۔

۱- اوله مسئله دا ده چه د ماشومانو حج په اتفاق د علماؤ سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحيح دے حديث د بخاری او مسلم کښې دی : (اَلِهٰذَا حَجٌّ ؟ قَالَ : نَعَمْ) يو زنانه رسول الله ﷺ ته اوفرمائيل چه ددے ماشوم دپاره حج اوکړم نو رسول الله ﷺ ورته جواب ورکړلو چه آؤ ! او ثواب به ستا کيږی [مسلم]۔

۲- او دا حج به نفلی حسابيږی او اجر به ئے د مور او پلار وی فرض حج به بيا کوی چه بالغ شو او وسع ئے کيدله، دا اجماعی مسئله ده۔

۳- : چه ماشوم کله څه جنايت اوکړی لکه عطر يا سر پټول يا نور محظورات د احرام شو نو آيا په ده فديه او جزاء شته او که نه ؟ دے کښې راجح قول دا دے چه هيڅ پرے نشته، ځکه نبی عليه السلام فرمائی :

رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ الصَّبِيِّ حَتّٰى يَبْلُغَ۔ الحديث۔

نو په حقوق الله تعالی کښې په ده څه نه راځی هاؤ! که پردے مال هلاك کړی يا قتل وغيره اوکړی بيا د هغے بدله پرے شته۔ دا رأی د ډيرو علماؤ ده لکه احناف، اهل الظواهر اهل الحديث والسنه۔ بعض علماء پرے فديه وغيره واجبوی ځکه دده حج صحيح دے احرام ئے صحيح دے نو جنايت ئے معتبر دے، ليکن دا قياس دے او حديث باندے عمل پکار دے۔

٤- نيابت به د ماشوم د طرفه صرف په شيطان ويشتلو کښې وی باقی ټول احکام به خپله کوی او قربانی ترے بل څوك کولے شی۔

٥- که يو سړے ماشوم په اوګه کينوی او د خپل طواف نيت اوکړی او ورسره د ماشوم نيت هم اوکړی آيا دا صحيح ده او که نه ؟ نو ظاهر دا ده چه ددواړو طواف اوشو او همدا خبره غوره ښکاری ځکه نبی عليه السلام د ماشوم دپاره جدا طواف باندے امر ندے کړے۔ په (فتاوی اسلاميه ۲/۱۸۲) کښې داسے دی۔

٦- د ماشوم د طرفه به څوك نيابت کوی چه احرام ورلره اوتړی او نيت ورلره اوکړی نو ظاهر دا ده چه هر ولی ئے کولے شی که مور ئے اوکړی هم صحيح ده (وَلَكِ اَجْرٌ) مسلم۔

۷- د ماشوم په حج کښې اجر هغه ته هم ملاويږی او مور پلار ته هم ملاويږی - کما فی المرعاة (۸/۳۱۲)۔

په حج کښې نائب نيول

۱٥- پنځلسمه مسئله : په حج کښې نائب نيول جائز دی ليکن په څو شرطونو باندے :

۱- اول شرط دا دے چه مؤکل به عاجز وی يا به مړ وی که طاقت لری نو نائب نشی نيولے۔

۲- دويم شرط دا دے چه بالغ مسلمان به وی۔

۳- دريم شرط دا دے چه مخکښې به نائب ځان دپاره حج کړے وی او که هغه حج نه وی کړے نو بيا نيابت نشی کولے ځکه صحيح حديث کښې راځی :

(c) ketabton.com: The Digital Library

(حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُبْرُمَةَ)

(رواه ابوداود وهو قول اکثر اهل العلم، سبل السلام (۲/۱۸٤)

اولا ځان دپاره حج اوکړه بیا د بل نه کوه۔

۱۶ – زنانه د سړی د طرفه حج کولے شی او سړے د زنانه د طرفه۔ کما فی البخاری۔

۱۷ – یو سړے فقیر وی بل مال ورکړو ځان له ئے پرے حج اوکړو بیا دا فقیر مالدار شو آیا دوباره په ده حج لازم دے؟

جواب: نه دے لازم بلکه یو حج کافی وی ځکه الله تعالی بیت الله ته تګ یو ځل لازم کړیدے او دا سړے غنی شو په مال د بل باندے۔ (السیل الجرار ۲/۱۶۱، فتاوی الدین الخالص)۔

۱۸ – څوك چه مونځ نه کوی د هغه د طرفه حج کول جائز ندی که مړ وی او که ژوندے، دارنګه څوك چه مونځ نه کوی او حج له ځی د هغه حج باطل دے ځکه تارك الصلاة (مونځ پریخودونکے) کافر دے مرتد دے او د مرتد عبادات قبول ندی تردے چه ایمان راوړی۔ دے مسئله کښے اختلاف شته لیکن دا قول احتیاطی دے۔ فتاوی اسلامیه (۲/۱۸۵)

۱۹ – څوك چه د بل نه حج کوی په مذکوره شرطونو باندے نو آیا حج قِران به ورته کوی او که تمتع او که افراد نو فقه حنفی کښے لیکی چه حج قِران به کوی ځکه چه تمتع خو بیا حج د مکے نه جوړیږی او دلته مؤکل ورته د پاکستان نه د حج پیسے ورکړیدی نو د هغه مخالفت راځی۔

(لکه عالمګیری، کفایة المفتی (٤/۳۳۳) کښے دی)۔

لیکن ظاهر دا ده چه حج قِران کښے د هدی بوتلل د میقات نه شرط دے او هغه اکثر خلق نه کوی او نه ئے کولے شی نو حج افراد دِے اوکړی او که تمتع کوی هم صحیح ده ځکه مؤکل د طرفه هغه حج اجازه ده چه کوم کیږے شی اوچه کوم نشی کیدے نو وکیل په هغے مکلف ندے۔

۲۰ – محرم بل محرم له سر د اختر په ورځ خرئیلے شی کله چه د شیطان ویشتلو او ذبح نه فارغ شی۔

اوګوره اللباب (۱۵٤) وابن ابی شیبه (٤/۱۲۳)۔

۲۱ – په طواف کښے موالات یعنی پرله پسے والے شرط دے او که نه؟ نو صحیح دا ده چه موالات په طواف کښے شرط ندے۔

قال النووی فی المجموع (۸/٤۸):

اَجْمَعَ الْمُسْلِمُوْنَ عَلی اَنَّ الْقُعُوْدَ الْیَسِیْرَ فِیْ اَثْنَاءِ الطَّوَافِ لِلْاِسْتِرَاحَةِ جَائِزٌ۔

[د مسلمانانو اجماع ده چه د استراحت دپاره طواف کښے لږ شان کیناستل جائز دی]۔

دارنګه که جمعه اودریږی او طواف لا پوره نه وی نو مونځ به اوکړی او بیا به طواف د هغه ځای نه شروع کړی لیکن دا نیم ګردش دِے بیا د سره کړی او تول طواف دِے نه د سر نه کوی۔

(فتاوی هیئة کبار العلماء ۱/٤٦٤، محلی: ۵)۔

لیکن که عبث او بلا ضرورت انقطاع ئے طواف کښے راوستله لکه ټیلفون کوی یا روټئ ته کینی یا چا سره ګپ شپ دپاره کینی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا طواف باطل دے۔

والتحقیق فی الدین الخالص، السیل الحرار ۲/۱۹۲ النیل ۵/۱۱۰

۲۲– حج تمتع او قِران اهل مکه نشی کولے لکه قرآن فرمائی :

﴿ ذٰلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ اَهْلُهٗ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ﴾ ۔

یعنی حج تمتع او قِرآن د آفاقی کسانو دپاره دی۔ دے باره کښے روایت د ابن عباسؓ بخاری کښے هم شته۔

۲۳– حج اکبر بعض خلق وائی هغه حج دے چه جُمعه او عرفه جمع شی، دا اصطلاح د قرآن او حدیث نده هاؤ ! د دغه حج فضیلت شته۔ لیکن حج اکبر هر یو حج ته وائی او حج اصغر عمرے ته وائی او کوم روایت کښے چه راغلی دی چه عرفه او جمعه جمع شی نو د اوویا (۷۰) حجونو نه زیات ثواب لری نو هغه ضعیف بلکه موضوعی حدیث دے۔

زاد المعاد ۲/۱۷، صحیح الجامع الصغیر ومقدمته ٥٤ ضعیفه ۳/۳٤۱

۲٤– د زنانه سفر په غیر د محرم نه د حج، عمرے دپاره روا ندے اگر که ډیرے زنانه ورسره وی، نبی علیه السلام فرمائی :

لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ اَنْ تُسَافِرَ يَوْمًا وَلَيْلَةً اِلَّا وَمَعَهَا مُحْرِمٌ۔ متفق علیه۔

(هیڅ یوے ښځے لره چه په الله او په ورځ د آخرت ایمان لری دا روا نهٔ دی چه د یوے ورځے او د شپے سفر بغیر د محرم نه اُوکړی۔

۲۵– که محرم نه وی پدے حج فرض ندے۔

۲٤– که یوه زنانه خاوند حج ته نه پریدی نو دے له جاز دی چه

د وروور سره یا پلار سره لاړه شی او د خاوند اجازت ته ضرورت نشته۔ حدیث دے (لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِيْ مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ) د فرض حکم په مقابله کښے د مخلوق خبره منل نشته۔

۲۶– په حج یا عمره کښے زنانه د حیض د منع کولو گولے خوړلے شی پدے شرط چه ضرر نه ورکوی۔

الفتاوی الاسلامیه (۲/۱۸۵)

۲۷– حج کول په هغه چا فرض دی چه په جهاز یا گاړی کښے یا پیدل په اس وغیره تللے شی بیت الله ته او بدن ئے روغ وی، دومره نفقه ورسره وی چه خپله خرچه اوکړی او کور کښے هم خرچه پریدی (مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا – ای الزادُ والرَّاحِلَةُ الحدیث)۔

بعضے خلق ښه مالدار وی او بیا هم حج نه کوی ځکه چه مال په اسراف طریقه خرچ کول غواړی، د دنیا سامانونه راوړل یا خیراتونه کول وغیره، نو د فرض عمل نه په بدعت پاتے شی۔

۲۸– د پلار په مال بچے مالدار ندے هاؤ! که پلار اجازت ورکړی چه حج اوکړه زما په مال باندے بیا پرے حج فرض شو ځکه دا هم مالدار شو په هبه سره۔

۲۹– یو سړی د حج او عمرے هرکال نذر منلے وی لیکن اوس
وسع نه کیږی نو څه به کوی؟ الجواب : که داسے حال وی چ
یقینا معذور دے نو بیا به د قسم کفاره ورکړی نذر به ئے پوره شی

مَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَا يُطِيْقُهٗ فَكَفَّارَتُهٗ كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ الحدیث۔

(ابن ماجه (۲۱۲۷) وهو موقوف علی ابن عباس وسنده صحیح ۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰- په یو مزدور یا پولیس چه اسلامی حکومت د حج اجازت نه ورکوی نو آیا حج پرے شته ؟

جواب : آؤ ! حج پرے فرض دے د الله تعالی د طرفه، د حکومت خبره یا د بل خبره په مقابل د الله کښ نه منل کیږی هاؤ ! که پریدے عمل او کار بربادیږی نو بیا به ضرور اجازت اخلی که نهٔ ئے ورکوی کار به پریدی۔ (الفتاوی الاسلامیه ۲/۱۸۹).

۳۱- د قرض اداء کول مخکښے دی له حج کولو نه هاؤ! که مال ورسره د حج بیل وی او د قرض جدا نو بیا خیر دے، دارنګه که قرض په آسانئ سره خلاصولے شی نو بیا باك نشته۔

۳۲- په قرض پیسو حج کول صحیح دی لیکن که د قرض اداء کول ګران وی بیا ترے ځان ساتل پکار دی ځکه قرض معامله سخته ذمه واری ده۔

۳۴- مورپلار که مالدار وی او حج ئے نه وی کړے او مړ شو او مال ترے پاتے وی نو واجب ده چه حج ترے اوشی او که مسکینان وی نو بیا په اولادو باندے واجب نه ده چه د هغوی د طرفه نه حج اوکړی هاؤ ! که تبرّعًا او احسانًا ئے کوی نو غوره ده۔

۳۵- کله چه نیت د احرام ځان دپاره اوتړی او بیائے بدلوی د پلار یا مور دپاره نو دا ټیك نده ځکه الله تعالی فرمائی : ﴿ وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ ﴾ اکثر اهل علم فرمائی : حج او عمره په شروع سره لازمیږی۔

۳۶- یو حج د دوه کسانو د طرف نه بالاتفاق نهٔ صحیح کیږی۔

۳۷- جده میقات ندے که څوك جدی ته بلا احرام اورسیدو او د حج یا د عمرے اراده ئے وی نو په دهٔ باندے میقات ته تلل لازم دی که ورله ممکن وی او که چرته ممکن نهٔ وی نو د بعض علماؤ په نیز په دهٔ باندے دم لازم دے۔

او که د حج یا عمرے اراده ئے نه وی روسته ئے اراده پیدا شی نو بیا د جده وغیره نه احرام تړلے شی (بخاری)۔

۳۸- په هیره یا په خطاء سره ویخته یا نوکونه اخستلو باندے هیڅ نشته قال تعالی :

﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِيْنَا اَوْ اَخْطَاْنَا ﴾ قَالَ قَدْ فَعَلْتُ. اِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَ عَنْ اُمَّتِیْ اَلْخَطَاْ وَالنِّسْيَانِ وَمَا اسْتُكْرِهُوْا عَلَيْهِ.

ابن ماجه۔

۳۹- دارنګه که چا په احرام کښے سهوًا یا په خطا سره ښکار مړ کړو نو په ده باندے جزاء نشته علی القول الراجح۔ کوم اثر چه قرطبی یا تفسیر احسن الکلام ٤/ کښے لیکلے نو هغه مرفوع او صحیح حدیث ندے بلکه د صحابو اقوال دی د یو بل سره متعارض دی هلته ئے اوګوره، قرآن کښے ﴿ مُتَعَمِّدًا ﴾ قید راغلے دے په همدے عمل پکار دے۔

٤۰- بعض خلق طواف فرض مخکښے د عرفات د تللو نه کوی دا غلط کار دے طواف فرض د اختر د نیمے شپے نه مخکښے په اتفاق سره نه کیږی بلکه د اختر په ورځ یا په صبا له کول پکار دی۔

٤۱- **طواف وداع** – آخری طواف دے چه د هغے نه روسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

حـصاريدل نشته مگر كه د رش (گنړے) د وجه نه پاتے شی لړ وقت نـو بـاك نشتـه. دارنـگـه كـه د طـواف وداع نه بعد څه سامان مكه كښے اخلی نو خير دے.

٤٢- پـه حـرم شريف كښے يـو شے چا اوموندلو نو لازما به ئے اعـلان كوی هميشه دپاره، خو كه دا كار ورته گران وی نو حكومت تـه ئے دے اوسپاری، ځـكـه لقطه د حرم هميشه حرامه ده. د باقی علاقو پشان حكم نه لری (بخاری، مسلم)

٤٣- شيـطان ويشتـلـو كښے بـعـض خلق هغه عمود (ستنه، ديـوال) تـه شيـطان وائی او حال دا دے چـه شيطان ويشتل هغـه حـوض دے كـوم كښے چـه دغـه ستـنـه ولاړه ده. دا ستنه نښه ده د شيطان، نو ته به كانړے د هغه حوض كښے اچوے دغه ولاړه ستنه، ديـوال ويشتـل نشتـه، هاؤ كه هغه ډے اوويشتلو او كانړے حوض كښے واقع شو نو كار اوشو.

٤٤- پـه تـقـديـم او تـاخير د طواف يا سعی يا شيطان ويشتلو يا ذبـح كـولـو كښـے څـه نه لازميږی ليكن پدے ترتيب سره حج كول غـوره او افضل عمل دے (رذح طس) يعنی رمی، شيطان ويشتل، بيا ذبح كول، بيا سر خرئيل، بيا طواف بيا سعی كول.

او هر چه اثر د ابن عباسؓ دے :

[مَنْ نَسِيَ مِنْ نُسُكِهِ شَيْئًا اَوْ تَرَكَ فَلْيُهْرِقْ دَمًا].

نـو دا د نبی ﷺ قـول نـدے او د ابـن عبـاسؓ نه نقل شويدے په سـنـن كبـری كښـے دارنـگــه ارواء الـغـليل (١١٠٠) باسناد صحيح

ليـكـن دا رأی د ابن عباسؓ ده او مرفوع حديث كښے خطا او نسيان مـعـافی راغلی ده لكه الموسو عة الفقهية لـحسين بن عوده كښے تفصيل دے (٤/٢٩٨).

OOOOOO

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاتمه د کتاب

د مسجد نبوی او نبی ﷺ د قبر زیارت له (زما نفس دے د هغه نه قربانی شی) **او دا رنګه غارِ حراء یا نورو مسجدونو ته د تللو بیان۔**

اوله خبره داده: چه په حج کښے مدینے ته تلل نه فرض نه واجب او نه سنت دی۔ بلکه مدینے طیبے ته تلل د حج سره هیڅ تعلق نه لری بلکه مدینه طیبه ته تلل په غیر د حج نه سنت دی او اظهار محبت دے لیکن حاجیان ځکه په حج کښ مدینے ته ځی چه مدینے ته جدا سفر کول د پاکستان نه یا د بل ملك نه کول ګران دی هر څوك چه دمدینے طیبے ته تلل غواړی نو هغه دِے اول دے حدیث باندے عمل کولو دپاره لاړ شی چه رسول الله ﷺ فرمائی: چه زما مسجد کښے یو مونځ کول په زرو (۱۰۰۰) مونځونو حسابیږی۔ [بخاری، مسلم]۔

او کوم روایت کښے چه پنځوس زره مونځونه راغلی دی هغه روایت ضعیف دے نو هرکله چه مدینے طیبے ته اورسیږی او په مسجد نبوی کښے تحیه مسجد اوکړی نو بیا به د رسول الله ﷺ د روضے مقدسے دپاره ورشی لیکن د اول نه به د محمد ﷺ د قبر زیارت اراده نه کوی دا خبره ځکه کوو چه بیا د حدیث د محمد

ﷺ نه خلاف راځی او داسے نه ده پکار چه محمد ﷺ سره مینه کوے او د هغه د وینا نه مخالفت کوے بیا به ددے مثال داسے شی لکه پښتانه وائی (د خره مینه لغطه وی)۔

او د هغه په حدیث کښے دا دی:

عَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ الْخُدْرِیِّ رضی الله عنه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ لَا تَشُدُّوا الرِّحَالَ اِلَّا اِلٰی ثَلٰثَةِ مَسَاجِدَ، اَلْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ الْاَقْصٰی وَمَسْجِدِیْ هٰذَا. متفق علیه۔

ترجمه: روایت دے د ابوسعید الخدریؓ نه چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی چه سفر به نه شی کولے او بل روایت کښ راځی. چه سفر مه کوئ هیڅ ځائے ته مګر درے جماتونو ته ئے کوئ ځکه دا موجب د ثواب دی چه هغه مسجد حرام او بیت المقدس او مسجد نبوی دے۔

او بله وجه دا ده چه پدے باندے ټولو صحابو - رضی الله عنهم- اجماع کړیده چه یوځائے ته یا یو قبر یا یو مسجد ته - سوا ددے دریو مسجدونو نه- سفر کول پدے نیت چه هلته ثواب ډیر ملاویږی دا ناروا او بدعت دے۔

او کوم صحابه چه بصره، کوفه، شام، مصر، اویمن وغیره کښ اوسیدل نو یو هم د رسول الله ﷺ د قبر زیارت نه دے کړے۔

بلکه کوم خلق چه هغه حدیث پیش کوی چه بلال رضی الله عنه رسول الله ﷺ په خوب کښ اولیدلو چه ورته وے وئیل چه بلاله! ولے مدینے طیبے ته نه راځی نو بلال رضی الله عنه مدینے ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغے او مسجد نبوی کښے ئے اذان اوکړلو او مدینه په لړزان شوه او ټول خلق په ژړا شو تردے چه ښځے د کورونو نه راووتلے۔ دا حدیث نه دے بلکه دروغ دی [المنار المنیف]۔ اوګوره الموضوعات لابن جوزیؒ۔ او دا حدیث په اتفاق د علماؤ نه دے ثابت۔

امام مالکؒ چه د مدینے طیبے اوسیدونکے عالم دے هغه به دا قول بد ګنړلو چه یو سړے اووائی : زرت قبر النبی ﷺ۔ ما د رسول الله ﷺ د قبر زیارت اوکړلو او همدارنګه پدے خبره باندے نور ډیر دلائل دی۔ بعضے خلق دا حدیث پیش کوی :

مَنْ زَارَنِیْ بَعْدَ وَفَاتِیْ فَکَاَنَّمَا زَارَنِیْ فِیْ حَیَاتِیْ۔

رسول الله ﷺ فرمائی : چا چه ځما زیارت زما د مرګ نه پس اوکړلو نو ګویا کښې ده زما په ژوند کښې زما زیارت اوکړلو دا حدیث موضوع دے، دروغژن دے یعنے چا رسول الله ﷺ باندے دروغ وئیلی او جوړ کړیدی ۔او بعضے بل غلط حدیث پیش کوی چه :

مَنْ حَجَّ فَلَمْ یَزُرْنِیْ فَقَدْ جَفَانِیْ – او– مَنْ زَارَنِیْ وَزَارَ اَبِیْ فِیْ عَامٍ وَاحِدٍ ضَمِنْتُ لَهٗ عَلَی اللّٰهِ الْجَنَّةَ۔

ترجمه : چا چه حج اوکړلو او زما زیارت ئے اونکړو نو ده زما سره جفا اوکړه او چا چه په یو کال کښې زما او زما د پلار یعنے ابراهیم علیه السلام زیارت اوکړو نو دا به جنتی وی۔ دا ټول روایتونه غلط دی اګر که مولیانو په خپلو کتابچو کښې لیکلی دی۔ ځکه دا حدیثونه په صحاح سته وکښې نشته۔ او نه په

مسند احمد کښې شته او نه په نورو مشهورو کتابونو د احادیثو کښې شته بلکه دا قسم روایتونه دارقطنی په موضوعی سندونو سره ذکر کړیدی نو دے قسم حدیثونو له هیڅ قسم اعتبار په دین کښې نشته۔ بعضے بے تحقیقه خلق وائی : چه دا خو صرف د شیخ الاسلام ابن تیمیةؒ قول دے او نور علماء داسے نه وائی۔

زه وایم چه ټول پیغمبران خصوصا نبی ﷺ او ټول صحابه او تابعین او ټول امتِ مسلمه پدے خبره کومه چه مخکښې بیان شوه متفق دی، سوا د څو بدعتیانو نه څه پکښې ځان ته محبانِ رسول الله وائی۔ او حال دا دے چه نه د هغه د سنت نه خبر دی او نه د هغه د طریقے نه خبر دی بلکه هسے بے ځایه دعویٰ کوی۔

نو اے مسلمانانو ! د صحیح دین تابعدار شئ ځکه محمد ﷺ مونږ په واضحه لار پریښې یو مونږ ته ئے پوره دین رارسولے دے ددے دین تابعداری کول ضروری دی نورو طریقو جوړولو ته حاجت نشته۔

کله چه مدینے طیبے ته اورسیږی نو اول به مسجد نبوی ته لاړ شی هلته به په سنت طریقه داخل شی یعنی درود به اووائی او دا دعا به اووائی :

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِیْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ۔

لکه حدیث د مشکات کښې راغلی دی بیا که د جمعے وخت نه وی نو دوه رکعته تحیة المسجد به کوی که چا په (روضة من ریاض الجنة) کښې اوکړل نو ډیره ښه ده بیا به د رسول الله ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

روضے مبارکے تـه راشی او درود، سلام به اووائی، قبلے ته به ئے شا وی او حجرے ته به ئے مخ وی۔

عبد الله بن عمر رضی الله عنهما به داسے سلام کولو :

السلام علیك یا رسول الله السلام علیك یا ابابکر، السلام علیك یا ابتِ۔

سلام دِے وی په تاباندے اے د الله رسوله۔ سلام دِے وی په تا باندے ابوبکره !۔ سلام دِے وی په تـاباندے اے پلاره !۔ ځکه چه عمر رضی الله عنه دده پلار وو (موطا امام مالك) او همدارنگه سلام به نورو صحابه کرامو کولو۔

او کله چه مسجد تـه داخل شی امام احمد، شافعی، مالك۔ رحمهم الله – وائی : چه په وقت د درود او سلام کنبے به حجرے د رسول الله ﷺ ته مخ کوی او قبلے ته به شا کوی او د امام ابوحنیفهؒ قول دا دے چـه حجرے تـه به شا کوی او قبلے تـه بـه مخ کوی او بعضے حنفی علماء وائی : چه حجره به چپ طرف ته گرځوی۔

او کـه په سلام کنبں سرے دا الفاظ زیات کړی : السلام علیك یا نبی الله ﷺ یـا خیر خلق الله یـا کریم الخلق علی ربه، یا امام المتقین نـو صحیح ده ځکه دا ټول صفات د رسول الله ﷺ دی لیکن په اتفاق د علماؤ سره به سرے د رسول الله ﷺ حجرے ته دعا نکوی بلکه قبلے تـه بـه مخ کوی دا اتفاقی مسئله ده بیا به په ابوبکر رضی الله عنه سلام واچوی او بیا به په عمر فاروق رضی الله عنه باندے۔

نو کله چه فارغ شی نو قبلے ته دِے متوجه شی او دعا دِے ځان

دپاره غواړی مدینه طیبه کنبے بل مسجد دے چه هغے ته مسجد قباء وائی او دا اول رسول الله ﷺ آباد کړے وو کله ئے چه مدینه طیبه ته هجرت اوکړلو او کله چه مسجد نبوی آباد شو نو بیا به د خالی (هفتے) په ورځ باندے کله په سورلئ او کله پیاده ورتلو او دوه رکعاته مونځ بـه ئے پکنبے کولو او دا بـه ئے فرمائیل : چه مسجد قباء کنبں مونځ کول د عمرے هومره ثواب لری نو حاجی صاحب لره پکار دی چه مسجد قباء ته ددے سنت د اتباع دپاره لاړ شی او نور کوم جماتونه چه په مدینه طیبه کنبے آباد دی د هغے حکم د ټولو جماتونو پشان دے، د هغے دپاره د عبادت په نیت تګ نشته او که انسان هسے چکر ته ځی نو جائز ده۔

بلکه دغه مساجد سبعه (اوه مسجدونه) او مسجد علیؓ او فاطمهؓ او مسجد ابوبکر او مسجد عمر رضی الله عنهم دا ټول جماتونه ترکیانو جوړ کړیدی۔ دے مساجدو ته تلل او دوه دوه رکعته مونځ کول په کنبے بدعت دے۔

او رسول الله ﷺ به بقیع مقبرے ته تللو کومه چه مسجد نبوی ته نزدے ده نو حاجیانو صاحبانو له دغه مقبرے ته ورتلل پکار دی۔ پدے مقبره کنبے بے شماره شهیدان صحابه رضی الله عنهم پراته دی او عبرت دِے ترینه واخلئ چه دا خو د ټولو اولیاءِ کرامو سرداران دی او بیا هم نه پرے جنډے شته او نه پرے شالونه شته او نه پرے گنبدونه شته او نه ئے قبرونه پاخه دی۔

نو حاجیانو لـه ترے عبرت اخستل پکار دی او د دنیا نـه بے

(c) ketabton.com: The Digital Library

رغبتي كول ورله پكار دي چه دا صحابه كرام رضي الله عنهم ددې فاني دنيا نه لاړل نو يو ورځ به مونږ هم ځو. بيا ډې مدينه طيبه كښې اوسيږي او مسجد نبوي كښې ډې مونځونه كوي چه ترې قضاء نشي.

مدينه طيبه ته په ورتللو كښې بدعات

۱- اول بدعت: صرف د رسول الله ﷺ د قبر د زيارت دپاره اراده كول بدعت دې بلكه سنت طريقه دا ده چه اول به د مسجد نبوي نيت اوكړې بيا به خپله ورسره زيارت هم اوكړې.

۲- څوك چه مسجد نبوي ته ځي هغوي ته درخواستونه (عريضې) وركول چه محمد ﷺ ته زما دا عرض اوكړه او دا عرض اوكړه دا بدعت دې.

۳- مدينه طيبه ته د داخليدو دپاره غسل كول بدعت دې.

٤- مدينه طيبه ته د داخليدو په وقت هيڅ قسم دعا او ذكر نشته . دې مقام كښې خاص دعا كول بدعت دې.

٥- د تحية المسجد نه مخكښې زيارت كول بدعت دې. يعني اول به تحية المسجد اوكړي بيا به زيارت اوكړي.

٦- د رسول الله ﷺ قبر مبارك ته په خشوع سره اودريدل اودمونځ پشان ښي لاس په چپ لاس كيخودل دا عمل بدعت دې.

۷- په وخت د دعا كښې قبر ته مخ كول افضل نۀ دي.

۸- څوك چه وائي د قبر په خوا كښې دعا ښه قبليږي دا غلط وائي.

۹- نبي عليه السلام ته په وسيله كښې پيش كول بدعت دې چه يو انسان اووائي اې الله ! دده په خاطر زما دا دعا قبوله كړې ځكه په انسانانو او نيك بندګانو باندې وسيله نيول نشته بلكه نبي عليه السلام باندې ايمان لرل او د هغه تابعداري كول دا لويه وسيله ده.

۱۰- د نبي عليه السلام نه په دنيا كښې شفاعت طلب كول بدعت دې ځكه د هغه شفاعت به صرف قيامت كښې شروع كيږي.

۱۱- بعضې جاهلان رسول الله ﷺ غيبدان ګڼړي دا د مشركانو عقيده ده.

۱۲- د تبرك حاصلولو دپاره د رسول الله ﷺ حجرې پورې لاس يا نور بدن راخكل غلط دي.

۱۳- د قبر يا د لرګي ښكلول بدعت دې. دا ټول بدعات په السنن والمبتدعات، اغاثة اللهفان د ابن قيمؒ، الاعتصام د شاطبيؒ، فتاوى شيخ الاسلام او حجة النبي د البانيؒ كښې ذكر دي.

۱٤- امام غزاليؒ په احياء العلوم كښې د درود او سلام څه خاص الفاظ ذكر كړيدي او حال دا دې چه پدې باب كښې صحيح څه ندي ثابت بلكه هغه درود غوره دې كوم چه په مانځه كښې لوستلې شي. او د ابن عمر طريقه مخكښې مونږ ذكر كړه.

۱٥- قبر شريف ته د مانځه دپاره مخامخ اودريدل ډير لوى بدعت دې. بلكه غير الله ته سجده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١٦- بعضې په محراب کښې دوه دوه رکعاته کوي او دا وائي چه دا د رسول الله ﷺ محراب دې او حال دا دې چه د رسول الله ﷺ په زمانه کښې محراب نه وو بلکه دا خو ترکیانو جوړ کړیدې.

هاؤ! روضة من رياض الجنة کښې مونځ شته.

١٧- د قبر نه ګیر چاپیره د ذکر او تلاوت دپاره کیناستل بدعت دې. اقتضاء الصراط المستقيم.(٢١٠)

١٨- د هر مانځه نه روستو د رسول الله ﷺ قبر له ورتلل او په هغه باندې سلام وئیل بدعت دې.

١٩- د مانځه نه پس په اوچت آواز سره: السلام عليك يا رسول الله وئیل بدعت دې.

٢٠- په روضه کښې په خاص کجورو سره - چه هغې ته صیحاني وائي - خیرات کول غلط عمل دې.

٢١- ددې التزام کول چه پخواني مسجد کښې مونځ اوکړم کوم چه د رسول الله ﷺ په زمانه کښې وو او حال دا دې چه د صفِ اول خیال نه ساتي داخبره غلطه ده بلکه ټول مسجد نبوي یو شان حکم لري یعني کوم زیادت چه په مسجد نبوي کښې شویدې د هغې هم هغه شان اجر دې کوم چه قبل الزيادت دې.

٢٢- څلویښت مونځونه کول په مسجد نبوي کښې ضروري نه دي بلکه یو ضعیف حدیث کښې راغلی دی. نو دا ضروري ګڼړل بدعت دې.

٢٣- د زیارت په ورځ د احد د شهیدانو زیارت کول او دا ورځ

ورله خاص کول بدعت دې.

٢٤- د مسجد نبوي نه په شا راوتل بدعت دې. همدغسې نور بدعات هم شته. چه ځان ساتل ترې ضروري دي.

غار حراء یا غار ثور ته تلل د چکر دپاره جائز دي لیکن د عبادت یا ثواب په نیت تلل بدعت دې ځکه رسول الله ﷺ ته چه کله وحي اوشوه او په تبلیغ ورته امر اوشو نو بیا هغه غارونو ته د عبادت دپاره ندې تلې او نه ئې چا ته امر کړیدې پدې خبره باندې. او نه یو صحابي دغه غارونو ته د عبادت دپاره تلې دې.

نو هغه کسان جاهلان دي چه دغه غارونو ته بلاضرورته ځي او هلته په غارونو کښې دوه دوه رکعاته مونځ کوي هلته مونځ کول نشته دې. دا پکښې بل بدعت دې. تاسو به چرته عرب او نه وینئ چه هغه دغه غارونو ته ځي بلکه صرف ترکیان او بعض افغانان ورته روان وي. او بعض ناپوهه خلق د خپل ځان سره زنانه هم بوځي. دا هسې تکلف او مشقت کول دي.

بیت المقدس ته سفر کول ثواب لري لکه حدیث کښې راځي رسول الله ﷺ فرمائي: چه په بیت المقدس کښې مونځ کول یو په پنځه سوه دې. او دا صحیح حدیث دې. او په بعض روایاتو کښې (٢٥٠) دوه نیم سوه مونځونو ثواب ذکر دې لکه په تمام المنه کښې ذکر دې.

لیکن بیت المقدس ته دحج په ورځو کښې تلل څه ضروري نه دي.

دا یو څو مسائل مونږ مختصراً ذکر کړل په مشوره د بعضې

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library